

MAGYAR EDZŐ

A Magyar Edzők Társaságának folyóirata – 2024/02

Elnöki üzenet: Fókuszban az edzők

Molnár Zoltán

Születésnap köszöntő: Kemény Dénes 70 éves

A Nemzet Sportolója: Wladár Sándor

A 2024. év II. félévi konferenciák terve

Hónap	Nap	Konferencia megnevezése	Helyszín	Részvétel módja	Megszerezhető kreditek száma
Szeptember	11.	Vezetői stílusok. Az edző, mint vezető. Az edző, mint sportdiplomata.	Online platform	online csatlakozás	10
	18.	Etika a sportban I.	Online platform	online csatlakozás	10
	25.	A Magyar Edzők Napja	Dr. Koltai Jenő Sportközpont	személyes megjelenés	10 (jelenléti ív aláírásával)
Október	2.	Dietetika – a megengedett teljesítménynövelő módszer. Őszintén az étrendkiegészítőkről	Online platform	online csatlakozás	10
	9.	Etika a sportban II.	Online platform	online csatlakozás	10
	16.	A Párizsi Olimpiai és Paralimpiai Játékok értékelése	Online platform	online csatlakozás	10
	17.	Sportszülők Akadémiája	Magyar Sportok Háza	személyes megjelenés	10 (jelenléti ív aláírásával)
	30.	Etika a sportban III.	Online platform	online csatlakozás	10
November	6.	Az epigenetikai alkalmazkodás és a sport. A sporttehetségek kiválasztásának új útjai	Online platform	online csatlakozás	10
	13.	Túledzés, kiegész. Az alvás szerepe a sportteljesítményben	Online platform	online csatlakozás	10
	20.	Etika a sportban IV.	Online platform	online csatlakozás	10
	27.	A terhelésvizsgálatok célja és használata az edzői munkában	Online platform	online csatlakozás	10
December	4.	Szorongás, önbizalomhiány. Stressz- és krízishelyzetkezelés	Online platform	online csatlakozás	10
	11.	Doppingellenes tájékoztató	Online platform	online csatlakozás	5
	12.	Sportszülők Akadémiája	Magyar Sportok Háza	személyes megjelenés	10 (jelenléti ív aláírásával)

A programterv változtatásának jogát fenntartjuk!

Tartalom

- 2** A 2024. év II. félévi konferenciák terve
- 4** Elnöki üzenet: Fókuszban az edzők
Molnár Zoltán
- 6** Sportoló nemzet csak megbecsült edzőkre épülhet. Interjú Dr. Schmidt Ádám sportért felelős államtitkárral
- 7** Interjú Fábián László Magyar Olimpiai Bizottság főtitkárával
- 8** Születésnap kiemelt: Kemény Dénes 70 éves
- 10** Nagy Mester Intejú: Székely Pál
- 12** A Nemzet Sportolója: Wladár Sándor
- 14** Vendégszektor: Faludi Mihály azért drukkol, hogy a maiak felülmúlják az övét!
- 15** Fair play – az örökké érvényes értékrend. Díjazták a 2023-as év példaadóit
- 17** Arckép a múltból: Beszélgetés Hólya Istvánnal
- 18** Erőszakos edzői magatartás és áldozattá válás a sportban – egy lehetséges terminológiai keretrendszer
Dóczi-Vámos Gabriella
- 23** Paraszport: A pillanat varázsa – Távolugró, aki néha fut is. Belevágott a lehetetlenbe ...
- 25** In memoriam: Dr. Hammerl László (1942–2024)
- 26** Interjú Tomas Hlavatý-val, a BL-győztes Vipers kézilabda csapat edzőjével
- 29** Főtitkári beszámoló: Ez történt ...
Köpf Károly
- 30** Sportszülők Akadémiája
- Milyen sportszülő vagyok? Milyen a jó után-pótlás edző?
 - Sportoló gyermekek sportegészségügyi ellátása
 - A kiválasztástól az olimpiai dobogóig
 - Mi legyen a sporttáskában? Egészségesen étkezik a gyermeke?
 - Sport vagy tanulás? Vagy mindkettő?
- 35** Sportorvoslás, sporttudomány: Mesterséges intelligencia és sportorvoslás
Berkes István
- 39** Saját sérülésem adta az ötletet, hogy legyek sportorvos! – beszélgetés a 92 éves Dr. Kovács Árpáddal
- 41** Születésnap kiemelt: Nyolcvan éves lett a sportoló sportvezető – születésnap kiemelt beszélgetés Dávid Imrével
- 44** A súlyemelő Stark András 9 érmet hozott világversenyekről, majd edzőként is évtizedekig sikeres volt
- 46** Beszélgetés Dr. Dávid Gyulával ... a sport-döntőbíráskodásról, jogi esetekről és a sport változó világáról
Kocsis L. Mihály
- 51** Sportnagyhatalom. Kína és a sport
- 54** Párizs előtt ... Öt magyar birkózó Párizsban
- 56** Minden szakágban lesz magyar versenyző a párizsi pástokon – beszélgetés Boczkó Gábor vívókapitánnyal
- 58** Öttusa: búcsú a lovaktól: Megszűnik egy sportág ikonikus versenyszáma. A Nemzeti Lovarda után a lovaglás is elbúcsúzik Budapesten
- 61** Sport és filozófia: Erények, igazságosság és sportszervezeti megkülönböztetés (versenysport, szabadidősport)
- 62** Mesterfogások

Molnár Zoltán

Elnöki üzenet

Fókuszban az edzők

A kitüntetéseknek, elismeréseknek komoly erkölcsi értéke van. Azt tükrözi, hogy a díj kitüntetettje, viselője szakmájában olyan eredményt ért el, amely kivívta a szakma elismerését, megbecsülését. Különös értéke van annak a szakmai díjnak, amelynek odaítéléséről az adott szakma legkiválóbb művelői – akik maguk is viselik ezt a kitüntetést – döntenek. Ilyen a Nemzet Sportolója vagy a Nemzet Színésze cím. Ezért van különleges értéke a Magyar Edzők Társasága szakmai díjainak, a **Mesteredzői Díjnak** és az **Edzői Életmű Díjnak**. Mindkét díj adományozására a Dr. Kemény Dénes által vezetett Mesteredzői Kollégium tesz javaslatot a MET elnökségének. Az 1961-ben alapított Mesteredzői Díj alapításától kezdve az edzői hivatás legrangosabb elismerése volt. Jóllehet 2001-ig állami kitüntetésnek számított, soha nem tartozott a politikailag irányított kitüntetések közé. Az objektív sporteredmények voltak azok, amely a díj adományozásának kritériumai voltak. Így van ez a mai napig is. Az a 691 edző, aki eddig a díjban részesült, olimpiai-, világ-, és Európa-bajnoki címet, kiemelkedő hazai és nemzetközi eredményeket elért sportolók felkészítésével vált érdemessé a cím viselésére. A Magyar Edzők Társasága, amely 2002-ben vette át a Díj gondozását, kiemelt figyelmet fordít az egykori kitüntetettek és a mostani díjasok megbecsülésére, emléküket megőrzésére. A Magyar Edző folyóirat rendszeresen megjelentet visszaemlékezéseket az egykori, ma már nem élő kiváló szakemberekről és a „Nagy Mester interjú” rovatban megszólaltatja a jelenleg is aktív mestereket. A **Magyar Virtuális Sportmúzeum** kibővült a mesteredzők portréival és naponta megemlékezik születési évfordulójukról, az elhunytaknál az elhalálozás évfordulójáról. 2023. december 7-én a Magyar Testnevelési és Sporttudomá-

nyi Egyetem Dr. Koltai Jenő Sportközpontjában felavattuk a **Mesteredzők Falát**. Ez év szeptember 25.-én a Magyar Edzők Napján megalakul a **Mesteredzők Klubja**. Kezdeményeztük azt is, hogy az a helyiség, TF-en amelyben a Mesteredzők Fala áll, **Mesteredzők Terme** elnevezést kapjon.

A mesteredzők valamennyien egy-egy sportág dicsőségének képviselői. Hírük, nevük eredményeik a sportágon belül is nagy megbecsülésnek örvendenek. Van olyan sportág, a kajak-kenu, amelyik ennek a megbecsülésnek már kézzelfogható, tapintható jelét is adta. A Magyar Kajak-kenu Szövetség Latorca utcai székházának dicsőségfalán a sportág örökös bajnokai és az Arany érdemesei mellett márványtábla örökíti meg a mesteredzők neveit is. A Magyar Birkózó Szövetség két létesítményben is megemlékezik a kiváló sportolóiról és edzőiről, a Kozma István Magyar Birkózó Alapítvány csepeli székházában és a válogatott edzéseinek színhelyén, a Körcsarnokban. Rövidesen csatlakozik a kezdeményezéshez a

Magyar Úszó Szövetség is. Az úszók eddig is élen jártak abban, hogy a sportág ikonikus székhelyein, a Hajós Alfréd Nemzeti Sportuszodában és a Komjádi Béla Uszodában az olimpiai és világbajnokokat márványtáblákon örökítsék meg. Minden sportági szakszövetségnek van olyan helyszíne, székháza, vagy egy ikonikus versenyhelyszín, amely alkalmas ennek a kezdeményezésnek a befogadására. A Magyar Edzők Társasága minden szövetségnek felajánlja a segítségét, hogy létrejöjjön a sportág mesteredzőinek nevét megőrkítő sportági dicsőségfal.

Kiváló és elismerésre méltó folyamat, hogy a magyar sportban egyre több fényt vetül az utánpótlás-nevelésben dolgozó edzőkre is. A Magyar Edzők Társasága által 2015-ben alapított Edzői Életmű Díj is azoknak az edzőknek szól, akik az egész pályafutásukat a az utánpótlás nevelésnek szentelték, iskolát alapítottak, olyan sportolókat neveltek, akikből később olimpiai- világ, vagy Európa bajnokok lettek. 2022-ben újabb elismerés született. Az utantopotlassport.hu, a Magyar

Edzők Társasága és a Porsche Hungária közösen létrehozta a **Hónap Utánpótlásnevelő Edzője** és az **Év Utánpótlásnevelő Edzője** díjakat. A három alapítót képviselő szakemberekből álló grémium választja meg a Hónap Utánpótlás Edzőit és a hónap kitüntetettjei közül a Mesteredzői Kollégium választja ki az Év Utánpótlásnevelő Edzőjét. Ezek a díjak – a Porsche Hungária jóvoltából – nem csak erkölcsi elismerést jelentenek, hanem komoly anyagi támogatással is járnak.

Ebben az évben a HM sportért felelős államtitkára, Dr. Schmidt Ádám volt a kezdeményezője két újabb, az utánpótlás edzők munkáját elismerő díj alapításának. A **Gerevich György-nevelőedzői díjban** részesül minden hónapban egy kiváló nevelő munkát végző edző. A díj átadása „többször”, három havonta történik. A díj anyagi elismeréssel is jár, a díjazottak nettó 250 ezer forintot kapnak. A díj névadója, Gere-

vich György, a legendás, hétszeres olimpiai aranyérmes kardvívó, Gerevich Aladár fia. Gerevich György mesteredző a Vasasban olyan vívók nevelője volt, mint Szilágyi Áron, Nemcsik Zsolt és Szatmári András. A díj létrehozásában a Sportért Felelős Államtitkárság partnerei voltak a Magyar Edzők Társasága, a Sportegyesületek Országos Szövetsége és az utánpotlassport.hu oldal. 2024-ben a díjat eddig hat edző kapta meg. Első körben Borosné Eitner Kinga vívőedző, aki a semmiből teremtett vívást Tapolcán, Jakobetz László sakkedző, aki sokszáz gyereket tanított meg szeretett sportágára és Szedlmayer Ildikó vízilabda edző, aki 22 éves edzői pályafutása alatt kiváló vízilabdázók sorát nevelte. A második „hármásban” díjazottak: Bakosi Béláné Szenczi Erika atlétaedző, aki Nyíregyházán kiváló atléták sorát nevelte, Papp Ferenc ceglédi birkózóedző, Lőrincz Tamás olimpiai bajnok ne-

velőedzője és Puskás Jenő, a fiú utánpótlás tornász válogatott szövetségi kapitánya, aki nem csak eredményes tornászokat nevelt, de kiváló tornaedzőket is adott a magyar tornasportnak. A másik díj Kemény Ferenc, vízilabda mesteredző népszerű nevét viseli: **Kemény „Fecső” Ferenc-nevelőedzői életműdíj**. Kemény „Fecső”, Dr. Kemény Dénes édesapja többévtizedes edzői pályafutása alatt szinte minden, a magyar vízilabdában jelenleg élő olimpiai bajnok pallérozásában részt vett. Ezt a díjat is a már felsorolt alapítók hozták létre. Az átadása minden évben szeptember 25-én, a Magyar Edzők Napján történik, a kitüntetett a díjjal nettó egymillió forint jutalmat is átvehet.

Az a kezdeményezés, amit a Magyar Edzők Társasága az edzők szakmai és anyagi elismerésére indított, és amelyet immár több, mint három évtizede képvisel, meghozta a gyümölcsét. A MET annak idején annak is egyik kezdeményezője volt, hogy az olimpiai járadék rendszere az olimpiai érmeseken túl terjedjen ki az érmes sportolót felkészítő edzőre is, majd erkölcsi kötelezettségének tartotta a Mesteredzői Díj gondozását, miután az megszűnt állami feladat lenni. Azóta is minden olyan díjnak alapítói, társalapítói vagyunk, amely növeli az edzői hivatás társadalmi elismerését. Az edzői munka csodálatos, ugyanakkor nagy felelősséggel járó hivatás. Na feledjük, bár a sportoló, a versenyző az, aki lefutja, vagy leússza a távot, megküzd az ellenfelével a páston vagy a szőnyegen, rúgja, vagy dobja a labdát, az eredményért az felelős, aki felkészítette, akik felkészítették. Elsősorban az edző, az edzők.

2024. július

Molnár Zoltán
elnök

IMPRESSZUM

MAGYAR EDZŐ / Hungarian Coach

Időszakos folyóirat
A Magyar Edzők Társaságának a lapja
ISSN: 1418-6764
Kiadja a Magyar Edzők Társasága
Elnök: Molnár Zoltán
Főtitkár: Köpf Károly

www.magyaredzo.hu
www.edzokepzesek.hu

Főszerkesztő: Köpf Károly
Felelős szerkesztő: Haász Péter
Szerkesztő kollégium:
Fazekas Erzsébet
Füredi Marianne
Jocha Károly
Pécsi Gábor
Vad Dezső (†)
Tanácsadó: Csurka Gergely

Szerkesztőség:
1146 Budapest Istvánmezei út 1-3.
Tel: +36 1 460-6981; +36 70 452-8672

Design, nyomdai előkészítés, kivitelezés:
Krea-Fitt Kft.

Előfizethető a szerkesztőségénél.
Az éves előfizetési díj: 4.000,- Ft

A Magyar Edző folyóirat jelen száma PDF formátumban letölthető a www.magyaredzo.hu oldalról!

Fókuszban az edzők

Sportoló nemzet csak megbecsült edzőkre épülhet. Interjú Dr. Schmidt Ádám sportért felelős államtitkárral

Az elmúlt években sokszor hallhattuk, hogy a sportirányítás kiemelten foglalkozik az edzői szakma támogatásával, elismerve, hogy a hazai sport jövőjének biztosításához elengedhetetlenek a jó szakemberek. A Sportért Felelős Államtitkárság a MET-tel közösen folyamatosan dolgozik az edzők megbecsülésének növelésén, az elért eredmények pedig már most is biztatóak.

Az edzők elismerése, az edzői szakma helyzetének javítása kiemelt célja a jelenlegi sportirányításnak. A sportolók rendre a középpontban vannak. Azonban azokról a kiváló szakemberekről sem szabad megfeledkeznünk, akik kialakítják gyermekeinkben a sportolás iránti szenvedélyt, illetve felfedezik, hogy kikben lakozik különleges tehetség, és őket elvezetik a legmagasabb szintre – **hangsúlyozta dr. Schmidt Ádám sportért felelős államtitkár tavaly, a Magyar Edzők Napján tartott beszédében. Kiemelte, mihamarabb el szeretnének érni, hogy minden korosztály edzőinek biztos, tervezhető jövőképet tudjanak nyújtani, illetve növelni szeretnék a szakemberek társadalmi elismertségét is. A szavakat pedig tettek is követték, hiszen, ugyan folyamatosan zajlik a gondolkodás a további teendőkről, mégis elmondhatjuk, hogy az elmúlt két év folyamán sikerült jelentős eredményeket felmutatni az edzői életpálya fejlesztésében.**

Az egyik legfontosabb előrelépés, hogy a Kiemelt Edző Program és a Kiemelt Utánpótlás Edző Program mellett elindított Nevelő Edző Programnak köszönhetően immár valóban a teljes edzői „skálát” lefedi az állami támogatási rendszer, amelyben 2024 folyamán összesen több mint 600 szakember kap plusz forrást munkájához. A legfiatalabbakkal foglalkozók idén ráadásul nemcsak annak örülhettek, hogy a Nevelő Edző Program keretében nőtt a nekik járó havi keret, hanem ezenfelül jövő évtől ők is jogosultak lesznek a világ- és az Európa-bajnoki érmek után járó jutalomra.

Bár kétségtől fontosak az anyagiak, a sportirányításban más módon is szeretnék volna felhívni a közvélemény figyelmét a nevelő edzők nélkülözhetetlen munkájára. Ezért az idei évtől – többek között a Magyar Edzők Társaságával együttműködésben – létrehoz-

ták a Gerevich György Nevelőedzői Díjat és a Kemény „Fecső” Ferenc nevét viselő nevelőedzői életműdíjat is. Az elismeréseknek köszönhetően még nagyobb nyilvánosságot kap az a munka, amely mind a közösségi, mind az élsport hazai jövőjét megalapozza.

Az új támogatások bevezetése és az új elismerések alapítása mellett sokszor szóba került az elmúlt években, hogy hogyan lehetne növelni az edzők hangját a sporttal kapcsolatos kérdésekben. A Sporttörvény tavalyi módosításának köszönhetően ehhez a célhoz is közelebb kerültünk, hiszen a megújult jogszabály alapján az elmúlt évtizedek szakmai munkáját elismerve a MET szintet léphetett és a jövőben sportköztestületként képviselheti a hozzá forduló szakembereket a területtel kapcsolatos döntések meghozatalánál.

Dr. Schmidt Ádám lapunknak elmondta, bár az olimpia és a paralimpia kapcsán idén a legtöbb

szó az élsportról esik, 2024-ben mégis kiemelten fontos a sportirányítás számára, hogy minél többeket meg tudjanak szólítani a tavaly meghirdetett Sportoló Nemzet Programmal is, melynek célja, hogy az emberek életének elmaradhatatlan részévé váljon a rendszeres, szervezett keretek között történő mozgás.

Azt szeretnénk elérni, hogy ne csak sportnemzet, de sportoló nemzet is legyünk, ehhez pedig a sportegyesületek mellett kitűnő edzőinkre is szükségünk van, hiszen nekik kell szakmailag segíteni egy-egy sportágban az újonnan érkező érdeklődőket. Ezért is tartom fontosnak az elmúlt években elért eredményeket az edzők támogatásának növelésében, és ezért is tudom megígérni, hogy az ezzel kapcsolatos munkát a jövőben is folytatni fogjuk – **zárta gondolatait az államtitkár.**

Magyar Edző szerkesztősége

Fókuszban az olimpia

A Magyar Csapat Párizs előtt

A párizsi olimpiára utazó Magyar Olimpiai Csapat végleges összetételéről július közepén kapunk végleges képet. Az előkészületekről Fábián László, a Magyar Olimpiai Bizottság főtitkára adott tájékoztatást. A Szöulban olimpiai bajnok öttusázó Rio után Párizsban is a Magyar Olimpiai Csapat vezetője lesz.

Sporttörténeti szempontból egyedülálló volt a párizsi ciklus, hiszen a tokiói játékok halasztása után három év volt a felkészülésre, ami a sportolók és edzők mellett hatással volt a kvalifikációra és az előkészületekre egyaránt. Tokiói olimpiikonjainknak minden bizonnyal új élmény lesz már az is, hogy nézők előtt versenyezhetnek.

Lapzártakor, július első napjaiban még nem tudjuk a pontos létszámot, de prognóztunk alapján 175–180 számlál majd a Magyar Olimpiai Csapat. Színes lesz a paletta, több mint 20 sportági szakágat képviselnek a Team Hungary tagjai. Örülünk, hogy a hagyományos sikersportágak képviselői mellett újra – 28 év után – lesz lovasunk, és ugyan sportnyelven szólva „necces” volt, de utazik evezősünk is Párizsba. Hatalmas öröm, hogy négy csapatsportágban is érdekelték leszünk, miután a női és férfi vízi- és kézilabdások is kvalifikáltak – nagy izgalmmal várjuk menetelésüket. A legfiatalabb résztvevő a 16. évében járó úszó Jackl Vivien, a rangidős a 44 éves lovastusázó Kazinger Balázs lehet.

A MOB a májusi közgyűlésén elfogadta az eredményességi előrejelzések aktualizálását, melyben az érmekek számát 15–25-ben, a további pontszerző (4–8.) helyezéseket pedig 22–36-ban határoztuk meg.

A MOB vezetői és munkatársai a közelmúltban több mint tucatnyi alkalommal jártak Párizsban, hogy minél jobban feltérképezzék az ottani lehetőségeket, felkészüljenek a Team Hungary maradéktalan kiszolgálására. A szállásfoglalás, edzés- és versenyhelyszínek mellett olyan témákról hoztunk első kézből információkat, mint a logisztikai kérdések, utazás, étkezés, egészségügy, marketing, média vagy éppen a közbiztonság.

A Magyar Olimpiai Bizottság úgy készül, hogy a játékok teljes időtartama alatt, minden sportág minden versenyzőjével, szakemberével, egészségügyi személyzetével, a csapattal tagjaival összesen mintegy 400

fős delegációt kell napról-napra kiszolgálni, ez precíz odafigyelést és szervezést igényel.

A MOB zéró toleranciát hirdet a tiltott teljesítményfokozókkal szemben, a Magyar Antidoping Csoporttal közösen több alkalommal online előadást szerveztünk – ezeken 4–500-an vettek részt –, minden csapattag doppingellenes kiadványt vehetett át a ruhakiosztón.

Meg kell említenem az utcai sportok olimpiai fesztiválját, az Olimpiai Kvalifikációs Sorozatot, melynek Sanghaj után júniusban Budapesten rendezték a második állomását. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság új sportágakkal szeretné bevonítani a fiatalokat, ezúttal a Ludovika Campuson a látványos sportmászás, breaking, BMX freestyle és a gördeszka volt fókuszban. A négy nap során az Olimpiai Értékek Iskolai Programot is be tudtuk mutatni, melyre igen büszkék vagyunk. A fővárosi eseményt meglátogatta Thomas Bach NOB-elnök, aki nagyon elégedetten beszélt a látottakról. Három magyar versenyzőnk becsülettel megmérkőzött, sajnos nem jutottak ki az olimpiára.

Büszkén számolok be arról is, hogy a MOB tavaly ősszel indított, saját forrásból működő Kettőskarrier-programja sikeres hónapokat tudhat maga mögött, a közel 120 szerződött sportoló közül 12 sportág mintegy 25 versenyzőjét segítjük a felsőoktatás terén – például az egyéni tanrend kialakításában –, a karriertervezésben, sporttudományi szolgáltatások területén vagy mentális támogatással. Többen az olimpiára is sikeresen kvalifikálták magukat. Olyan sportolókat említhetünk a teljesség igénye nélkül, mint Tóth Krisztián judós, Pigniczki Fanni ritmikus gimnasztikázó, Koch Máté vívó, Losonczy Dávid birkózó, Halász Bence atléta, vagy Leiméter Dóra vízilabdázó.

A felkészülés során nem győzünk köszönetet mondani a Magyar Kormánynak a kiemelt támogatásért, a kluboknak, az önkormányza-

toknak, a partnereknek és persze az edzőknek, sportszakembereknek; a szakmai együttműködésekért a sportszervezeteknek, és itt kiemelem a Magyar Edzők Társaságát, mellyel és melynek vezető munkatársaival igen jó kapcsolatot ápol a Magyar Olimpiai Bizottság. Nagy öröm számunkra, hogy az olimpia 2012 után idén visszatér az öreg kontinensre, ráadásul a francia főváros ünnepel, hiszen az olimpiai család 100 év után újra abban a városban randevúzik, ahol a nemzetközi szervezetet 130 évvel ezelőtt Coubertin báró, a magyar Kemény Ferenc és társaik megalapították.

Fábián László
főtitkár
Magyar Olimpiai Bizottság

Születésnap i köszöntő

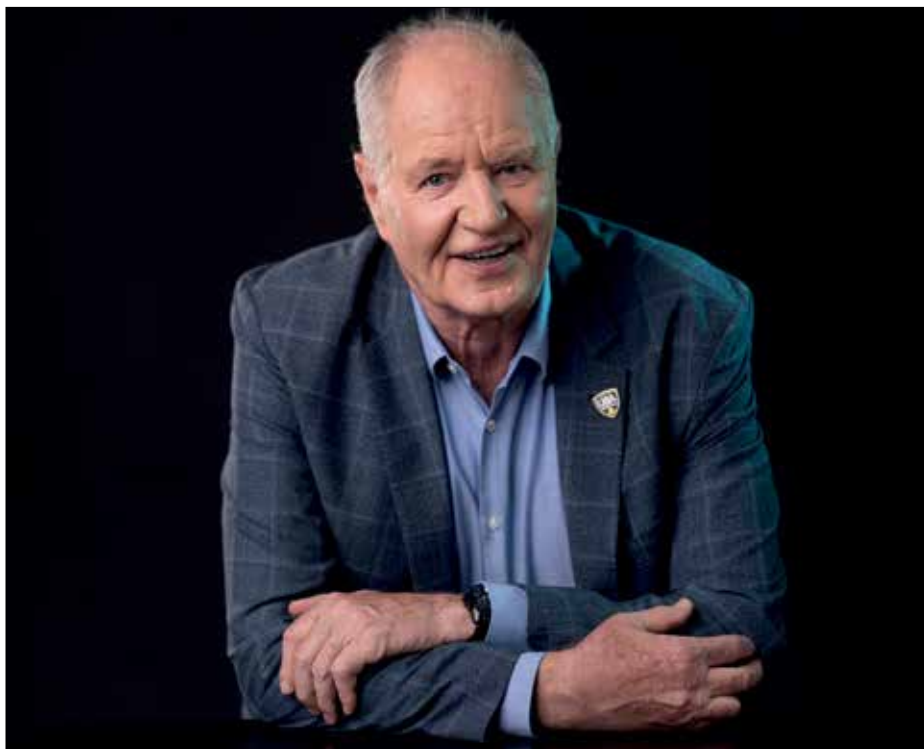
Kemény Dénes 70 éves

Húszévesen még remélhette, hátha ... Ám hiába volt elsőrangú gömbérvéke, 1974 környékén a centerposztion olyan óriások tornyosultak előtte – minden értelemben –, mint Szívós István, Faragó Tamás és Csapó Gábor; hogy csak azokat említsük, akikből olimpiai bajnok lett két évvel később, de akadt még tehetséges középcsatár bőven akkortájt.

Harmincévesen túlvolt játékos pályafutása delelőjén, pontosan tudta, mit fog tenni azután, hogy sikeresen elvégezte az Állatorvosi Egyetemet; talán egyre nem gondolt, hogy hamarosan Olaszországba költözik ... Meg arra sem, hogy teljes tíz évig marad ott ... Arra pedig pláne nem, hogy hol és mennyi ideig fogja az ott szerzett tapasztalatait hasznosítani az ország legnagyobb öröme.

Negyvenévesen még mindig Comóban élt, edzősködött, állatorvosi praxist vitt. A történet szempontjából egyáltalán nem releváns, hogy épp abban az évben, Rómában ismerkedtünk meg – mondjuk úgy, nem a legfényesebb pillanatokban: az 1994-es világbajnokság utolsó napjainak egyikén, midőn a magyar válogatott az oroszok elleni, lehetetlen módon elbukott meccset követően épp az ötödik hely megszerzéséért küszködött a medencében. Az mondjuk azonnal feltűnt, milyen eredetien fogalmaz, mennyire normálisan és realistán látja a sportágot (egy évvel később, a még keserűbb élményként megélt bécsi Eb-döntős vereség után jegyezte meg újabb találkozásunk alkalmával: az nem megy, hogy a válogatott vagy agyonveri az aktuális ellenfelét, vagy egy góllal kikap – nem létezik, hogy nem tudjuk a szoros meccseket megnyerni). Azonban ennyi – és nem több.

Ötvenévesen aztán már egy ország ismerte. 2004-ben nyolcadik esztendeje vezette a magyar vízilabda-válogatottat, miután a szövetség évtizedes hagyományokkal szakítva olyan szakemberre merre bízni a kapitányi posztot, aki sosem szerepelt világversenyen a felnőttválogatottban. Cserébe Kemény Dénes teljesen új szemlélettel, a játékosokhoz sosem látott nyitottsággal közeledve alakította át a csapatot legyőzhetetlen falanxszá. A csapatot, amely az

1997-es Eb-től kezdve szinte minden szoros mérkőzést megnyert, de tudott a vízen járva gálázni is, mint az 1999-es Eb-fináléban és a 2000-es olimpiai döntőben (igaz, mindezt megelőzte két, irdatlanul kemény elődöntő). 2004 júniusában egy esti meglepetéssparti erejéig összegyűlt a válogatott egy váci étteremben – ám hiába a fél évszázados évforduló, nem tartott sokáig az ünneplés, elvégre az olimpiai felkészülésbe nem fért bele egy nagyobb dínomdánom.

Azt meghagyták augusztusra, amikor minden idők egyik legemlékezetesebb mérkőzésén védte meg címét a válogatott. Egy olyan olimpiai tornát koronáztak meg Kásás Tamásék a szerb-montenegróiak elleni diadallal, amelyen az ötkarikás vízilabdahistória legbrutálisabb csoportjában kellett elsőnek lenni, majd az aranyéremig vezető úton másodszor is le kellett legyőzni a majdani bronzérmest (oroszok) és ezüstérmest (szerbek). És utóbbiak ellen mind a csoportban, mind a fináléban 3-0-ás utolsó negyeddel fordított a gárda, amit az ősi rivális ellen mások egyszer sem tudtak elérni; mint ahogy az is példa nélkül álló, hogy egy

együttessel az elődöntő második félidejében (16 perc), majd a finálé utolsó 14 percében ne kapjon gólt. Utóbbi esetben ehhez hét emberhátrány kivédekezése is kellett, az első négy esetében a szerb gól már háromra növelte volna a különbséget ... Mégis mi nyertünk, mert ilyen volt a csapat és a kapitány mentalitása. Hogy amikor mindenki más összeomlott volna, ők még csak meg sem reccsentek.

Nemzetközi vízilabdás körökben alapvetően egyvalamin szoktak vitatkozni: hogy Kemény Dénes 2004-es vagy 2008-as együttese volt-e minden idők legerősebb válogatottja. Már az egyetemes pólótörténetben. Nehéz eldönteni, hiszen Pekingben az egész menetelés olyan magától értetődőnek tűnt; Athénben a védelem volt áthatolhatatlan, négy évvel később a támadósor feltartóztathatatlan – az előző olimpia 59 góljához képest akkor 85-nél állt meg a számláló.

Így vagy úgy, három olimpiai bajnoki cím született a Kemény-érában, ami még a magyar vízilabda 1932 óta íródó aranykönyvében is egyedülálló. Igaz, a mester leginkább arra

büszke, hogy az első 12 évben 25 világversenyből 24 alkalommal állt dobogón a csapata. A mezőny akkori erejét ismerve ez legalább akkora fegyvertény – ha nem nagyobb. Nem véletlen, hogy a győztes típusú játékosokat páratlan érzékkel kiválókat, a mérész újításokkal bátran kísérletező kapitány minden korábbi, edzőkhöz fűződő rekordot megdöntött. Holott az elődök között Komjádi Béla, Rajki Béla, Laky Károly és Gyarmati Dezső vezette a legmagasabb csúcsokra a csa-

patot – de ennyiszer és ilyen hosszán (16 év) senki sem állt a kormányruánál.

Utána a hatvanadik születésnapján már az MVLSZ elnökeként köszöntötték – nagy buli ekkor sem jutott idő, hiszen hetekkel később kezdődött a Margitszigeten az Európa-bajnokság, amelynek méltó megrendezése igencsak komoly kihívásnak ígérkezett. Leginkább azért, mert Kemény doktor elnökként is igen merészet húzott rögtön elsőre: addigi másodedzőjére, a játékos pályafutását

„percekkel korábban” befejező Benedek Tiborra bízta a válogatott vezetésének örökségét, és a balkezes legenda 2013-ban rögtön világbajnoki címig menetelt fiaival.

Azaz a rendkívül sikeres kapitányi és elnöki esztendő alapján kijelenthető: ennél teljesebb életet nehéz lenne elképzelni. Ehhez képest most, amikor a 70. évforduló kopogtat, Kemény Dénes első és második benyomásra is fiatalabbnak néz ki, mint amikor a sokadik világversenyen illett a hírnévhez méltón szerepelni, vagy elnökként egy teljes sportágot rendben tartani, plusz előbb egy Eb-rendezést levezényelni, később pedig az első magyarországi világbajnokság póló tornájának előkészítésében közreműködni (akkor már inkább a Masters VB-n újra elinduló sydneyi bajnokcsapat gálameccsein való vidámkodás ...).

„Az ötvenediknél az ember már arra gondol, hogy kevesebb van hátra. Én nagyon nem is ünnepeltem volna meg, volt egy ebéd Renátával (Dénes felesége), igaz, nem mondta, hogy szerveztek estére egy meglepetéspartit, ahová eljött minden játékos és egy csomó barát, úgyhogy az tényleg egy jól sikerült este volt. A hatvanadikat egyedül töltöttem a vadásztanyán, mert ha az ötvenediknél azt érzed, hogy már kevesebb van hátra, akkor hatvanánál végképp nincs ok az ünneplésre. Most jön a hetven – itt viszont akár már azt is mondhatja az ember: legalább megértem. Meg arra is gondolhatok, hogy Fecsó (Kemény Ferenc, Dénes édesapja) a kilencvenharmadikat tölti, ez alapján pedig talán még tervezhetek valamennyit ...”

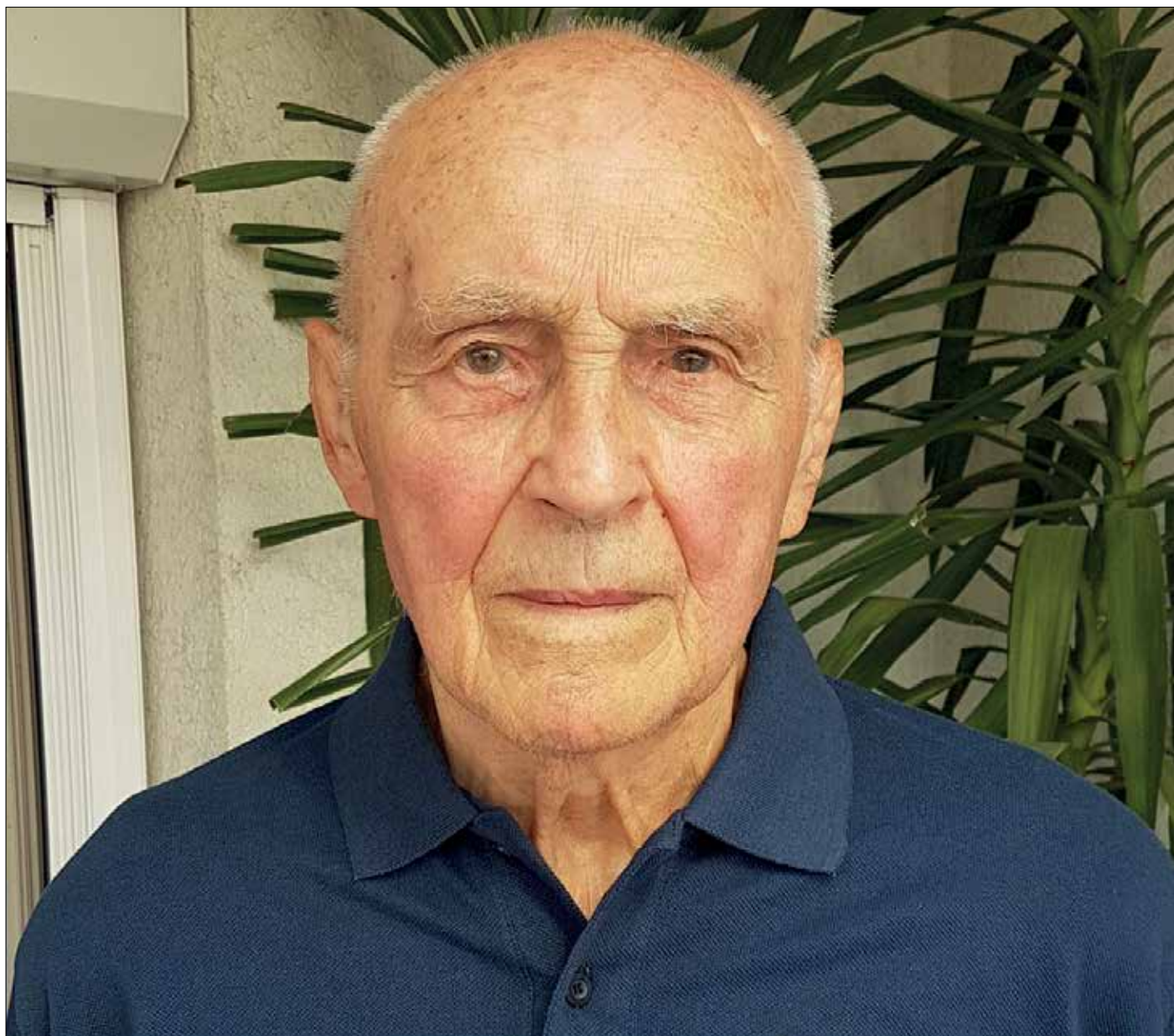
Ami miatt pedig nyugodtan és kiegyensúlyozottnak tűnik, az a megannyi elfoglaltság, amely kitölti a mindennapjait. A Testnevelési Egyetem vízilabda oktatásának irányítása, a Magyar Edzők Társaságának alelnöki tisztsége, a World Aquatics edzőbizottságának vezetése, megannyi előadás különböző rendezvényeken ... „Egyik sem jár olyan feszültséggel, mint egy meccs lemondzselése vagy a szövetség vezetése, viszont szükségem van valamiféle pozitív stresszre annak érdekében, hogy energiám legyen. Azokon a napokon érzem magam fáradtabbnak, amelyek üresen maradnak a naptárban. Hálstennek, még mindig ebből van jóval kevesebb.”

Azaz nagyon úgy fest, ez is csupán egy állomás, és a nyolcvanadikon csupán néhány, az aktuális feladatokat részletező bekezdéssel kell majd kiegészíteni ugyanezt a köszöntőt. A vége pedig ugyanez lesz:

Nagyon boldog születésnapot kívánunk!

Csurka Gergely

Nagy – Mester – Interjú

Székely Pál

**“...A jó edzők
mind a gyerekeknél kezdenek ...”**

A közelmúltban 90. születésnapját ünnepelt, egykor kiváló birkózót, majd később a meseteredző címet is kiérdemelt Székely Pált kerek jubileuma alkalmából a birkózók szövetsége is kitüntette. A jó karban lévő idős sportember zuglói házában fogadott egy emlékidéző beszélgetésre.

Már a lehetőség is nagyon jólesik, hogy még van érdeklődés irántam – kezdte a házigazda. – Kilencven év van mögöttem, nagyon kemény életem volt, nyugodtan mondhatom. Állítom, a birkózásnak köszönhetem, hogy ember lett belőlem. Egyébként pedig a BVSC-ben kezdtem birkózni, 1950-ben Galántai Bálint – aki 1956-ban volt távozásáig válogatott szinten is ígéretes versenyzőnek számított – vitt el oda engem. Ott voltam tíz évig, onnan lettem válogatott is.

– Emlékszik még az első versenyére?

Természetesen. Tizenhat éves voltam és az akkoriban volt kerületi és területi versenyek egyikén állhattam először szőnyegre. Több vereséggel kezdtem, azután szép lassan megtanítottak az edzőim a birkózás alapjaira és egyre javultak az eredményeim. Kovács Gyulától tanultam a legtöbbet, de a Tormási Laci bácsi és a Hadi Dani is sokat foglalkozott velem. Három évig dolgoztam a Ganz-Mávagban mint fémöntő, utána lettem válogatott kerettag. Ekkor kerültem át a BVSC állományába és mint normás dolgoztam tovább.

– Mikor mutatkozhatott be először a válogatottban?

1954-ben egy magyar-osztrák találkozáson kaptam először lehetőséget, méghozzá szabadfogásban és kötöttben is győzelemmel debütálhattam. Mindkét fogásnemben ott-honos voltam, a 79 kilósok között birkóztam, ahol a Gurics Gyurka volt az első számú ember, de ő nem minden versenyen indult, így kaphattam én is lehetőséget. A legjobb-bak mellett ott volt a Bóbis Gyula bácsi is, ő is sokat segített.

– Miért váltott át végleg a görög-római fogás-nemre?

Érdekes történet. Volt egy jó barátom, a Hol-lósi Géza, akit rendre megvertem. Egy alkal-mal azt mondta nekem: Pali, ne birkózzál te szabadfogást, maradj a kötött mellett. Én meg hagytam magamat rábeszélni, így Géza lett a szabadfogásban a válogatott. Gézával nagyon jó barátok voltunk. Kötöttfogásban versenyeztem tovább, az 1958-ban Budapes-ten megrendezett világbajnokságon komoly csalást követően lettem hatodik. Egy szovjet birkózó a legkényesebb pontomon nyomott egy jó nagyot és ezt követően felfordítással nyert. Ha csak döntetlent meccselek, már vi-

lágbajnok lettem volna. Az előcsatározások során az 1956-ban olimpiai bajnoki címet szerzett török Bayrakt is legyőztem!

– Végül meddig maradt a szőnyegen?

1950-től 1960-ig a BVSC-ben voltam, majd 1970-ig a Vasast erősítettem, 1973-ig pe-dig a Dózsában dolgoztam. A Vasasban még néha versenyeztem, de már ott is az edző-ség volt előtérben, a Dózsában pedig már egyáltalán nem birkóztam.

– Mi volt a legnagyobb dobása az edzői pályán?

Egyértelműen nagy sikerként éltem meg, hogy én hoztam el Szombathelyről Buda-pestre a későbbi olimpiai bajnok Hegedüs Csabát. Nem voltam rest, háromszor is le-utaztam érte, amire sikerült meggyőzni a klubváltásról. Ugyancsak én mentem a To-ma-fivérek – Miska és Feri – után, hogy csak a legismertebbeket említsem. Egy másik nagy név, Polyák Imréné is ide kívánczik. A három ezüstérem után olimpiai aranyat is kiharcolt Imre hívásának nem tudtam ellenállni. Így kerültem a Dózsa edzői közé 1970-ben.

– Az edzői pályafutásáról mit mondana még el?

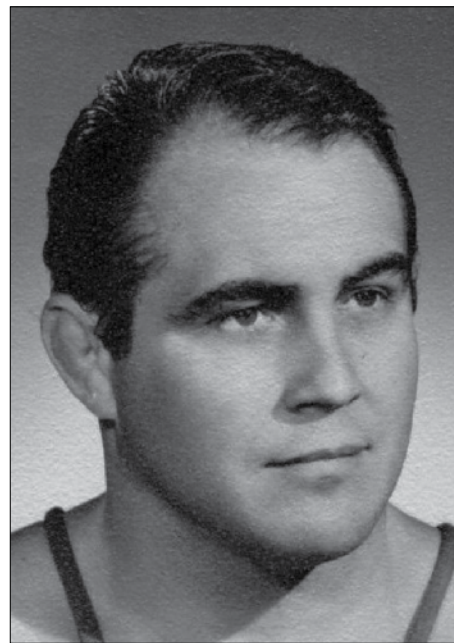
A sikerhez szerencse is kellett, ez nem csak szóbeszéd. Én például rengeteget nyertem azzal, hogy ott forgolódhattam Matura Miska bácsi, Kárpáti Karcsi bácsi és dr. Papp Laci bácsi közelében, akiktől menet köz-ben is rengeteget tanulhattam. A legtöbbet Kovács Gyulától tudtam meg, aminek nagy hasznát is vettem 1974-től, amikor a BVSC vezetőedzője lettem. Döntően gyerekekkel kezdtünk, akiket a saját Volkswagenemmel fuvaroztam edzésre és haza. 1979-ben már megnyertük a csapatbajnokságot. Abban az időben a BVSC-nek volt a legjobb birkózó-csarnoka, ahol tíz edzővel és 300 gyerekkel dolgozhattam. Ott volt Gurics Gyurka, a 28-szoros magyar bajnok Kovács Gyula és mások, hat orvos segítette a munkánkat.

– Onnan azután 1984-ben mennie kellett.

Túl jók voltak a külföldi kapcsolataim, de a dolgok már egyébként sem mentek jó irány-ba. A csarnokot elvették tőlünk a vívók, a bir-kózóknak a Tatai úton kellett újrakezdeniük Tóth István olimpiai ezüstérmes vezetésé-vel. A sok herce-hurca kikezdte a szívemet: egy infarktust is kaptam, kétszer pedig be kellett ütni a ketyegőmet. A BVSC mondv-a csinált okokkal beperelt, majd a vesztésü-ket követően hároméves szerződést kaptam úgy, hogy be sem kellett járnom. Ez idő alatt segéd munkásként dolgoztam, 120 kilóról lefogytam 69-re. 1984-től nem vagyok se-nki a magyar birkózásban.

– Milyen a kapcsolata a régi tanítványaival?

Kitűnő. Hegedüs Csaba például rendsze-ren telefonál nekem. Mostanában különö-

sen nagy a forgalmam, hiszen a szövetség külön is kitüntetett, meg ez a 90. születés-nap is megtette a magáét.

– Érdekelne a véleménye: Székely Pál szerint kiből lehet igazán jó edző?

Fontosnak tartom, hogy egy fiatal edző min-denképpen töltsön el néhány évet egy idő-sebb szakember mellett, akitől rengeteget tanulhat. A másik nagyon fontos tényező: a kezdőket nem szabad átugrani. Minden edző legalul, a gyerekeknél kezdjen és on-nan lépkedjen felfelé. A gyerekekkel el kell fogadtatni magadat. Ha ők megbíznak ben-ned, velük akár a csillagokat is le lehet ho-zatni az égről! Ha egy edző nem csapja be a gyereket, akkor azt csinál velük, amit akar!

– Ön élete során számos, világhírű embert is megismerhetett, illetve találkozott velük vagy éppen a temetésükön lehetett ott.

Például Franco tábornokkal egy banketton lehettem együtt, de ott voltam Jugoszlávia egykori agy emberének Titónak is a teme-tésén Pulában. Egy alkalommal Moszkvába vitt az utunk, de elmaradtak a meccseink, mert érkezésünk után meghalt Sztálin és több napos, országos gyászt hirdettek, min-den leállt. A számunkra legfontosabb ese-mény pedig 1952-ben történt, amikor a ta-tai edzőtáborban meglátogatott bennünket a Rákosi elvtárs. Ő azt mondta: „Elvtársak, én mindent megadok maguknak, csak verjék meg az imperialistákat!” Nem voltunk túlfizetve, a vámon viszont általában kedveztek nekünk. Azt mondom, ma sokkal jobban megvannak becsülve az élsportolóink, mint a mi időnk-ben voltak.

Jocha Károly

A Nemzet Sportolója

Wladár Sándor

**„Ugyanazt éreztem,
mint az olimpiai dobogó tetején ...”**

**Elsőként a Nemzeti Sportnak és a Sportrádió-
ónak adott hosszabb interjút Wladár Sándor,
akit csütörtökön délelőtt a Nemzet Sportolói
12. tagként jelöltek maguk közé.**

– Újra felállt a dobogó tetejére?

Pontosan ezt érzem – **válaszolta Moszkva
úszóbajnoka, a Magyar Úszósövetség elnöke,
a Magyar Olimpiai Bizottság alelnöke.** – Vá-
ratlanul ért Schmidt Ádám sportért felelős
államtitkár hívása, és bár ezúttal elmarad-
tak az örömkönnyek, az érzés ugyanaz volt,
mint 1980-ban, amikor felállhattam a dobo-
gó felső fokára: érthetetlen volt számomra,
hogy mindaz velem történt. Emlékszem, egy
napig csak sétáltam az olimpiai faluban és
fogdostam az aranyérmet, s próbáltam fel-
fogni, hogy ezt tényleg én életem át. Ezúttal
is valami hasonlót érzek: felfoghatatlan
meghatódottság, tisztelet a bajnokok iránt,
s mellette a hihetlenség érzése, hogy tag-
ja lehetek ennek a csodálatos grémiumnak.
De azért nehéz megfogalmazni, ha egyál-
talan meg lehet, mit is érzek valójában, his-
zen Magyarországnak sok-sok bajnoka van,
ők mindannyian dicsőséget hoztak a ha-
zának, s az élő bajnokok közül én lettem a
kiválasztott. Egészen különleges az élmény,
biztos, hogy még napokig kell barátkoznom
vele. Semmiképpen sem szeretnék elmenni
amellett a szomorú tény mellett, hogy a je-
lölésem lehetősége egyben egy másik baj-
noktól való búcsút is jelent. Szembesülnünk
kell az élet körforgásával: Hammerl László
személyében egy nagyszerű embertől, fan-
tasztikus sportolótól búcsúztunk néhány
napja – ő 2004 óta volt a Nemzet Sporto-
lója, őt követni, az ő örökébe lépni, nagyon
nagy megtiszteltetés.

– Felrobbant már a telefonja a bejelentés óta?

Nagyon sokan hívnak, keresnek, írnak, de a
bejelentés után néhány perccel megígértem,
hogy az első interjút a Nemzeti Sportnak és
a Sportrádióknak adom, és tartottam magam
ehhez az ígéretemhez. Azt hiszem nyugod-
tan mondhatom, erről is híres vagyok: amit
ígérek, azt mindig igyekszem tartani is.

**– Olimpiai bajnoknak lenni, egy sportszövet-
séget vezetni felelősséggel is jár – a Nemzet
Sportolójaként ez a felelősség csak hatványo-
zódik, csak még erősebb. Egyetért ezzel?**

A felelősséget mindig is éreztem, rossz szó-
val élve, ez valahol átok is, hiszen az ember
életének minden pillanatát meghatározza,
hogy felelősséggel tartozik – a munkájá-
ért, a körülötte lévőkért, állatorvosként
az állatokért, a kollégáiért, az úszókért, az
edzőkért. Ez tényleg szolgálat, és ezt ko-
molyan is gondolom: a nap huszonnégy
órájában ott kell lenni, és fenn kell tarta-

ni az egységet. Jó néhány
éve ismerkedtem meg az
ubuntu hitvallással, mely-
nek az a lényege, hogy is-
merjük el, nem mi vagyunk
a legrátermettebbek, van-
nak nálunk okosabbak,
értelmesebbek – én ezt
elfogadom, de tudom, ho-
gyan kell összetartani az
embereket, hogyan kell
egységes egészet képez-
ni. Azt hiszem, az a titkom
is: életem során valahogy
mindig képes voltam ösz-
szehozni az embereket,
egyfajta katalizátorként
működtem, jelenleg is
olyan csapatom van a szö-
vetségben, amelynek min-
den egyes tagja a lelkét is
beleteszi a munkájába.

**– Önt ismerve megvan a fej-
ében a lista, ki mindenkinek
köszönheti ezt az elismerést.**

A magyar úszósport huszonegy olimpiai
bajnokának. A szüleimnek, akik embert fa-
ragtak belőlem, akiknek azt is köszönhetem,
hogy mindig kitartó voltam. Az edzőimnek,
köztük természetesen Széchy Tamásnak, his-
zen ők akkor is ott voltak mellettem, ami-
kor annyi erőm sem volt, hogy kimásszak a
medencéből. És mindenekelőtt köszönöm
az elismerést a Nemzet Sportolójának – nem
tudom, lesz-e annyi időm, hogy a bizalmu-
kat megköszönhessem, hogy ledolgozhas-
sam azt a hálát, amit érzek.

**– Biztosan azt mondja, kérdezzem őket, de
én önt kérdezem: mit gondol, vajon miért önt
jelölték maguk közé? Azért vetődik ez fel be-
nem, mert az olimpiai arany, a szövetségi el-
nöki pozíció mellé-után tavaly azt nyilatkozta,
élete fő művének azt tartja, hogy elindították
az Úszó Nemzet Programot.**

Ez egy jogos kérdés, a választ még nekem
is meg kell találnom rá. Talán azért esett
rám a legendák választása, mert volt egy
sikeres pályafutásom, mert Csik Ferenc győ-
zelme után negyvennégy évvel én voltam a
következő férfi olimpiai bajnok úszó, mert
volt három-négy szép évem a sportágban. S
bár kétezerben klubelnökként visszatértem,
mégiscsak 2017 az az év, amikor bizalmat
kaptam, amikor elnökként elkezdhettem
szolgálni az úszók közösségét. Életem leg-
nehezebb időszaka volt a megválasztáso-
mat követő három esztendő, s bár helyzeti
előnyben voltam, hiszen a sportág belső
lélektanát ismertem, mégsem volt könnyű
menet, ráadásul utána jött a koronavírus-

járvány, de átvezettük azon is a sportágot
– közben buborékban rendeztünk egy kon-
tinensviadalt, majd 2022-ben négy hónap
alatt szerveztük meg a világbajnokságot.
Ez utóbbi esemény számomra különösen
nehéz volt, hiszen édesanyám haldoklott ...
Aztán 2021 szeptemberében elindítottuk az
Úszó Nemzet Programot, amelynek keretei
között mára már negyvenezer gyereket ta-
níthatunk hétről hétre úszni – valóban azt
mondtam, életem fő műve ez a program,
amelyért érdemes élni. Eddig is úgy gon-
doltam, tartozom a hazámnak azzal, hogy
szolgáljam, a Nemzet Sportolójának döntése
után még inkább így gondolom.

**– Az édesanyját említette, s talán nem árulok
el azzal titkot, ha felfedem, szoros kötelék fűz-
te hozzá: mit gondol, most mosolyog az anyu-
kája ott, fent?**

Ahogy mondtam, a telefonhívást követően
nem jöttek a könnyek, de most mégis jön-
nek: köszönöm az édesanyámnak, hogy az
vagyok, aki. Ő mindvégig mellettem volt
és mindenben támogatott. Az biztos, hogy
kimegyek hozzá a temetőbe, és elmesélem
neki, milyen megtiszteltetés ért.

Kovács Erika
(megjelent a Nemzeti Sport 2024.06.13-i
számában)

Vendégszektor

Faludi Mihály azért drukkol, hogy a maiak felülmúlják az övéit!

A Magyar Kézilabda Szövetség idei közgyűlésén a legnagyobb tapsot alighanem Faludi Mihály mesteredző kapta. A 90 éves sportember ugyanis Életműdíjat vehetett át Ilyés Ferenc elnöktől.

A magas kort megért szakember elmondhatja magáról, hogy kanyargós életutat tud maga mögött. Tiszavárkonyból indult és Jászkarajenő „állomáson” keresztül jutott el 1945-ben Budapestre, ahol szavai szerint számtalan általános iskolában megfordult az évek során. A négy polgárit a Rottenbiller utcában járta ki, ahol nem kisebb név, mint dr.

Lakat Károly volt az osztályfőnöke. A családi kupaktanács először az István Gimnáziumot szavazta meg számára, majd egy vétőt követően végül finommechanikai műszerésztanulónaként folytatta.

A sport ezekben az években már jelentős szerepet töltött be Faludi életében. A Postásban labdarugó kapusként kezdte, a kézilabda később lépett elő főszereplővé. Gyorsított érettségit tett, majd 1953–1957 között a TF-en elvégezte a „gladiátorképzőt”. Résztvevője volt annak a TF csapatnak, amelyet a szakma „nagy neve”, Kolos (Klein) Feri bácsi második helyig vezetett az NB I-ben.

A TF-től elköszönve, hatodmagával a Honvédba igazolt – sportállás helyett elment tanítani a Kazinczy utcába. Ez évben lett először válogatott Cséfy Sándor kapitánynál és 1964-ig az is maradt. Akkor visszavonult, mert az edzőség már jobban vonzotta, mint az aktív sport. A Vasast felvitte az élvonalba, ott sikereket ért el, 1972-ben ment vissza a Honvédhoz, ahol abban az évben tarolt csapatával. Nem a véletlen számlájára írandó, hogy 1973 januárjában már rábízta a férfiak nemzeti együttesét.

Faludi ma is elismeréssel beszél elődjéről, Albrecht Miklósról, akitől minden segítséget megkapott. Tíz éven keresztül irányította az akkori legjobbak felkészülését. Korán felfedezte a Kovács Péterben rejlő talentumot, akit 18 évesen odavett maga mellé. A kemény fizikai felkészítés embere volt. A sok futás és a medicinlabda jelentette a belépőt a továbbiakhoz. 1974-ben vb-7., 1976-ban olimpiai 6. lett a válogatott, de az igazán nagy sikerek elmaradtak. 1979-ben például időn túli román gól miatt nem jutott a legjobb négy közé a csapat. 1982-ben a vb-n egy 2 másodperccel időn belüli jugoszláv gól ütötte el fiait a legjobb négy közé jutástól.

Itt köszönt el a válogatottól, és külföldi kalandjai következtek. Négy ország válogatottjának lehetett kapitánya. Bár már 1988 óta nyugdíjas, de az edzői pályafutását csak 1993-ban fejezte be. Akkor a BHG-nőknél a menesztett Laurencz László után benntartotta a csapatot az NB I-ben. Mindmáig vonalban van, érdeklődéssel követi a sportág történéseit, az óriási ütemű fejlődést.

Az összefoglaló háttérbeszélgetést azzal zárta a kitüntetett, hogy megnyugtatót: mindmáig szívügye a magyar férfi és női kézilabdázás. Olyannyira, hogy minden válogatott meccsen még a tenyere is izzad, annyira benne él a játékban. A párizsi olimpia mérkőzésein azért drukkol a legjobb maiaknak, hogy a vezetésével 1980-ban elért, majd 1988-ban és 2004-ben is megszerzett 4. helyezeket a férfiaknak sikerüljön túlszárnyalniuk.

Mi mást is kívánhatnánk a 90 éves, Életműdíjas Faludi Mihálynak, mint további jó egészséget és sok „tenyérizzasztó” kézilabda meccset!

Jocha Károly

Fair play

Fair play – az örökké érvényes értékrend.

Díjazták a 2023-as év példaadóit

A sportszerűség nem más, mint erkölcsös viselkedési mód, az önös érdek fölötti játékszellem. Önzetlen és segítőkész viselkedés, amit egy személy vagy csapat tanúsít sportolás, játék vagy verseny közben. A sportszerűség a másik fél tiszteletén alapuló becsületes és méltányos hozzáállás a saját csapathoz, az ellenfélhez, a játékhoz, a szabályokhoz, a játékvezetőhöz és a versenyhez. Ez magában foglalja a csapatszellemet, a hűséget, a játékvezető döntéseinek elfogadását, és az önértéket győzelem vagy vereség esetén.

Több, mint hat évtizede, 1963-ban alakult meg a Nemzetközi Fair Play Bizottság Párizsban, majd négy év múlva, 1967-ben életre hívták a Magyar Fair Play Bizottságot.

Az első hazai fair play-díjakat 57 évvel ezelőtt, 1967-ben adta át a Magyar Újságíró Szövetség és az Országos Sporthivatal által létrehozott fair play bizottság. Az első díjazott Zsolt István labdarúgó játékvezető, Berendi Pál labdarúgó és Marincsák László ifjúsági atléta volt. Volt időszak, amelyről nem írnak a krónikák, ám az elmúlt évtizedben minden évben kiosztották a díjakat, és több százan részesültek elismerésben.

A tavalyi évben tanúsított sportszerű cselekedetükért, illetve a különböző kategóriákban elismerésre méltónak ítélt sportolók, sportemberek és más szakemberek a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) fair play bizottságának június 17-i díjátadó gáláján a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetemen vehették át kitüntetésüket.

Schmidt Ádám, a Honvédelmi Minisztérium sportért felelős államtitkára beszédében kiemelte, hogy a sport képes arra, hogy összehozza az embereket, közösséget építsen, és ez ma talán még fontosabb gondolat, hiszen feszültségekkel teli világban élünk. Kamuti Jenő, a magyar és a nemzetközi fair play bizottság elnöke, a Nemzet Sportolója, nemzetközi fair play-díjas egykori törvívó hangsúlyozta, hogy a fair play szellemiségének terjesztése, megismertetése a fiatalokkal, a példamutatás mindig életünk része kell, hogy legyen.

Csabai Edvin: Csapatmunka elismerése a díj

A fair play eszméjének népszerűsítéséért részesült trófea elismerésben Csabai Edvin, a Kolonics György Alapítvány elnöke, aki versenyzői pályafutása során – 17-szeres maratoni világbajnok kenus –, élsportolóként is példa lehetett mindenki számára.

A felterjesztésben is elhangzott, hogy a Kolonics Alapítványban elvégzett munkámért kaptam meg a kitüntetést. Közhely, de valóban úgy gondolom, hogy az Alapítványnál rajtam kívül mások is nagyon sokat tettek az ügyért, vagyis valójában az „Alapítvány csapata” érdemelte volna meg a díjat. Sőt, igazából Kolót, a pekingi olimpiára készülve tragikus körül-

mények között elhunyt Kolonics Gyurit illetné meg egy fair play-díj életéért és pályafutásáért. Számomra ugyanis Koló és a kardvívó Szilágyi Áron a fair play arca! Az Alapítvány Gyuri halála óta, 16 éve végzi a tevékenységét, sokak munkájának köszönhetően jutottunk el a mai szintre. Egy nevet emelnék ki a „sokak” közül, Angyal Zoltán korábbi szövetségi kapitányát, aki az Alapítvány első elnöke volt, az ő kezdeményezésére született meg a kiállítás és a dokumentumfilm Kolóról. A kajak-kenu 36 olimpiai bajnokkal büszkélkedhet, közülük 32 ma is él, fájdalom, hogy Koló nagyon fiatalon hagyott itt minket ... Sok kiválósága volt egykori sportágamnak, és van, aki nem is lett olimpiai bajnok, mint Wichmann Tamás, mégis legendává tudott válni. A sok kitűnő bajnok között azonban Koló volt az, akit mindenki elfogadott, szeretett – ilyenekkel nem találkoztam. A Kolonics György Alapítvány célja amellyel, hogy Koló emlékét ápolja és őrizze, az ifjúság sportszerű életmódra nevelése, a kajak-kenu sport támogatása, az utánpótlásnevelés és az edzőképzés segítése, és hogy sportolási lehetőségeket biztosítson a gyerekeknek. Bevallom, kicsit kellemetlenül érzem magam mostani díjazottként, mert

sportolóként megszoktam, hogy azért kapok elismerést, érmet, amiért erőfeszítést teszek. Az Alapítványban végzett munkám viszont nem erőfeszítés, hanem öröm! Működésünk során több mint ötvenmillió forintot osztottunk ki rászorulóknak, és ennek az összegnek a fele magánadomány. Büszke vagyok arra, hogy az Alapítvány tevékenysége csapatmunka, és jó ügyekért mozgósít. Szerveztünk már véradást, és volt, akinek a gyógykezelését segítettük. Azt is jó érzés látni-tapasztalni, hogy a fiatalok is őrzik Koló emlékét, van, aki a facebook-oldalára borítóképnek tette fel Kolonics Gyuri fotóját, pedig nem is ismerte őt. Bár csak érintőlegesen tartozik a témához, de megjegyeznem: ugyanilyen hasznos munkát végez az edzői hivatás elismertetéséért a Molnár Zoltán elnök és Köpf Károly főtítkár által irányított csapat. Nem elhanyagolható tényező a mai, feszültségekkel teli világban az sem, hogy a MET-ben jó a hangulat, a légkör, ami a vezetőktől függ. Nálam a MET tevékenysége is fair play-díjat érdemel, javasolni is fogom majd Kamuti Jenő elnöknek... – **mondta Csabai Edvin.**

Sinkó Andrea: nem a kitüntetésért dolgozunk

Sinkó Andrea korábbi olimpiai 6. helyezett Rg-versenyző a „fair play a sport szolgálatában” elismerést vehette át.

Az ember nem azért végzi a munkáját, hogy kitüntessék, de amikor eljön egy ilyen alkalom, jó érzés, hogy elismerik a tevékenységét – **mondta a ritmikus gimnasztika szakedző és aerobik edző, majd azzal folytatva, hogy több mint negyven éve van benne a magyar sportban.**

Saját sportágammal, a ritmikus gimnasztikával kezdődött, majd következett az aerobik,

az örök szerelem. Amikor 1991-ben Schmitt-né Makray Katalin, vagyis Katika hívott a szövetségbe, alapító tag lettem, szövetségi kapitány is voltam, és azóta is ott dolgozom. Ez a népszerű sportág hatalmas versenyzői bázissal büszkélkedhet. Sok olyan tisztségem van, amelyek fontosak a számomra. A MOB-ban az esélyegyenlőségi bizottság elnöke vagyok, a Nemzeti Versenysport Szövetségnél elnökségi tag, a tornaszövetségnél pedig aerobik-vezetői tag.

Nagy büszkeségem az Óbudai Wellness és Diáksport Egyesület, ahol a tornasportok sokaságával foglalkozunk. Fő tevékenységünk a Magyarországon nagyon népszerű tömeg-és versenysport, az aerobik népszerűsítése, minél több fiatal bevonása a képzési rendszerünkbe, a gyermekek színvonalas oktatása, edzőtáboroztatása, versenyeztetése. Kétszáz tagunk a négytől tizenkilenc évesig három korosztályt képvisel, akik az amatőr sporttól a válogatott szintig üzik a sportágat. Egyesületünk az elmúlt hét évben Budapest legeredményesebb utánpótlásnevelő műhelye lett.

A fair play szellemisége végigkísérte az életemet, versenyzőként meg kellett felelnem a magammal szemben felállított szigorú szabályoknak. Pontozásos sportágban nagyon nehéz a sportszerűség keretein belül maradni a tetteinkkel, viselkedésünkkel.

A munkám mellett nagyon fontos számomra a család, négy gyermek anyukája vagyok. – **mesélt életéről Sinkó Andrea.**

Füredi Marianne

A 2023-as év MOB fair play-díjainak

Fair play cselekedet:

diploma: Aramis SE Futsal (futsal)
Márton Veda (úszás)
Vlasenko Aleksandr (műkorcsolya)
Simon Dániel (fallabda)

Fair play a sport szolgálatában:

diploma: Tóth Erika, Érdy Márta, Loboda Viola

Fair play a sport szolgálatában

trófea: Dr. Téglásy György (az Országos Sportegészségügyi Intézet – OSEI - orvosigazgató főorvosa)

Sinkó Andrea (ritmikus gimnasztika szakedző, aerobik edző)

A fair play eszméjének népszerűsítése:

diploma: Gesztely FC Sport Bau labdarúgócsapata

trófea: Csabai Edvin, a Kolonics György Alapítvány elnöke

Kocsis L. Mihály, újságíró

fair play szabadidősport:

trófea: Tóth Ádám és M. Tóth Katalin (streetball)

Fair play életmű:

diploma: dr. Szepesi László (vívóedző)
Osztie Géza (tornaedző)

Művészet/Tudomány:

trófea: Nemcsák Károly (színművész)

Arckép a múltból

Beszélgetés Hólya Istvánnal

Nincs két, egyforma életút. Ez alól a megátlapítás alól a sportélet prominensei sem kivételek. Az egyikről még évtizedekkel később is beszélnek, a másíkról pedig hasonló ideje még véletlenül sem lehet hallani. Hólya István az előbbi kategóriába tartozik, igaz, ő kettős szerepben is kiemelkedőt produkált a maga idejében. Előbb, mint cselgáncs szakos testnevelő tanár, éveken át főtítkárként dolgozott a sportág népszerűsítéséért, majd az Újpesti Dózsában mászta meg a számléírárt és lett végül 13 évig a lila-fehérek sportköri elnöke.

Hólya István mindmáig sportosan él: hetente háromszor reggel hatkor az uszodában van, a sportélet eseményeit, történéseit viszont ma már csak középtávról figyeli. Ami nem azt jelenti, hogy nincs meg a saját véleménye. Erről is meggyőződött a 86 éves, egykori sportvezető, aki a lakásán fogadott.

Ma sem csinálnám másként – **szögezte le lakonikus tömörséggel a legszűkebb lényegét Hólya István.** – Ha bármely sportágban tehetséges emberbe botlik bárki, annak igenis komoly odafigyeléssel kell kísérni és egyengetni a talentum útját. Ezeknek a fiataloknak előbb csak klubszinten, később pedig már válogatottként is kiemelt törődésben kell részesülniük. Ami engem illet, azért lettem az Újpesti Dózsa elnöke, mert az 1976-os, montreali olimpián a klub versenyzői összesítésben jóval a várakozás alatt teljesítettek. Ráadásul nem valahonnan emeltek ki, hanem a cselgáncs szövetségtől, ahol akkor történetesen én voltam a főtítkár, a judósok pedig jól szerepeltek az ötkarikás játékon, Montrealban. Tuncsik Jóska ott szerezte meg a sportág első olimpiai érmét. Ráadásul Jóska nem véletlenül állhatott fel a dobogóra Montrealban, hiszen az előzőekben Európa-bajnokságon képes volt megszerezni az aranyérmet.

– Önt kemény legényként ismerték.

Ezt nem így mondanám. Csupán arról volt szó, hogy igyekeztem kerülni az elvtelen engedményeket. Egy alkalommal például meghívást kaptunk a francia judósoktól, valami nagy ünnepségre, ahol feltehetőleg mi lettünk volna a hazaiak számára a pofozógépek. Ezt mindenáron el akartam kerülni. Végül addig udvaroltak, míg csak elmentünk, de csak azzal a feltétellel, hogy halálosan

komolyan veszik a franciákkal a barátságos, tizenhat pár összszecsapására tervezett meccset. Kilenc győzelemmel kezdtek a fiúk, ami már a csapatmérkőzés megnyerését jelentette!

– Annak idején gyakorlatilag minden döntést politikusok hoztak meg...

Olykor mégis meg lehetett kontrázni azt, amit már véglegesnek tekintettek. Ilyesmi történt, amikor odafenn elhatározták, hogy egyes sportágakat kiemelten kell kezelni az iskolákban. Mivel a küzdősportok egyáltalán nem kaptak helyet ebben az előterjesztésben, ezéért levelet írtam, amelyben

nehezményeztem: hogy képzelik el a szocialista emberek nevelését küzdősportok nélkül? Én a cselgáncsot tartottam a legalkalmasabbnak, ezért ezt javasoltam bevenni a programba. Be is vették!

– Ma már három évtizede nyugdíjas, ettől még figyeli a sportágban a történéseket?

Természetesen. Az én kezdeményezésem is benne van abban, hogy a cselgáncs annyira elterjedt hazánkban, ahogyan. Hogy élversenyzőink ott vannak a hihetetlen konkurenciaharc ellenére a legjobban között. És ezek az eredmények is benne vannak abban, hogy egykori versenyzőm, dr. Tóth László ma már nem csak a hazai sportági szövetség elnöke, hanem nemzetközi tisztségviselőként is dolgozhat a sportágért.

– Bizonyára nem csak a cselgáncsozókra fókuszál. Vannak kedvenc sportágai?

Amióta 1992-ben eljöttem az Újpesttől, jócskán hátrébb léptem, de persze ettől még követem a dolgok alakulását. Az úszók például mindig is érdekelték. Most itt van ez a fiatalember, a Milák Kristóf, akinek feltehetően nem tetszett az az edzőmunka, amit mindenki követ. Ő egy más utat választott és talán nem is rosszat? Hamarosan kiderül. Jőmagam három olimpián (Mexikóváros, München, Montreal) lehettem ott és mindenhol értek olyan élmények, amelyek egyedülállóak a sport világában. Ilyen esemény főszereplője volt például a Németh

Miklós. Ott ültem a lelátón 1976-ban, az olimpián, ahol az első sorozatban a szinte kilótt, hatalmas dobása a versenyzőtársakat és a nézőket egyaránt sokkolta.

– És a legnépszerűbb sportág, a labdarúgás érdekli?

Puskásék zsenialitása ma nem érvényesülhetne, mert egészen más a játék ritmusa. Igazán nagy klasszisból ugyan kevés van, viszont csapatként rengeteget dolgoznak a pályán lévők. Ha nézem az angol, az olasz, vagy a spanyol bajnoki küzdelmeket, azok azért egészen más színvonalon zajlanak, mint a mi pontvadászatunk.

– Legyünk őszinték, négy évig a foci az első, de azért az olimpia versenyei minden érdeklődést meghaladnak.

Tradícióinknak megfelelő eredményt várok. Talán kicsit merész is vagyok, amikor a nemzetek pontversenyében a legjobb tizben szeretném, ha helyet szorítanának maguknak képviselőink. Ehhez minimum hat vagy hét első helyre is szükség lenne, plusz elég sok ezüst- és bronzéremre is. Ezt az eredményt valahol el is lehet várni ennek a korosztálynak a legjobbjaitól, hiszen a rendszerváltás óta ez a kormány rengeteget áldozott a sportra, ez tagadhatatlan. Ezért is figyelem majd erős koncentrációval a párizsi versenyeket, mert tényleg szeretném látni, hogy hova fejlődött a magyar sport.

Jocha Károly

Edzői magatartás

Erőszakos edzői magatartás és áldozattá válás a sportban – egy lehetséges terminológiai keretrendszer

Dóczi-Vámos Gabriella¹, Kalmár Zsuzsanna², Szekeres Diána²

¹KÖZünk van hozzá?! Oktató és Tanácsadó Kft.; ²Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem

Bevezetés

Bizonyított tény, hogy az edző a legbefolyásosabb személy a sportoló fiatalok számára. Egy kanadai Quebecben végzett felmérés eredményei azt mutatták, hogy a megkérdezett gyermekek 96%-a érezte úgy, hogy az edzője nagyobb befolyással bír rá, mint a szülei vagy a tanárai (Coaching Association of Canada, 1996). Az edzők tehát alapvető szerepet játszanak a fiatalok pszichológiai, viselkedési, érzelmi, valamint szociális és erkölcsi fejlődésének elősegítésében, a jó edző pozitívan hat az életvezetési készségek és az önbecsülés alakulására. Ugyanakkor a sportoló fiatalok számos esetben a negatív edzői magatartás különböző formáinak is ki vannak téve, tehát a személyiségfejlesztő hatás nemcsak építő, hanem romboló hatású is lehet (Raakman és mtsai, 2010). Munkánk egy olyan jelenség, az erőszak és az áldozattá válás terminológiai keretét szeretné meghatározni, amiről nehezen beszélünk, és ami nem csak a sportban, de különböző társadalmi alrendszerben is jelen van, és melyet – bárhol találkozunk vele – erőteljesen a tabusítás kultúrája övez. Szociológiai értelemben a sportban megjelenő erőszak más alrendszerekhez – például az oktatáshoz – képest jóval összetettebb jelenség, mégpedig azért, mert a sportnak megvan a maga sajátos belső világa, a maga belső törvényszerűségeivel, mechanizmusaival és kölcsönös függőségi viszonyaival (Dóczi, 2022). Az erőszakos viselkedést ugyanis itt eltérően értelmezhetjük abból a szempontból, hogy az adott sportág mozgásanyagának karakteréhez tartozik-e (pl. kick boks, ökölvívás, jégkorong) vagy nem. Emellett megkülönböztetjük a sportolók egymás közötti erőszakos viselkedését (ezen belül is más megvilágításba kerül a meccsen, versenyen tanúsított viselkedés az edzőteremben vagy öltözőben tanúsítottól) az edzők és sportolók közötti bántó, sértő viselkedésformáktól.

A Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetemen működő „Sportkultúra és sportcsalád: preventív gyermek-, ifjúság- és szakembervédelem a sportban. Az áldozattá válás társadalmi, szervezeti és egyéni rizikófaktorai Magyarországon” című NKFI pályázat interdiszciplináris kutatócsoportja (GYISZVÉD Kutatócsoport) tíz fő junior/senior kutatót, jogi és szakpolitikai, szociológiai, pszichológiai, pedagógiai, etikai, sportszervezeti területen jártas szakembert foglal magában. A Kutatócsoport a következőket tűzte ki célul:

- a jogi, etikai, sportági területek vonatkozásában a szakszövetségi, valamint az egyesületi színterekről a hazai és a nemzetközi szabályozások, a már fennálló jó gyakorlatok összegyűjtése,
- a hazai sportolók, aktív és leendő sportszakemberek ismerethorizontjának feltérképezése,
- prevenciós és intervenciós oktatási anyagok készítése különböző célcsoportoknak (gyermekek, szülők, sportszakemberek és sportszervezetek részére (Szekeres, 2022).

A kutatócsoportnak, és jelen írásnak is az elsődleges célja a tisztánlátás segítése és a pontos fogalmi értelmezés, mert pedagógiai és pszichológiai, sőt jogi aspektusból is ez segíti a különböző szereplőket (sportolók, edzők, szülők) abban, hogy minél egyértelműbb legyen a sportolók motiválásához szükséges, illetve nem szükséges, káros viselkedésformák elválasztása annak érdekében, hogy tenni tudjanak a sportban megjelenő erőszak visszaszorításáért. A jogi megközelítés ismerete pedig azért különösen fontos, hogy érthető legyen, mi számít bűncselekménynek és mi nem. Ugyanis, ha az erkölcs és etika felől nézzük a különböző eseteket, az értelmezés körül morális viták merülhetnek fel, viszont a büntetőjog az egyes eseteket vizsgálva gondolkodik és kategorizál. A sport érték- és normaközvetítő szerepe vitathatatlan, ugyanakkor a sportszakemberek

és sportközösségek felelőssége az erőszak visszaszorítását tekintve abban rejlik, hogy „a sport közegének megnyilvánulásai alkalmassá válhatnak a tágabb társadalmi normák alakítására is” (Dóczi, 2022). Nemzetközi szinten az 1980-as évekre számos esetet jelentettek, de csak nagyon kevés került a nyilvánosság elé és a megelőzési intézkedések szinte teljes hiánya volt jellemző. Az 1990-es évek elején kezdtek el külföldön tudományos kutatásokat végezni a témában, és néhányan, úttörő módon, gyermekvédelmi irányelveket, képzési programokat és beavatkozási terveket kezdtek el kidolgozni (Brackenridge és Rhind, 2014). Míg ezek a folyamatok a nemzetközi szinten azóta egyre erősödnek, Magyarországon jelenleg még gyerekcipőben jár a terület kutatása, és noha 2017. január elsejétől minden országos sportági szakszövetségnek kötelezően rendelkeznie kell etikai és gyermekvédelmi szabállyal, gyakorlati szinten alig találunk alapos, egyéni és közösségi tapasztalatok és nézetek feldolgozásán alapuló gyermek- és ifjúságvédelmi etikai kódexet. Kivétel lehet a Magyar Úszó Szövetség (MÚSZ) Gyermekvédelmi és Etikai Kódexén túlmutató Magatartási kódexek (MAGYAR ÚSZÓ SZÖVETSÉG GYERMEKVÉDELMI PROGRAMJA 2018: Szülők Magatartási kódexe, Edzők Magatartási kódexe, Sportolók Magatartási kódexe) köre, amelyek egy olyan rendszert kívántak a sporton belül elsőként támogatni, amelynek fő célja a prevenció és a sportoló gyermekek szellemi- és testi épségének és fejlődésének biztosítása, a sportszakemberek és a szülők magatartási szabályzatának kialakítása is egyben. A MÚSZ ezért hozta létre egyedüli országos szakszövetséggé jelenleg a sportolókra, az edzőkre és a szülőkre vonatkozó magatartási kódexeiket (MAGYAR ÚSZÓ SZÖVETSÉG GYERMEKVÉDELMI PROGRAMJA 2018), ezekben fő irányelveket, követendő értékeket fektetnek le. Az új struktúra és szakmai apparátus segítségével pedig az ellenőrzés is lehetővé válik, köszönhetően annak, hogy saját jelzőrendszert dolgoztak ki közvetlenül arra az esetre, ha sor kerülne a magatartási kódexekben foglaltakkal történő ütközésre.

Úgy véljük, elérkezett annak az ideje, hogy tudományos igényességgel vizsgáljuk meg, milyen a jó és támogató, illetve az erőszakos, abúzív edzői működésmód, ezáltal segítve elsősorban az edzői közösséget abban, hogy a sportban történő szocializáció hatására beépült mintáikat felváltsa a tudatos, sportolókat támogató viselkedésformákra.

Az erőszakos viselkedés, mint norma

Tudatosságot első körben fogalmi tisztálattal érhetünk el, illetve azzal, ha megértjük, hogy a sport vagy a sportban való, akár hosszú évtizedes részvétel hogyan határozza meg az erőszakkal kapcsolatos vélekedésünket (Coakley, 2015) egyéni és társadalmi szinten, és szempontból.

A sport sajátos cél-, siker- és eredményorientált világa számos csapdát is magában rejt. Coakley (2015) négy etikai alapelvet emel ki, ami érvényesül a sportban, amelyeknek normaalkotó ereje van, azaz meghatározzák a mindennapok működését az edzéseken is. „Az etika olyan, egymással kölcsönhatásban álló normák vagy sztenderdek összessége, amelyek a közösségi életben az eszmék, tulajdonságok és cselekedetek irányítására és értékelésére szolgálnak” (Coakley, 2015: 115). (1) A sportolók elszántan, mindent alárendelnek a sportnak, prioritást adnak neki az életükben, sosem hátrálhatnak meg, és mindent megtesznek azért, hogy a sportközösség, sporttársak, edzők elvárásainak megfeleljenek. (2) A sportolók célja a kiemelkedés és ennek mindent alárendelnek, fáradhatatlanul folyamatosan feszegetik és tolják ki a saját határaikat. Coakley (2015) idézi az olimpiai mottót, a Citius, Altius, Fortius (gyorsabban, magasabbra, erősebben), mert jól megragadja ennek a normának az értelmét. (3) A sportolók kockázatot vállalnak és a fájdalom ellenére is küzdenek, hiszen elvárás, hogy zokszó tűrjék a nyomást, a fájdalmat és a félelmet, sőt „a játék részének” tekintsék. A kockázatvállalás elfogadásával, az 1. és 2. pontokban leírt normák is felerősödhetnek. Végül, de nem utolsó sorban, (4) a sportolók nem hátrálnak meg az akadályoktól, úgy vélik, hogy „az álom” eléréséhez küzdeni kell, és a feladás szóba sem kerül. Azért fontos, hogy mindezt végiggondoljuk, mert ez a célratörő, siker- és eredményorientált normarendszer táptalaja lehet az erőszaknak. Nem arról az edzői viselkedésről van szó, amelyik sokat vár el a sportolótól, vagy amelyik következetes és fegyelmet tart a megfelelő eszközökkel. Hanem arról a viselkedésről, amelyik átlép egy határt és nem véletlenül, hanem szándékosan meg-

sérti, megalázza a sportolót. A kérdés tehát nem az, hogy létezhet-e kiemelkedő sportteljesítmény a határok feszegetésére, vagy a komfortzónából való kilépésre sarkallás nélkül, hanem az, hogy létezhet-e megaláztatás, megfélemlítés személyiségrombolás nélkül. Mert az első kérdésre a válasz vélhetően az, hogy nem létezhet, hiszen van, hogy az edzői agresszió pozitívan hat a sportoló teljesítményére. Viszont a második kérdésre a válasz az, hogy igen, létezik kiemelkedő sportteljesítmény megaláztatás nélkül.

Ahhoz, hogy ezt az állítást jól értsük, tisztán kell látnunk, hogy mi az agresszió és az erőszak, mert anélkül, hogy pontos, egymástól jól elkülöníthető fogalmaink lennének az egyes viselkedésekre, nem (feltétlenül) lehetünk tudatosak abban, hogyan működünk a gyakorlatunkban. Ezt erősíti meg Coakley (2015), aki felhívja a figyelmet arra, hogy az erőszakkal kapcsolatos ellentmondásos állítások és vélekedések mögött négy ok húzódik meg. Ennek az írásnak a szempontjából csak az elsőt említjük meg: a terminológiai kuszaságot. Sokan nem definiálják a legfontosabb fogalmakat, és egymással nem felcserélhető kifejezéseket szinonimaként, rosszul használnak. Coakley (2015) szerint ezek: fizikális, magabiztos, kemény, durva, versengő, intenzív, megfélemlítő, kockázatos, agresszív, romboló és erőszakos. Jelen írásban az agresszió, erőszak, megfélemlítés, bullying, bántalmazás, zaklatás, abúzus és elhanyagolás kifejezéseket határozzuk meg, és bemutatjuk, hogy milyen módon jelenhetnek meg a sportélet mindennapjaiban. Nem szűkítünk sportágakra, mert az ezekkel kapcsolatos problémák minden sportágban jelen vannak, így általános morális elvek mentén értelmezzük a kifejezéseket és azok tartalmát.

Fogalmak és definíciók

A téma interdiszciplináris természetű, ezért jelen tanulmány is a pedagógia, pszichológia, sportszociológia és a jog szemüvegén keresztül tekint rá a definiálandó fogalmakra. A különböző tudományágakon belül is többféle definíció és azokon belül többféle felosztás létezik, amelyek közül, elsősorban a téma jellege miatt, önkényesen az alábbiakat választottuk. Coakley (2015) sportszociológiai szempontú megközelítése szerint az agresszió kifejezés olyan szóbeli vagy fizikai cselekedetekre utal, amelyek célja egy másik személy feletti uralom, irányítás, vagy kár okozása. Ezzel egybecseng Ranschburg (2008), illetve Allen és Anderson (2017) pedagógiai-pszichológiai megközelítése is, mely szerint

agresszióknak neveznek minden olyan szándékos cselekvést, amelynek indítéka, hogy – nyílt vagy szimbolikus formában – valakinek vagy valaminek kárt, sérelmet vagy fájdalmat okozzon. A szándékoságot és tudatoságot ők is alapvetésként fogadják el.

Az erőszakot viszont eltérően definiálják: Coakley (2015) szerint az agresszió gyakran része az erőszaknak, de az erőszak előfordulhat véletlenül vagy gondatlanul, agresszív szándék nélkül is. Szerinte, ha egy sportoló meccs közben ellöki az ellenfelét, az erőszak, de nem agresszió. Úgy véli, hogy az agresszió mögött érzelm van, az erőszak mögött nincs. Pszichológiai szempontból viszont az erőszak legelterjedtebb tudományos definíciója szerint, amit a WHO is elfogad, az erőszak az agresszió olyan szélsőséges formája, amelynek célja a súlyos fizikai sérülés (pl. súlyos sérülés vagy halál) (Anderson és Bushman, 2002; Krug és mtsai, 2002). Egy viselkedésnek nem kell ténylegesen kárt okoznia ahhoz, hogy erőszakosnak minősüljön. Ha valaki például megkísérel halálosan megsebesíteni valakit egy késsel, de nem sikerül, az még mindig erőszakos cselekedetnek, sőt szándékos bűncselekménynek minősül. Az agresszív és erőszakos viselkedés közti különbség a legjobban úgy fogható meg, mint ha egy súlyossági kontinuumon helyezkednének el, ahol a viszonylag kisebb agresszív cselekmények (pl. lökdösődés) a spektrum alsó végén, az erőszak (pl. súlyos testi sértés) pedig a spektrum felső végén található. Így minden erőszakos cselekményt az agresszió eseteinek tekintünk, de nem minden agressziót tekintünk erőszakos cselekménynek (Allen és Anderson, 2017). A GYISZVÉD kutatócsoport is ezt a megkülönböztetést fogadja el.

Témánk szempontjából különösen fontos, hogy Ranschburg (2008) különbséget tesz az egyes agresszív viselkedések között azok morális tartalma szerint, azaz a proszociális és antiszociális agresszió között. Proszociálisnak nevez minden olyan viselkedést, amelyik a másik érdekében történik, azaz egy olyan edzői, nevelői agresszív viselkedést, amelyik a növendék, a sportoló érdekét szolgálja. Olvasatában „a nevelői büntetés tehát proszociális agresszió abban az esetben, ha egyrészt az adott szerepkörrel kapcsolatos kulturális elvárások keretén belül marad [...], másrészt pedig, ha indítéka nem a megtorlás, hanem a szocializáció, a személyiség egészséges, harmonikus fejlődésének igénye” (Ranschburg, 2008, 92. o.). Ilyen például, amikor az edző a versenyzője érdekében – pl. sérüléstől szeretné megvédeni, vészhelyzetre hívja fel a figyelmét –, agresz-

szív hangnemet üt meg vele szemben (pl. „*Ne szerencsétlenkedjél! Ha rossz helyre támaszkodsz, el fogod törni a kezéd!*”). Ez vezet egy másik szemponthoz, amit Ranschburg (2008) fontosnak tart kiemelni, mely alapján az agresszió eszköz (instrumentális) vagy cél (indulati). Ha az egyén azért folyamodik agresszióhoz, mert így látja tervét, célját megvalósíthatónak, akkor instrumentális agresszióról van szó, „*ha pedig azért, mert – minden egyéb előnytől függetlenül – valami belső indulat készíti arra, hogy a másiknak fájdalmat, kellemetlenséget okozzon, indulati agresszióról beszélünk*” (Ranschburg, 2008, 92. o.).

A megfélemlítés kifejezést használja Coakley (2015) annak leírására, amikor valaki a másik felett uralkodik, kontrollja alá vonja és a szavaival, viselkedésével erőszakkal vagy agresszióval fenyegeti. Az Olweus (1999) által leírt definícióból kiindulva, a World Anti-Bullying Forum (2021) kiegészítésével, a sportra vonatkoztatva, bullying az elnyomó mechanizmus és sértő, bántó viselkedések, események kortársak közötti sorozata, ami:

- hosszú időn át tart;
- rendszeresen (hetente többször) előfordul;
- egy olyan kapcsolati rendszerben, közösségben, amiben hatalmi egyensúlyhiány áll fenn;
- le vannak osztva az áldozat, bántalmazó, szemlélő szerepek;
- nincs, vagy kevés és elnyomott a védelmező, valamint a környezet, a tekintélyszemély, pl. az edző, nem állítja le a történéseket, adott esetben maga kezdeményezi, vagy, ha nem is vesz benne részt tevőlegesen, az attitűdjével és viselkedésével engedi, hogy történjen.

Pedagógiai és pszichológiai nézőpontból a bántalmazást, zaklatást (angolul harassment) a bullying értelmében használjuk, azzal a különbséggel, hogy ez a fogalom a gyerek-gyerek mellett a felnőtt-gyerek viszonyt is magába foglalja és a bullyinggal szemben nem szükségszerűen zajlik közösségben. Sőt, a bántalmazás bizonyos formái, pl. a szexuális bántalmazás csak a bántalmazó és áldozat jelenlétében történik, a többiek elől rejtetten. A GYISZVÉD Kutatócsoport, a CASES (Hartill és mtsai, 2021) kutatáshoz hasonlóan a következő definíciós keretrendszer használja a bántalmazó viselkedés különböző formáinak leírásához (az alábbi meghatározások és példák Hartill és mtsai (2021) eredeti munkájának fordítása – a fordítás a kutatócsoport tagjainak munkája):

A bántalmazó viselkedés különböző formái

Meghatározás

Érzelmi (vagy pszichológiai) bántalmazás a gyermek sérelmére elkövetett olyan cselekményeket foglalja magában, amelyek a gyermeknek kárt okoznak, vagy nagy valószínűséggel kárt okozhatnak a pszichológiai vagy mentális egészségére, lelki vagy szociális fejlődésére nézve.

A **fizikai bántalmazás** olyan viselkedés, amely tényleges vagy potenciális fizikai sérülést eredményez egy interakció vagy interakció hiánya következtében, mely a hatalmi vagy bizalmi helyzetben lévő, a felügyeletet ellátó felelős személy (jelen esetben edző) ellenőrzése alatt áll.

Szexuális bántalmazás vagy visszaélés a gyermek szexuális tevékenységben való részvételre kényszerítése vagy rábeszélése, amelyet nem ért meg teljesen, amelyre a gyermek fejlettségi szempontból nincs felkészülve és nem tud beleegyezést adni, vagy amely sérti a társadalom törvényeit vagy társadalmi tabukat. Alapja a hatalommal való visszaélés, és akár érintéssel járnak akár nem, megfélemlítő vagy akár traumatizáló hatást gyakorolnak az áldozatokra.

Példák

lekicsinylés, megalázás, kiabálás, bűnbakképzés, elutasítás, elszigetelés és fenyegető magatartás, valamint a figyelmen kívül hagyás, vagy a figyelem és a támogatás megtagadása. Továbbá a sport területén a teljesítménykényszer, az irrórealisan magas elvárások teljesítésére irányuló nyomás a pszichológiai erőszak körébe tartozik.

Például: ütés, rúgás, rázás, lökdösés, mérgezés, égetés, harapás, leforrázás, vízbe fojtás vagy a fizikai sérülés okozásának bármely más módszere. Ide tartozik a gyógyszerek vagy káros anyagok használatára buzdítás (pl. a teljesítmény fokozása, a pubertás késleltetése stb. érdekében), az, amikor a sportolóknak sérülten kell játszaniuk, vagy amikor az edzők által alkalmazott szankciók fájdalom okozásával járnak. A fizikai sérülés olyan formái, amelyek az adott sportág szokásos kivetelezéséhez tartoznak (pl. küzdősportok), nem tartoznak ide.

A szexuális bántalmazás gyűjtőfogalom, amely az alábbi táblázatokban látható különböző magatartások kontinuumát foglalja magában, a **testi kontaktus nélküli szexuális zaklatástól** (Például: a szexualitás verbális (szóbeli vagy írott), vizuális vagy digitális/online formái) kezdve a **testi kontaktusos szexuális zaklatásig**.

Azért fontos a konkrétan megvalósuló viselkedések végiggondolása, mert jogi szempontból a zaklatás több magatartási formát tartalmazhat, melyeket mindig esetenként vizsgál, hogy meg lehessen állapítani azt, hogy valójában bűncselekmény valósul-e meg, ténylegesen zaklatás bűncselekményének áldozatává válik-e az adott személy. Amikor jogi megközelítésben gondolkodunk a zaklatásról, a törvényi tényállás megítélésakor figyelembe kell vennünk a Büntető Törvénykönyv és az Egyenlő bánásmód követelményéről szóló törvény fogalomhasználatát is. Ez azért érdekes, mert, ha ez utóbbit vesszük figyelembe, akkor zaklatásnak minősül az emberi méltóságot sértő, szexuális vagy egyéb magatartás, amely valamely az érintett személy védett tulajdonságával függ össze (pl. neme, szexuális irányultsága, egészségi állapota, bőrszíne stb.), aminek összefoglalóan az lehet a hatása, illetve magának a bántalmazó viselkedés célja, hogy az adott személlyel szemben ellenséges megszegyenítő, megfélemlítő, megalázó vagy támadó környezetet alakítsanak ki. Amennyiben a zaklatást bűncselekményként definiáljuk, akkor, a pedagógiai-pszichológiai megközelítéshez hasonlóan, többféle elkövetési magatartás fordulhat elő, amiket valaki abból a célból tesz, hogy mást megfélemlítsen, a magánéletébe, vagy mindennapi életvitelébe önkénye-

sen beavatkozzon, rendszeresen vagy tartósan háborgassa őt (Btk. 222. § (1), zaklatás tényállása).

Az abúzus kifejezés alatt pedig főleg felnőttek fiatalokkal és gyermekekkel szembeni, a hatalmi egyensúlykülönbségekre építő, hosszan tartó rossz bánásmódot értünk. Tehát ez úgy is értendő, hogy a bullying, a bántalmazás (vagy zaklatás) és az abúzus olyan mechanizmusok, amelyek erőszakos és agresszív viselkedéseket foglalnak magukba. Az elhanyagolás általában véve gyermekkorban fordul elő, felnőttkorban csak akkor lehet elhanyagolni, ha valamilyen szinten önellátásra képtelen. Az önmagát ellátni nem képes személy (pl. gyermek vagy felnőtt) elhanyagolása eredményeképpen éhezhet, sérüléseket szenvedhet fizikai és lelki szempontból egyaránt. A sport szempontjából ugyanakkor itt más tényezők is megjelennek. Kevés kutatás foglalkozik a sportban történő elhanyagolással, pedig – különösen a gyermekek és serdülők vonatkozásában, de másként a felnőttek esetében is – érvényesülhet. Számos olyan történés van, amely megelőzhető lett volna, és betegséggel, sérüléssel vagy halállal végződött, gondatlanság, vagy az egészségügyi és biztonsági szabályok vagy iránymutatások megsértése miatt (Mountjoy és mtsai, 2016), például extrém hőségben edzés elégtelen folyadékpótlással, vagy a megfelelő

orvosi segítség nyújtásának a hiánya. Mivel van átfedés az elhanyagolás és a túledzés, a túlterheléssel járó sérülések megelőzésének elmulasztása között, az elhanyagolás a fizikai bántalmazás kategóriájába sorolható; és mivel a bántalmazás és elhanyagolás minden formájának alapja a lelki terror, ezért az elhanyagolás is a pszichés bántalmazás körébe is tartozhat.

Összességében a felsorolt kifejezések olyan viselkedést, magatartásformákat foglalhatnak magukban, amelyek a Büntető Törvénykönyvben a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények között található meg, így pedig kimeríthetik a kiskorú veszélyeztetésének tényállását (Btk. 208. § (1) kiskorú veszélyeztetése tényállás alapesete). Ez a tényállás akkor valósul meg, ha a kiskorú nevelésére felügyeletére vagy gondozására köteles személy, súlyosan megszegi e feladatából eredő kötelességét, amellyel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi, vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti.

Az agresszió egy drive, mely indulattal teli, s amelyet, ha nem szabályoz az edző, kárt vagy sérülést okoz. Tehetjük ezt a sportoló személyiségfejlődése érdekében, vagy ellene, és ez utóbbi esetében súlyos jogi következményekkel is számolhatunk. A kutatócsoport értelmezésében az erőszak az

agresszív, súlyos személyi sérüléssel, szélsőséges esetben halállal járó viselkedéseket jelöli, és ezen belül értelmezendő a bullying, bántalmazás, abúzus és az elhanyagolás. Azért fontos, hogy a fent leírt fogalmakat ilyen részletességgel megismerjük, mert ez segíthet abban, hogy megválaszoljuk a kérdést: Hol a határ a fegyelmezés, motiválás és a bántalmazás között? Megközelítésünkben ugyanakkor nem „a határ”-t kell keresni, hanem, ahogy Ranschburg (2008) írja, a „szándékot” és „tudatosságot”, valamint azt, hogy maga a viselkedés proszociális vagy antiszociális-e, instrumentális vagy indulati-e. Ha egy edző, attól való félelmében, hogy a sportolója megsérül, nem tudja kezelni az indulatát az adott helyzetben és kiabál a sportolónak, pl. „Nyisd ki a szemed és kapd el a karfát, mert, ha leesel, összetöröd magad” vagy „Kapd el azt a k...va buzogányt, mert fejbe talál!” tekinthető proszociális, instrumentális agresszióknak. Ha viszont egy meccsen, amikor a játékosok nem az általa kért figurával, hanem egy a helyzet által szült megoldással lőnek gólt, az edző bekiabálja, hogy pl. „Mi van, be vagy oltva a sportág ellen?!” majd leülteti őket, akkor megalázza a játékosokat a közönség és a sporttársak előtt, a viselkedése antiszociális és indulati volt. Hasonlóan, ha edzésen odaböki, hogy „Mi van, menstru-

álsz?” – ebben az esetben is a szándékában a sértés, bántás áll.

Edzői viselkedésformák és megnyilvánulások

Goldberg (2015) összegyűjt néhány példát a bántalmazó és a jó edzői viselkedésre, amelyekből világosan látszik, hogy a bántalmazó (angolul violent coaching, non-accidental coaching, abusive coaching) edzői viselkedés mögött antiszociális morális tartalom húzódik meg és az agresszív, erőszakos viselkedések indulati, illetve instrumentális módon történő megvalósulási formái egyaránt jelen vannak.

Bántalmazó, gyengítő edzői viselkedések formáit (Goldberg, 2015) lásd a keretes írásban!

Egy edzőnek nem kell mindezen viselkedésformák mindegyikét tanúsítania ahhoz, hogy bántalmazó legyen. Valójában már az is elég, ha ezek közül csak ahhoz, hogy bántalmazónak minősüljön, kettőt-hármat rendszeresen követ el. Látható, hogy nem az a kérdés, hogy az edző felemeli-e a hangját egy olyan helyzetben, amikor a sportolót óvja – és amennyiben más, asszertívabb eszköz nem áll rendelkezésére –, hanem a rendszeres, rossz bánásmódról, negatív, félelemmel teli, megalázó légkör fenntartásáról van szó. Ezzel szemben, a jó edző nem bántja, sérti meg a sportolót, nem gátja a harmonikus személyiségfejlődését. Folyamatosan reflektál a saját viselkedésére, tanulja az indulatkezelést, és ha esetleg agresszíven szólt a sportolóhoz, belátja, majd később megbeszéli vele a helyzetet.

Megerősítő, támogató edzői viselkedési formák (Goldberg 2015) lásd a következő oldalon lévő keretes írásban!

Mindezek végiggondolása után felmerül a kérdés, vajon milyen okok és rizikófaktorok vezetnek ahhoz, hogy valaki bántalmazón viselkedjen a sportolóival. Ez a kérdés jelen írás keretein túlmutat, feltárása ugyanakkor a következő lépést jelenti a képzési, beavatkozási és megelőzési programok kidolgozásához. Yabe is mtsai (2018) japán edzői mintán végzett kutatásukban ezt a kérdést vizsgálták, és azt találták, hogy az iskolai végzettség, a korábbi edzők által elkövetett szóbeli bántalmazás tapasztalatai, a szóbeli vagy fizikai bántalmazás elfogadása, és a sportolók sporttevékenységekhez való hozzáállásával való elégedetlenség szignifikánsan összefüggött a sportolókkal szembeni szóbeli bántalmazás alkalmazásával. Továbbá, a korábbi edzők által tapasztalt fizikai bántalmazás, a verbális vagy fizikai bántalmazás

Bántalmazó, gyengítő edzői viselkedések formái (Goldberg, 2015)

- Rendszeresen használja a nyilvános megszégyenítést
- Nem érdeklik a sportolók érzései, nem érzékeny a sportolói iránt
- Ritkán használ dicséretet vagy pozitív visszajelzést
- Kiabál
- Megalázza a játékosait
- Játszmázik
- Tisztességtelen és megbízhatatlan
- Félelemre és bizonytalanságra épülő csapatkörnyezetet teremt, nem teremt biztonságot
- Félelmet és megfélemlítést alkalmaz edzésen
- Soha nem elégedett azzal, amit a sportolói tesznek
- Túlságosan negatív
- Mindig észreveszi, „rajtakapja”, a sportolókat amikor rosszul csinálnak valamit
- Jobban érdeklik a saját igényei, mint a sportolóké, játékosaié
- Túlhangsúlyozza a győzelem fontosságát
- Hajlamos a merevségre és a túlzott ellenőrzésre, konrtollra, védekezésre.

- Dühös
- Nem nyitott a sportolók, szülők vagy kollégák építő jellegű visszajelzéseire
- Túlzott mértékű erősítő feladatokat alkalmaz büntetésként
- Fizikailag bántalmazó lehet
- Nem vesz tudomást a sportolóiáról, ha dühös vagy elégedetlen.
- Zsarnokoskodik
- „Mindentudó”
- Rosszul kommunikál
- A sportolókkal csak mint „teljesítőkkel” törődik, nem foglalkozik a személyiségükkel
- Kialakítja és fenntartja, hogy a sportolók rosszat gondoljanak magukról, rosszul érzék magukat a bőrükben, alacsony legyen az önbecsülésük és az önértékelésük
- Megöli a sportolói örömét és lelkesedését a sport iránt
- Rossz példakép
- Érzelmileg gyakran instabil és bizonytalan
- Megvetést vált ki a sportolókból és a szülőkből
- A büntudatkeltést eszközként használja
- Tagadja, hogy bántalmazón viselkedik

Megerősítő, támogató edzői viselkedési formái (Goldberg, 2015)

- SOHA nem használja a megalázást vagy a megszégyenítést eszközként
- Őszintén törődik minden egyes sportoló jóllétével
- Arra fókuszál, „azon akarja kapni” a sportolókat, amikor jól csinálják a feladatukat
- Ritkán emeli fel a hangját (kiabálás, ordítás)
- Támogató és bátorító
- Egészséges kapcsolatot épít ki a sportolóival
- Őszinte és megbízható, érzelmileg is
- A személyes biztonság érzését kelti a csapatban
- Képes örülni, ünnepelni a sportolói sikereit, eredményeit
- Pozitív személyiség
- Érti, hogy az edzősködés arról is szól, hogy azt tegyék, ami a legjobb a gyermekeknek
- A győzelem a célja, és a sikert megfelelő módon határozza meg

- Hajlamos a rugalmasságra, mégis képes jó irányt és határokat szabni
- Nyitott a játékosok, szülők és kollégák építő jellegű visszajelzéseire
- Barátságos, megközelíthető és nem védekező-támadó
- Megfelelően használja a kemény fizikai erősítést
- Soha nem bánt, erőszakoskodik fizikailag
- Közvetlenül és megfelelően közli a sportolókkal a nemtetszését
- Kölcsönös tiszteletet keltve edz
- Nyitottan gondolkodik
- Jól kommunikál
- A sportolóiban jó érzéseket kelt saját magukra vonatkozóan, növeli az önértékelésüket és önbecsülésüket
- Kialakítja, fokozza és fenntartja a sportolók örömet és lelkesedését a sport iránt
- Jó példakép
- Elnyeri a játékosok és a szülők bizalmát és tiszteletét
- Nem helyezi át a belső bizonytalanságát, dühét és haragját a sportolóira

elfogadhatósága és a hosszabb idejű edzői működés, tapasztalat jelentős összefüggést mutatott a sportolókkal szembeni fizikai bántalmazás alkalmazásával.

Összegzés és következtetések

Yabe és mtsai (2018) kutatási eredményeiből is következik, hogy a sport szocializációs ereje, a korábbi edzői minták meghatározók az edzők viselkedése szempontjából, ami egyértelműen azt mutatja, hogy képzésüknek erőteljes hangsúlyt kell fektetnie az attitűdformálásra, a „jó edzői” viselkedésre-

pertoár kialakítására és megszilárdítására. Ugyanis a fiatal sportolók sportélményeinek hatása életkoronként eltérő, és az edzőik kulcsfontosságú szerepet játszanak abban, hogy milyen környezetet teremtenek. A pozitív edzői viselkedés örömet és motivációt válthat ki a sportolókból, ezáltal teljesítménynövekedéshez vezethet, hozzájárulhat a fiatal sportolók fizikai és mentális fejlődéséhez és szubjektív jóllétéhez. Ugyanakkor az edzők negatív viselkedése stresszt és szorongást okoz a fiatal sportolóknak, melynek elégedetlenség, kiégés és a sporttevékeny-

ségek elhagyása lehet a következménye. Éppen ezért cél és a paradigmaváltáshoz elengedhetetlen, hogy az edzők egyre többen tudatosan működjenek ezen a téren is, és nyitottsággal, a sémák leküzdésével, ami tanúlással és reflexióval érhető el.

A családok számára kiemelten fontossá vált, hogy gyermekeik rendszeres és szervezett keretek között sportolhassanak, mivel a fizikai és pszichés egészség, az aktív szabadidő-eltöltés felértékelődött. A szülők joggal bízhatnak abban, hogy biztonságos és kulturált sportkörnyezetben, felelősségteljesen gondolkodó és viselkedő szakemberek felügyelete alatt állnak gyermekeik a sporttevékenység végzése során. A versenyszerűen sportoló tehetséges fiatalok sportiskolai, sportegyesületi és sportakadémiai szociális környezete pedig egy kvázi sportcsaláddá formálódik, amelyben az edzők, illetőleg sportszakemberek mintegy második szülőként is funkcionálnak. Fokozottan igaz lehet ez az akadémiai rendszerben sportoló és tanuló gyerekek, valamint az egyszülős családokban élő fiatalok számára, akik esetében, az edző/sportszakember szerepvállalása felértékelődhet. A sportcsalád iránti bizalom csökkenhet az utánpótlás-sportban feltárt edzői, illetőleg sportszakember általi bántalmazásokról, visszaélésekről szóló hírek következtében. Ez pedig hozzájárulhat a gyermekek sportból történő nem várt lemorzsolódásához, illetve az utánpótlás bázis szűküléséhez is vezethet. Az érintetteket ért vádak lehetnek alaptalanok, mégis meghurcolhatják őket, amely pedig a magán/családi életre is hatást gyakorolhat, erőlködés és egzisztenciálisan is veszélyeztetheti a sportszakembert. A jelenleg még hiányzó, sportágfüggetlen rendszerszintű válasz, és rendszerszintű beavatkozási stratégia létrehozása kulcsfontosságú lehet. A jó példával előljáró külföldi gyakorlat, mint a Child protection and safeguarding jelenség előre mutathat, hazánkban pedig a téma területén később akár önálló szakpolitikai területként is megjelenhet (Szekeres, 2022).

A tanulmány a TKP2021-NKTA-55 számú projekt keretében készült. A TKP2021-NKTA-55 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NKTA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Kapcsolat: Dr. Szekeres Diána, Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem, Sportjogi Tanszék szekeres.diana@tf.hu

Parasport

A pillanat varázsa – Távolugró, aki néha fut is. Belevágott a lehetetlenbe

Sikert sikerre halmoz. Januárban az Év fogyatékos női sportolójának választották, aztán a Laureus-gálán a sportolók „Oscar díjátadójára” volt hivatalos, majd a kóbei paraatlétikai világbajnokságon nyert két aranyérmet. És ez a jó sorozat folytatódhat a párizsi ötkarikás játékokon is.

Ekler Luca egy új, hófehér Toyota C-HR-el érkezik a találkozónkra, amellyel a Toyota Magyarország támogatja a kiváló paraatléta olimpiai felkészülését. A híres autógyártó a Nemzetközi Olimpiai Bizottsággal, a Nemzetközi Paralimpiai Bizottsággal és a Speciális Olimpiai Mozgalommal hét éve indította útjára a „Vágy bele a lehetetlenbe” kezdeményezést. Ezzel is a parasportolók hihetetlen, saját korlátaik legyőzéséről szóló történeteit bemutatva igyekszik inspirációt nyújtani a mozgásra és a különleges teljesítményekre. A tehetséges magyar paraatléta is tagja annak csapatnak, amely – 27 magyar olimpikon és 2 paralimpikon – a Toyota Magyarország támogatásával készül az olimpiára. A CH-R átadásakor László Richard, a Toyota magyarországi igazgatója hangsúlyozta, bíznak abban, hogy kellőképpen segíthetik Ekler Luca világversenyekre való felkészülését. Mint mondta: „Luca évekkel ezelőtt belevágott a lehetetlenbe és rövid idő alatt olyan elképesztő eredményeket ért el, amely mindannyiunkban őszinte tiszteletet és elismerést ébreszt.”

Edzése előtt szemrevételezzük az autócsoda különlegességeit, és meg is kérdezem: mennyiben segíti ez a kocsi a zavartalan felkészüléset?

Ez egyszerre jelent hatalmas segítséget és egyben további motivációt az idei versenyekre és a paralimpiára. A környezettudatos élet iránt elkötelezett sportolóként pedig külön öröm számomra, hogy egy környezetbarát hibrid autó könnyebbé teszi napjaimat, hiszen az edzések és versenyek mellett a Testnevelési Egyetem rekreációs szakán és az atlétikai tanszéken is tanítok. Megtisztelő, hogy ezentúl a világ legnagyobb és legzöldebb autógyártója, a Toyota által támogatott magyar sportolók egyike lehetek.

– Annyi sikert értél már el ebben az évben, hogy szinte irigylésre méltó. Melyiknek örülsz a legjobban?

Nehéz választani, hiszen a maga módján mindegyik örömteli és különleges. Nagy megtiszteltetés, elismerés, hogy immár másodszor választottak az Év fogyatékos női sportolójának, ami nyilván a tavalyi eredményeimnek köszönhető, hiszen a párizsi paraatlétikai világbajnokságon három aranyérmet nyertem – távolugrás, 200- és 400 m –, 100 méteren pedig másodikként végeztem. Talán ennek is köszönhető, hogy meghívtak az áprilisi Laureus-gálára, amit a sportolók „Oscar díjátadójának” is neveznek. Kimondhatatlan élmény volt találkozni sok ismert sztárral, olyanokkal, akiket eddig is csodáltam, de csak a tévé képernyőjéről ismertem. Tavaly még sóvárogva néztem a gálát, és arra gondoltam: milyen jó lenne ott lenni közöttük, most pedig már találkoztam is velük. Sőt, a nyolcszoros olimpiai- és tizenegyszeres világbajnok sprinter, a jamikai Usain Bolt személyesen is gratulált eredményeimhez, közös fotó is készült rólunk. Sikerült vele néhány mondatot váltani. Elmondtam neki, míg versenyzett, milyen sok inspirációt adtak nekem az eredményei, mind az, amit ő csinált. Ez a kivételes hangulat, emlék sokáig elkísér majd, sok erőt és kitartást adott és ad. A kóbei világbajnokság aranyérmei biztatóak az olimpia előtt, és tökéletesen illeszkedett az olimpiai felké-

szülésünkbe is.

– Kicsit maradjunk még a Laureus-gálánál. Milyen volt a hangulat, miként fogadta, miként ünnepelte a közönség a sok sztársportolót?

A verseny előtti napon érkeztünk meg Madridba, a madridi konzullal ebédeltünk, aki egy kis városnézést is tartott a részünkre. Még aznap este egy olyan fogadásra voltunk hivatalosak a barátommal, amelyre a Laureus Akadémia tagjai, több ikonikus élsportoló és valamennyi jelölt is meghívást kapott. Óriási volt a felhajtás. Mindenhol nagy szeretettel vártak bennünket. A szálloda bejáratánál is óriási tömeg fogadta sportolókat, közös fotót, autogramot kértek, még tőlem is. Este olyan hosszú vörösszőnyegen vonultunk a gálára, hogy ilyet még nem láttam. A kordonok mellett szurkolók, sportbarátok álltak, tapsoltak, éljenek. Sokan még a nevemet is kiabálták „Luka, Luka” kiejtéssel. Nagyon jól esett. Egyszerre érzékenyültem el és egyszerre éreztem hihetetlennek a történéseket. Olyan sztárokkal ültem egy asztalnál, akiket korábban csodáltam, akik a példaképeim voltak. Ott volt például a legtöbb világkupa győzelmet tartó amerikai alpesi síző, Mikaela Shiffrin, a huszonkétszeres Grand Slam-bajnok spanyol teniszzsztár, Rafael Nadal, és mint már említettem Usain Bolt is. A szervezők szinte

minden részletre odafigyeltek. Valósággal lesték a gondolatinkat. Remélem, lesz még lehetőségem átélni ezt az élményt, ami egészen különleges és fantasztikus.

– Nem voltál csalódott, hogy nem te kaptad a Laureus díjat?

Egyáltalán nem, hiszen olyan nevek szerepeltek a jelöltek listáján, hogy már az is sokat jelentett, hogy ott lehettem. Végül Diede de Groot kerekesszékes teniszező vehette át a díjat, teljesen megérdemelten. Mindent megnyert, egyéniben, párosban, egyszerűen hosszú ideje legyőzhetetlen. Azt tudni kell, hogy a parasportolóknál csak egy kategória létezik, minden jelölt neve egy listán szerepel. Aki itt nyer, az valóban a legjobb.

– Gondolom, ezek után nehéz volt visszazökenni a dolgoz hétköznapiakba, az edzések monotóniájába.

Ellenkezőleg. Eddig sem kellett nőgatni az edzéseken, de ezek után még nagyobb kedvvel, lendülettel, odaadással készültem, mint korábban, hiszen bebizonyosodott: így megvalósulhatnak álmaim, ráadásul közlekedett a kóbei paraatlétikai világbajnokság, amely a 2021-ben elmaradt vb-t pótolta. Ez a három madridi nap igazi adrenalinnövelő volt, és az is marad!

– Úgy tűnik, hogy ha para-világbajnokságot rendeznek, akkor elképzelhetetlen, hogy Ekler Luca ne nyerjen aranyérmet.

Sajnos ez nem ilyen egyszerű, de azért örülök, hogy távolugrásban sikerült a címvédés, és 100 méteren is a leggyorsabb voltam. Nem kell túlértékelni, hiszen hiányzott néhány esélyes versenyző – talán már a párizsi olimpiára spóroltak –, de így is rangos megmérettetések voltak. Szinte ez volt az első szabadtéri versenyem, májusban még messze voltam a csúcsformámtól, de úgy érzem eredményeim így is biztatóak. Erős mezőny gyűlt össze a fináléra, rendkívül szoros volt a döntő. Magam sem gondoltam, hogy nyerni tudok egy ilyen korai időpontban, de a felkészülési időszak közepén, biztató ez a győzelem. Távolugrásban 563 centivel végeztem az élen. Azért is értékes ez a teljesítmény, mert végig 2,7 m/s-os ellenszélben ugrottunk. Azt, amit edzőmmel, Szalma Lászlóval elterveztünk, teljesítettük, illetve még túl is szárnyaltuk, mivel a százazs győzelem engem is meglepett.

– Elsősorban távolugrónak vagy futónak tartod magad? Hiszen mindkét szakágban sikeres vagy.

Távolugrásban lassan hat éve nem kaptam ki, és jó néhány világcsúcs is fűződik a nevemhez. Az előbb említett kettősséget az egykori távolugró fenomén, Carl Lewis fogalmazta meg tökéletesen, amikor azt

mondta: „*En egy távolugró vagyok, aki néha futószámokban is indul.*” Persze az ember nem véletlenül győz futószámokban egy világbajnokságon, de edzőm és mesterem, Szalma László is úgy tekintette, hogy ez csupán egy kitérő nálam. Egy ideig én is úgy voltam vele, hogy a távolugró döntőig kell valami, ami „*edzésben tart*”. Ez lett a sprint. Azért persze ez nem ilyen egyszerű, hiszen futószámokban versenyezni teljesen más futómozgás, mint amikor az ember készül, és nekifut az elrugaszkodás előtt.

– Egy ilyen feszített menetrendben mi az, amivel nemcsak fizikálisan, hanem mentálisan is tartható ez a készenléti állapot?

Nagyon szeretek versenyezni. Egy bajnokságon vagy más megmérettetésen elindulni nekem annyit jelent, amivel megkoronázom az addigi munkámat, felkészülésemet. Az már csak mellékes, vagy mondjuk úgy, hab a tortán, hogy sportolóként csodálatos helyekre jutok el, csodálatos rendezvényekre kapok meghívót, olyan élményekben van részem, ami semmihez sem fogható. Óriási megtiszteltetés volt, hogy ott lehettem – ha csak jelöltként is – a Laureus-gálán, és legalább ilyen szintű öröm, hogy itthon már kétszer választottak az Év legjobb parasportolójának, hiszen konkurencia akad bőven. Elég, ha csak a paraúszókat, -vívókat említem és a többiek is nagyon ügyesek, fantasztikus eredményeket érnek el. Ne felejtjük, hogy egy-egy jobb eredményben benne van sok év munkája. Kivételes támaszt, háttér ad, hogy Szalma Lászlóval immár hét éve dolgozunk együtt, és az is jelentős biztonságot nyújt, amit szponzoraimtól kapok.

– Még felsorolni is sok a sikereidet. Miként viseled a népszerűséget, hiszen a Toyotától kapott szponzori autón is ott virít a neved: Ekler Luca.

Ez engem boldoggá tesz. Most elsősorban nem a sikereimre célzok, hanem arra, hogy eredményeimmel másokat motiválhatok, megmutathatom, hogy érdemes küzdeni a célokért. Hihetetlenül jó érzés, amikor egy kisgyerek csillogó szemekkel autogrammot vagy tanácsot kér, hogy ő miként lehetne híres sportoló. Anélkül, hogy nagy szavakat használnék, ezek a pillanatok megfizethetetlenek.

– Gondoltál arra, hogy valaha híres, rajongott sportoló leszel, amikor kisgyerekként beteg lettél? Te akkor miből merítettél erőt?

Nem ... Hiszen akkor nem az a cél lebegett előttem, hogy élsportoló legyek, hanem az, hogy valahogy meggyógyuljak, és aránylag normálisan élhessem az életemet. Sok-sok évnek kellett eltelnie ahhoz, amíg eljutottam addig, hogy sportolhassak, de valahol mindig éreztem, hogy még valami nagy do-

Mesteri méltatás

Nevezhetnénk őket páratlan párosnak is, hiszen Szalma László – egykori kiváló távolugró, akinek szabadtéri és a fedett pályás rekordja még ma is érvényes – hét éve dolgozik együtt Ekler Lucával, és együttműködésük valóban páratlan siker. A mester így vélekedik tanítványáról:
„Luca kiváló adottságú sportoló, kellően szorgalmas és alázatos. E mellett kivételes mentális képességei vannak, amit a különböző versenyszituációs gyakorlatokkal is igyekszünk tovább fejleszteni. Azért is értékes az idei két világbajnoki győzelme, mert a kóbei eredmények irreális körülmények – erős ellenszél – születtek. A párizsi paralimpián a minimális célunk a maximum, vagyis a címvédés távolugrásban, a futószámokban pedig a minél jobb helyezés. Sok új rivális tűnt fel a mezőnyben és akkor még számolni kell a már ismert ausztrál, angol, kolumbiai és német versenyzőkkel, akik már eddig is bizonyították klasszissukat. De bízom Lucában, aki nemcsak a pályán teljesít példamutatóan, hanem a Testnevelési Egyetem Atlétikai Tanszékének adjunktusaként, és az Inkluzív Szakirányú Továbbképzés szakfelelőseként is. Szereti a kihívásokat, és a legnehezebb pillanatokban sem jön zavarba.”

log vár rám. Ezért különösen örülök annak, hogy sohasem adtam fel, mindig volt valami, ami átlendített a holtponton. Az eddigiek azt igazolják, megérte ...

– Mi a „titkod?” Minek köszönheted a kiváló eredményeidet: a tehetségednek, az akaraterődnek, az edzésmunkának, vagy mentálisan vagy a topon?

Szerintem így összességében mindezeknek. Egyik sem létezhetne a másik nélkül és az elmúlt években valamennyit igyekeztem a saját személyiségemnek megfelelően fejleszteni. Elképzelhető, hogy a rengeteg befektetett munka most teljessé ki igazán. Fontosnak tartom, azt is, hogy ne csak paraatlétikai versenyeken induljak, hanem az épek között is megmérethessem magam. Az ott elért eredmények is fontos támpontot jelenthetnek. Ilyenkor nem para sportolóként versenyzek, hanem egyfajta bizonyítási vágy hajt.

– Van kedvenc városod?

Sok szép helyen jártam, és az áprilisi gála után Madrid is ott van a kedvencek között. Párizsban már nyertem világbajnokságot, de még valami hiányzik, amivel versenyképes lehet ...

Török Ferenc

In memoriam

Dr. Hammerl László (1942–2024)

2024. május 3-án elhunyt Dr. Hammerl László sportlövő olimpiai bajnok. Temetésén, június 10-én, a pilisszentkereszti temetőben az állami sportvezetés részéről Dr. Schmidt Ádám sportért felelős államtitkár, a MOB részéről Fábián László főtitkár, a Magyar Sportlövők Szövetsége részéről Sinka László főtitkár búcsúztatták.

(részlet Sinka László búcsúztatójából)

Tisztelt Gyászolók!

Az 1964-es tokiói Olimpia magyar eredményei egy éppen olvasni tanuló kisfiú számára csodálatos élményt jelentettek! Boldogsággal beszéltünk kis barátaimmal Százhalombattán az udvarban és kezünkben a szülői légpuskával játszottuk el, hogy Mi is Olimpiai bajnokok vagyunk. Készítettük a piciny ólomlőszereket és a számunkra különleges nevű bajnokot utánoztuk az udvar porában.

Egy életre megtanultuk, megtanultam Hammerl László olimpiai bajnok nevét.

A sors útjai kiszámíthatatlanok, életünk során bizony sok örömet, de sajnos bánatot is meg kell élnünk.

A bánat, a rossz érzés mindig szívbe markoló, nagyon fáj. Ezt érzem most itt a pilisszentkereszti temetőben Dr. Hammerl László hamvai előtt.

Milyen gyorsnak tűnik visszaemlékezni és hirtelen belecsöppenni a fojtogató mába.

El kell köszönni egy legendás, nagyszerű sportolótól, szövetségi kapitánytól, sportvezetőtől, mesteredzőtől, egy nagy bajnoktól, a Nemzet Sportolójától! Lángoló, időt álló gondolatok zakatolnak a fejemben, amelyek azt bizonyítják, hogy micsoda szerencse, az ég ajándéka volt Őt ismerni, tisztelni, sőt érte drukkolni, aztán egyszer csak Vele együtt dolgozni!

Az idő szárnyán repülve millió kép tolul elénk.

Laci, Lacika, ahogyan mi neveztük Őt a régi szövetségi székházban, a klubokban, a lőtereken, edzéseken, versenyeken, Európa- és Világbajnokságokon, Olimpiákon. Személyével és személyiségével az egyetemes

magyar sport, a sportlövészet csodálatos emberrel gazdagodott!

A repertoárja valóban kincses bánya volt Magyarországtól Új-Zélandig egyaránt!

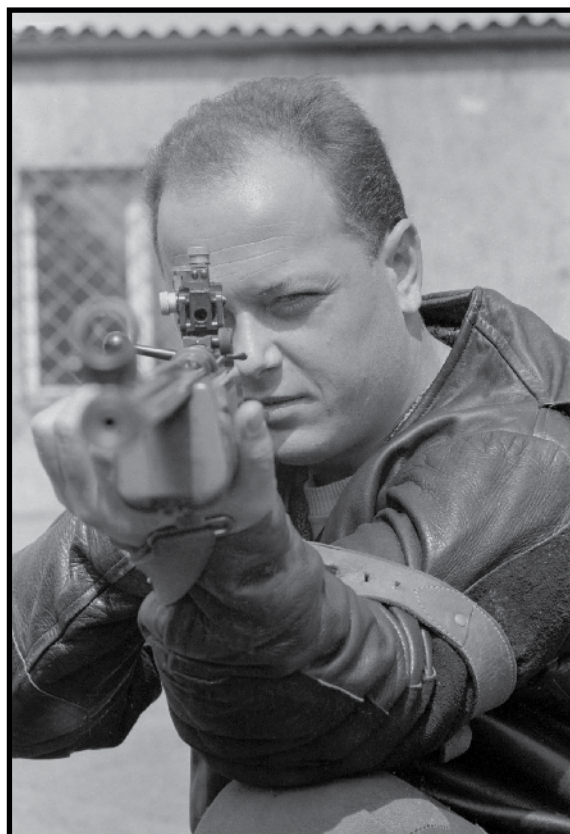
Most pedig együtt gyászolunk, a világ sportlövészetének, a magyar sportéletnek egy halhatatlan alakját veszítettük el. Aki leplezetlen szigorúsággal, hatalmas szakmai tekintéllyel és tudással volt megáldva. Aki arra született, hogy oktasson, neveljen, irányítson és szeressen.

Mert bizony, szeretett! Mélységesen szerette gyermekeit, feleségét, szüleit, tanítványait, munkatársait, ismerőseit!

Én az egyenes gerincű emberre, szókimondó, finom, elegáns úrra, a kitűnő mesterre, a problémákat megoldó, gyakran elsimító, bámulatos emberre, a bölcs barátunkra gondolok és emlékezem! Mert bizony bármely idők voltak, s vannak, a legnagyobb érték EMBERNEK lenni és maradni. Igen, EMBERNEK! Lakatosnak, tanárnak, edzőnek, munkásnak, sportolónak, tudósnek, barátnak, apának egyaránt Neki sikerült! Hogy hogyan – ez az Ő örök titka marad!

Végtelenül szerencsésnek érzem magam, hogy ismerhettem, s boldognak, hogy megtisztelt a szeretetével, barátságával. Megtisztelt sokunkat a jóságával, különleges kisugárzásával, szakmaiságával, szerte a világon. Soha nem dicsekedett bámulatos, lehangoló tudásával, csak egyszerűen és varázslatosan adta át nekünk a sport, a sportlövészet szeretetét.

ISTEN VELED LACI, LEGYEN SZÉP AZ ÁLMOD!

Nemzetközi kitekintés

Interjú Tomas Hlavatý-val, a BL-győztes Vipers kézilabda csapat edzőjével

A siker csak kemény munkával érhető el
– Hogyan került először kapcsolatba a kézilabdával és az edzői hivatással?

Én a kézilabda pályán nőttem fel. Az édesanyám csehszlovák, majd szlovák válogatott kézilabdázó volt. Természetesen én is kézilabdázó lettem, de alacsonyabb szinten. Emellett nagyon hamar lehetőséget kaptam, hogy edzősködhessek a hazai csapatnál. 17 évesen már 18 éves játékosokból álló ifi csapat edzője lettem. Amikor 19 évesen főiskolás lettem, alacsonyabb szintű csapatokban kézilabdáztam és mellette a főiskolán is edzősködtem.

– Melyik felnőtt csapatnál lett először edző?

24 évesen egy olyan edzői megbízási ajánlatot kaptam, amely mellett fel kellett hagynom a játékos karrieremmel. Döntenem kellett. Mindig is az volt a vágyam, hogy az élvonalbeli kézilabdával foglalkozhassak, ezért elkezdtem teljes mértékben az edzői munkára összpontosítani. Így lettem másodedző a luventa Michalovce nagy csapatánál Vura József mellett, és ekkor kezdődött el az igazi, nagy tanulás. Ha megérkezett egy külföldi edző Szlovákiába, megkerestem és igyekeztem tanulni tőle. Mindig azon gondolkoztam, hogyan lehet az új, megszerzett ismereteket eredményesen alkalmazni a szlovák viszonyokra. Amikor a Józsi távozott a klubtól, akkor 25 évesen új lehetőséget kaptam vezetőedzői tisztségre a szlovák Danlog Partizanske együttesénél. Vezetőedzői kinevezésem után két hétig Karl Erik Böhm edzéseit követtem Győrben, nagyon sokat tanultam tőle. Egy évvel később a Slavia Prága csapatához kerültem, ahol vezetőedzőként két évet töltöttem el. Ugyanebben az időben vezettem a junior cseh válogatottat is.

– Mi volt a legfontosabb tanulság a prágai évek alatt?

A felelősségtudat kialakulása, hogy igenis, én vagyok a felelős a csapatért. Nagyon lényeges volt, hogy én, a 26 éves edző képes legyek mindegyik játékost – még a 30 évesnél idősebb kézilabdázókat is – meggyőzni, hogy eredményes az a munka, amit elvégzünk. Mindig is figyeltem, mit csinálnak a

sikeres külföldi edzők. Meg kellett találnom azokat a pontokat, amelyek az én csapatomnál működnek. Egy fiatal edző sok ötlettel, információval rendelkezik és ebből azokat kell alkalmaznia, amelyek az adott környezetben sikeresek. Minden kísérletezés az edző saját bőrére megy.

– Mindig női csapatok edzője volt? Mi a különbség az edzői munkában a női és a férfi játékosok esetén?

Mindig női vonalon dolgoztam. A kézilabda azonos, de ahogy a nők és a férfiak a kézilabdán kívüli életben is másként gondolkoznak, ezen a területen is lényeges különbségek vannak. Nem lehet a női játékosokat azonos módon kezelni a férfi játékosokkal. A férfi játékosok nagyon gyorsan el tudnak felejteni bizonyos dolgokat, amit női kézilabdázók még magukban tartanak. Például a női játékosok nagyon is emlékeznek a kellemetlen vagy sikeres élményekre, ezek mindig ott motoszkálnak a fejükben. Ezek az élmények nagyon sokszor és nagyon könnyen újra a felszínre törnek. Ennél fogva is nagyon oda kell figyelni, hogyan kezeljük a női játékosokat. Ugyanakkor, ha a női játékosok elfogadják az edzőt, akkor fantasztikusan jó hozzáállással, rendkívüli edzőmunkát végeznek el. Nagyszerű érzés velük dolgozni, ha a rendszer működik.

– Prágából Mosonmagyaróvárra vezetett az útja...

Felhívtak Győrből, és ajánlatot kaptam a mosonmagyaróvári vezetőedzői állásra. Ebben az időben a „Móvár” a Győr B csapatként működött. Hatalmas vonzerő volt a magyar kézilabda kultúrában dolgozni. Amikor odakerültem, a csapat az NB I-es alsó házi rájátszásban vett részt, amelynek a tétje az első osztályban maradás volt. Hat mérkőzést játszottunk és sikerült bent tartani a csapatot. A következő szezonra azonban 11 játékos távozott. A klub filozófiájának alapja volt az együttműködés az ETO-val. A távozókat pótlására 11 új, fiatal játékost hoztunk. Ennek következtében a csapatnak nem volt olyan kezdő sora, hogy legalább mindenkinek lett volna egy NB I-es mérkőzése a szezon megkezdése előtt. Nagyon tapasztalatlan volt a csapat és én sem voltam még tapasztalt edző. Így vágtunk neki a szezonnak. Amikor szükségesnek látták, akkor a keretből átadtam játékosokat az ETO számára. Sajnos, a szezon végére a csapat szétesett, megromlott a kapcsolatunk, és végül távoztam a csapattól.

– Mit tanult a mosonmagyaróvári időszakban? Nyilván azok a tapasztalatok is fontosak, amelyek nem a sikerrel szólnak.

Minden egyes csapatról, ahol voltam, csak

pozitívumokat tudok mondani. Minden egyes hely bővíti a „*tapasztalati hátizsák*” tartalmát. Nagy szerencsém volt, hogy megkaptam egy NB I-es csapatot. Persze, sok probléma volt, de dolgozhattam magyar környezetben, magyar játékosokkal, találkozhattam a magyar mentalitással. Rendkívül tanulságos volt látni, ahogy egy klub felépül. Most már pár évvel később el tudom mondani, mindenhez idő kell, ahhoz is, hogy összeálljon az egész szervezet. Akkor mindenki sikeres akart lenni, a sikervágy miatt rózsaszínben láttuk a világot. A magyar sportkultúrában a siker, a győzelem különösen fontos. A mai eszemmel már jobban tudok reagálni ezekre a helyzetekre. Nehéz, de rendkívül tanulságos volt a mosonmagyaróvári tevékenységem, nagyon pozitívan gondolok vissza erre az időszakra. Örömmel látom és követem, ahogy be-

érett a Mosonmagyaróvár munkája és nagyszerű eredményeket érnek el az NB I-ben és a nemzetközi szinten egyaránt.

– Innen egyenes út vezetett Győrbe, Ambros Martin mellé?

Igen. A két csapat közötti együttműködési megállapodás keretében folyamatos kapcsolatot tartottam Ambrossal. A Mosonmagyaróvár edzéseit az Audi Arénában tartottuk. A tehetséges, fiatal mővári játékosok több alkalommal együtt edzhettek a győri csapattal. Amint eljöttem, megkaptam a lehetőséget, hogy Ambros stábjában dolgozhassak. Egyből elfogadtam az ajánlatot, mert egy BL-csapat mellett dolgozni, fantasztikus lehetőség minden edző számára. Videoelemző lettem, még az edzéseket is felvettük, az egyéni képzéseken a pályán is részt vettem. Nagyszerű együttműködés

alakult ki közöttünk az edzői hierarchiában, Ambros-szal és Danyi Gabi másodedzővel.

– Mivel gyarapodott edzői ismeretekben az ETO-nál eltöltött időszak alatt?

Sokat tanultam Ambros és Gábor edzői filozófiájából. Nagyon fontos volt, hogy ezen a csúcsszinten olyan kiemelkedő játékosokkal beszélhettem, akiknek rendkívül magas kézilabda intelligenciájuk volt. Ezeknek a játékosoknak a visszajelzése a szakmai munkáról rendkívül sokat jelentett. Megtanultam, hogy a játékosnak igenis van véleménye, amely sokat tud segíteni abban, hogy a csapatjáték és a teljesítmény is jobb legyen. Győrben már nem működött az az egyoldalú kommunikáció, hogy az edző csak elmondja, mit kell csinálni. A játékos is elmondja a véleményét, amellyel átveszi a felelősség egy részét is. Itt szembesültem ezzel a felfogással, ami szerintem nagyon fontos.

– Két és fél esztendő sikeres munkája – két Bajnokok Ligája győzelem – után elhagyta Győrt. Az edzői munka következő állomása Rosztov lett.

Amikor Ambros úgy gondolta, hogy nem folytatja Győrben, jött számára egy megkeresés Rosztovból. Felajánlotta, hogy dolgozzam vele másodedzőként, és én igent mondtam. Mindig azt szerettem volna, hogy minél több, kiemelkedő kézilabda kultúrát megismerhessek.

– Trefilov mester hírhedt időkééréseiből még a külső szemlélő számára is sejthető, hogy az orosz kézilabda kultúrában más az edző-játékos kapcsolat.

Miután Ambros távozott Oroszországból, együtt dolgoztam Trefilovval az orosz válogatottnál. Ebben az időben Trefilov egy fajta mentorként és segédedzőként segítette a stábot. Eleinte én is hasonló érzéssel tekintettem rá, mint a legtöbb külföldi. Lassanként rájöttem, hogy Trefilov valahogy érzi az orosz lelki beállítódást. Többször beszélgettem vele ezekről a dolgokról. Elmondta, hogy az oroszoknál a játékosok már kisgyermek koruk óta ahhoz szoktak, hogy „*minden meg van nekik mondva*”. Megkérdeztem tőle, hogy miért nem lehet ezt másképp kezelni. A háborúnak már rég vége és új generációk nőnek fel. Ez igaz – válaszolta –, de ne gondold, hogy olyan hamar megváltozik az orosz felfogás. Menjél el bármelyik orosz városba és nézd meg a körforgalmakat, mindegyik közepén tankokat és repülőket találasz kiállítva. Még mindig hatalmas, mindenkire ható ünnep a „*győzelem napja*”, május 9-e. Az oroszoknak már kisgyermek koruktól fogva ez a szemlélet határozza meg a beállítódá-

sukat. A „keménynek kell lenni” szemlélet nagyon fontos számukra. Az orosz válogatott tagjait számos játékos közül válogatják ki. „Az erősek átérnek, a gyengék nem.” Mindig erős mentalitású játékosokat keresnek.

– Négy évet töltött Oroszországban, számos újabb tapasztalattal gyarapodott...

Oroszországban éreztem meg igazán, hogy nemcsak a kézilabda szaktudás dönti el, hanem a kulturális különbségek is meghatározzák, hogy eredményes lesz-e az edző munkája vagy eredménytelen. Egyszerűbb lett a munka, amikor megértettem, hogy az úgy nevezett demokratikus, edzői gondolkodás nem működik ugyanúgy Oroszországban, mint más országokban. A külföldi edzők gyakran ugyanazokat az edzői módszereket akarják bevezetni Oroszországban, mint külföldön, pedig Európának ebben a részében eltérő a gondolkodás. Az orosz edzők agresszíven rátolják a felelősséget a játékosokra, és meg vannak győződve arról, hogy ez a módszer működik. Meg kell találni a középutat a két gondolkodás között. Amikor az orosz válogatottnál dolgoztam, az orosz edzőktől is nagyon sokat tanultam az orosz gondolkodásról. Szerencsém volt, hogy tudtam oroszul, többször olyan információhoz jutottam, amelyet orosz nyelvtudás nélkül soha nem tudtam volna meg.

– Milyen nyelveken beszél?

Angolul, németül, oroszul, magyarul és szlovákul.

– Hamarosan Ön lett a Rosztov vezetőedzője.

Amikor Ambros felállt a Rosztov kispadjáról, hamarosan Per Johansson követte. A háború kitörése után ő is távozott, és engem kértek fel a vezető edzőnek. Mivel fiatal edzőnek tartottak, mindig meg kellett mutatnom a

munkán keresztül, hogy tudok dolgozni és értek a szakmához. Az utolsó fél évben, amikor én lettem a vezetőedző, minden apró részletet összeraktam, amit addig tanultam. A kupa döntőt egy góllal elvesztettük, de a bajnokságot megnyertük.

– Említette, hogy az orosz válogatottban is dolgozott.

Igen, amikor Ambros elment, engem kértek fel másodedzőnek.

– Mi a különbség egy nemzeti válogatott és egy egyesületi csapat munkája között?

A leghangsúlyosabb feladat a válogatottban a jó motiváció, hogy a játékosok mindent megtegyenek a nemzeti csapat sikeréért. Nincs annyi idő a felkészülésre, kevesebbszer találkoznak a játékosok, ezért a rendszert és a taktikai elemeket is egyszerűsíteni kell. Egy kéthetes felkészülés során nem lehet sok új elemet beiktatni. A válogatott kapitányának jó kapcsolatot kell fenntartania a játékosokkal és a klubedzőkkel. Itt teljesen más kapcsolati rendszer működik. Egy rossz pillanat, egy játékos kiesése, egy sérülés erősen meghatározhatja a teljesítményt.

– 2022-ben csapatot váltott, a Vipers másodedzője lett.

A tragikus háború nem tett jót az orosz sportnak. Arra vágytam, hogy egy BL-csapatnál dolgozzak és ott fejlődjek. A Vipers akkori vezetőedzője felhívott. Elmondta, még egy évig dolgozik a Vipers-nél, és el tudja képzelni, hogy utána én veszem át a csapatot.

– Ez egy újabb, óriási váltás volt kézilabda kultúrában és gondolkodásban...

Minden más volt, egy teljesen új világba kerültem. Pályafutásom során végig követtem a csúcs kézilabdát játszó norvégokat,

számos norvég játékosal dolgoztam, sokat beszéltem és leveleztem norvég barátaimmal. Azt gondoltam, hogy könnyen meg fogom érteni őket. De abszolút nem így történt. Kívülről figyelni a norvég kézilabdát az teljesen más, mint amikor benne dolgozunk. Nekem az első évben nagy segítséget jelentett, hogy sokat beszélgettem Gjekstad-dal, az akkori vezetőedzővel. Norvégiában a demokrácia és a liberalizmus nagyon fontos. A játékosokat maximálisan bevonják minden területen. Az edzőnek rendkívül fontos feladata a megfelelő nyitottság, hogy a játékosai átérzzék saját felelősségüket. Amikor átvettem a vezető edzői feladatokat – a számos megbeszélés ellenére – még tapasztalatlan voltam, és többször hibáztam. Mindig készen kell állnunk a tanulásra.

– Idén nem jutott be a BL-döntőbe a tavalyi győztes Vipers.

Elismerem a felelősségemet, mert az edző a felelős a csapatért. Sajnos több, meghatározó játékosunk távozott a csapatból, ráadásul a szezon közben pénzügyi problémákkal, csőd közeli állapottal kellett szembesülnünk. Mindez megfogta a lendületet. A sok gond ellenére nagyon csalódottak vagyunk, hogy nem jutottunk be a Final Four-ba. Ugyanakkor büszke vagyok a csapatomra, hogy a problémák ellenére ilyen teljesítményt értünk el. Az első mérkőzésen hét góllal kapunk ki a legjobb játékosállománnyal rendelkező Győrtől, a második meccsen két góllal győztünk idegenben. A csapatom megmutatta a karakterét. Jövőre még keményebben fogunk dolgozni a sikerek érdekében.

– Mi az eredményes edzői munka titka?

Nem szabad az egekben röpködni. Nagyon fontos, hogy mindig két lábbal álljunk a földön és keményen dolgozzunk. A sikert csak a kemény munkával lehet elérni, aki ezt nem hiszi el, saját magát csapja be. Ha valaki elégedetté válik akár csak egy fél évre, az visszaesik. Mindig a következő, fejlesztő lépésre kell koncentrálni a játékosoknak, az edzőknek és a vezetőknek egyaránt. Amikor az ember a földre kerül és érzi, hogy most nagyon nehéz helyzetben van, akkor kell a tükröbe nézni és folytatni a munkát.

Jády György

Köpf Károly

Főtitkári beszámoló Ez történt ...

A Magyar Edzők Társasága 2025. január elsejétől köztestületté alakul, ami többek között azt is jelenti, hogy rendszeresen főtitkári konzultációt tart majd a sportági szakszervezetek részvételével. Az első ilyen eseményt május 20-án már meg is rendeztük, amelynek fő témája az edzői szakma jövője volt. A rendezvény aktualitását mi sem bizonyítja jobban, mint, hogy a konzultáción valamenyny olimpiai sportág képviseltette magát. A konzultációt személyes jelenlétével megtisztelte Dr. Schmidt Ádám sportért felelős államtitkár is. Molnár Zoltán elnök bevezetőjében kiemelte, hogy a MET köztestületi státusza egyben az edzői szakma elismerését is jelenti. Ezt Dr. Schmidt Ádám államtitkár is megerősítette, kiemelve az edzők jelentőségét a felnőtt és az utánpótlás sportban is. Márcz Tamás, a Nemzeti Sportügynökség sportszakmai és módszertani igazgatója, majd Csabai Edvin, a MET sportigazgatója beszéltek az elmúlt hét év feladatainak eredményes végrehajtásáról, az idei programokról, valamint a 2025-ös tervekről, melyek a már a köztestületté való átalakulással járnak. A MET április 11-én tartotta meg a 2024. évi Rendes Közgyűlését. Molnár Zoltán elnök a közgyűlésen méltatta a MET fennállásának 30. évfordulójára az elmúlt évben rendezett ünnepséget és benne a Mesteredzők Falának a felavatását. Bejelentette, hogy ebben az évben megalakul a Mesteredzők Klubja. A Közgyűlés egyhangúlag elfogadta a MET

elnökségének 2023. évről szóló szakmai és gazdálkodási beszámolóját, valamint a 2024. évi szakmai programot és költségvetést.

Folytatódott a januárban indult Sportszülők Akadémiája sorozat is. Az áprilisi akadémia a sportoló gyermekek táplálkozásáról és életmódjáról, illetve a versenyzésről szólt. Rédlí Dóra sportdietetikus előadásában elmondta, hogy ma már az utánpótlás korú sportolók felkészítésébe is rendszeresen bevonják az edzők a dietetikusokat. Az eredményes sportoláshoz elengedhetetlen, hogy a gyermek életmódjában is alkalmazkodjon a fokozott fizikai igénybevételhez. Dr. Fülöp Márta pszichológus előadása arról szólt, hogy a sportoló gyermekek kihívásként, vagy fenyegetésként élik-e meg a versenyzést. A rendezvényt záró kerekasztal beszélgetés résztvevője volt Dr. Verrasztó Zoltán olimpiai ezüstérmes úszó, orvos és szakedző is.

A májusi, ötödik eseményen a téma a tanulás és a sport összehangolása, a kettős karrier volt. A rendezvény előadói Fazekas Csaba, a Kölcsey Ferenc gimnázium igazgatója és Dr. Horváth Éva, a MOB főmunkatársa voltak. A közoktatási típusú sportiskolák, köztük az élsportolói osztályokat működtető Kölcsey Gimnázium – segítik az iskoláskorú versenysportolók tanulmányi és edzésprogramjának összehangolását. A MOB „Kettős karrier programja” a válogatott sportolók tanulmányait, pályaválasztásukat és a sportolói karrier befejezése után

a civil életbe történő átmenetüket segíti. A rendezvény vendége volt Dr. Faragó Tamás olimpiaibajnok vízilabdázó.

A Sportért Felelős Államtitkárság a MET és az utánpótlássport.hu közreműködésével új díjat alapított az utánpótlás-nevelésben dolgozó edzők elismerésére. Az új díjak a Gerevich György-nevelőedzői díj és a Kemény „Fecső” Ferenc-nevelőedzői életműdíj. Az előbbi minden hónapban odaítélik egy kiváló nevelőedzőnek, az utóbbit a Magyar Edzők Napján kapja meg egy arra érdemes edző (a díjakról részletes leírás olvasható az elnöki üzenetben).

A hónap utánpótlás edzője díjat márciusban Árkovics Bálint jégkorongedző, áprilisban Kocsis Márta úszóedző, májusban Áts Bertalan vízilabdaedző kapta.

2024. június 11-én 9 országos sportszervezet részvételével jelentős tanácskozáss zajlott le a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetemen. A nemzeti felsőoktatásról szóló törvény (Nftv) alapján, a felsőoktatási intézmények úgynevezett mikrotanúsítványokat bocsáthatnak ki az általuk meghirdetett képzések elvégzéséért. E tekintetben a TF-en három témában folyik fejlesztő munka, melyről a képzés vezetői tartottak rövid ismertetőt. Ezek közül az egyikben, a „Gyermek-, ifjúság- és szakembervédelem a sportban” képzésben a MET is érdekelt, mert együttműködési megállapodás keretében részt veszünk a TF GYISZVÉD kutatócsoport munkájában. Részben a TF képzési programjához csatlakozva, de önálló programként a II. félévi továbbképzési programunkba 8 óra képzési időtartammal felvettük a gyermek-, ifjúság és szakembervédelem ismeretanyagát. A képzési követelményeket teljesítő edzők tanúsítványt kapnak az ismeretek elsajátításáról.

A közelgő Párizsi Olimpián kívánok mindenkinek eredményes, jó szurkolást és akinek a munkája megengedi, jó pihenést, jó nyaralást.

Köpf Károly
főtitkár

Milyen sportszülő vagyok? Milyen a jó utánpótlás edző?

2024. január 18.

2024. január 18-án 18 órakor startolt el a Sportszülők Akadémiája, a Magyar Edzők Társasága legújabb kezdeményezése. Az Akadémia célja, hogy a sportoló gyerekek szüleit felruhazza azokkal az ismertekkel, amelyekkel hatékonyan tudják segíteni gyermekük sportolását, az edzők munkáját.

Az első foglalkozásra közel ezren regisztráltak, a helyszínen, a Magyar Sport Házában telt ház volt, és a YouTube csatornán keresztül is több százan követték a rendezvényt.

A résztvevőket Molnár Zoltán, a MET elnöke köszöntötte, majd Köpf Károly főtitkár, a Sportszülők Akadémiájának ötletgazdája ismertette röviden a MET tevékenységét és az Akadémia célját.

A rendezvény első előadója **dr. Kovács Krisztina**, a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem sportpszichológusa volt, aki doktori disszertációját a közelmúltban védte meg, a sportszülők témaköréből. Az előadó bevezetőben ismertette, ki a sportszülő és milyen típusú sportszülők vannak. A szülő választja a sportágat a gyerekek, igyekszik a sportágban tartani a gyermeket és segíti mindenben a sportolását. A rendszeres sportolással a gyermeket elsősorban az egészséges életmódra neveljük, ügyesebbé tesszük, szociális kompetenciáit fejlesztjük. A sportszülői lét sok haszonnal jár, ugyanakkor sok kötelezettséggel is. A sportszülői létben gyakran adódnak nehézségek is. Fontos döntéseket kell hozni az iskolázással, az egészség megvédésével, a sport és magánélet egyensúlyával kapcsolatban. Van, amikor nincs igazán jó döntés. Tökéletes sportszülő nem létezik. Sok gondot okoz a naptári életkor és a biológiai életkor eltérése. Ugyanazon évtáratnál is van eltérés az év elején és év végén születettek között is. Bizonyos sportágakban indokolt a korai specializáció, de a legtöbb sportágban nem jelent előnyt a túl korai kezdés. A korosztályváltás is problémákat okoz. 18 éves korig a sportoló fiatalok 70%-a lemorzsolódik. Eredményes sportoló pedig a fiatalok 10%-a lesz. Az ifjúsági olimpián részt vett fiatal sportolók 20–25%-a lesz felnőtt válogatott (magyar adat). A sport azok számára is életpálya lehet, akikből nem

lesz versenysportoló, válogatott. 12 éves korig a gyermekek még hallgatnak a szülőkre. Ez a boldog, játékos sportolás. Utána jön a specializált edzés, ami már kevesebb örömet okoz. 16 éves kor után kezdődik a versenyzővé nevelés. Meg kell tanulni a kemény edzést. A kor előrehaladtával a szülő szerepe a gyermek szemében egyre csökken, de a szülők támogatására továbbra is szükség van. Sokszor türelmetlen az edző, a szülő, nem várják meg a természetes beérést. Van veszélyes pontok, buktatók: siker, kudarc elviselése, karrierátmenet, kiégés. A szülőnek egyensúlyban kell tartania az autonómia támogatását és a kontrollt. A sportágválasztás is kényes terület. Nyomást gyakoroljon a szülő, vagy hagyja a gyermeket dönteni? A sportolót meg kell tanítani, hogy a fejlődés a legfontosabb ebben a korban, nem az eredmény. A versenyhelyzetet is tanulni kell. Ebben támogatni kell a gyermekeket, de be kell tartani a határokat. Gyakran a sportszülők is „ápolásra” szorulnak, akár pszichológusi segítségre is. A versenysport megtanítja a szülőket is az érzelmek kezelésére. A szorongást lehet légzéssel, zenével csökkenteni. A versenyt a versennyel, az edzést az edzéssel kell összehasonlítani. Az edzők is szorulnak mentális segítségre. Az új tehetségfogalom az „erőfeszítés”. Sokat kell edzeni, keményen és türelmesnek kell lenni.

Az est másik előadója **dr. Kemény Dénes** volt. Az edzőket az eredményesség alapján ítélik meg. Ez főként a felnőtt edzőkre vonatkozik, az utánpótlásnál is fontos az eredmény, de csak 20–30%-ig. Az utánpótlás edző feladata utánpótlást biztosítani a felnőtt csapatnak. Az utánpótlás edző fő feladata a képzés. Az edzői karrier fontos része, hogy a kezdő edző utánpótlás edzőként dolgozzon. Első olaszországi utánpótlás edzői tapasztalata éppen az volt, hogy ott nem a csapat eredménye számított, hanem az, hogy lehetőleg minden gyerek örömmel járjon edzésre és játékhoz jusson a mérkőzéseken. Az edzés nem mindig játék, mert pl. a keringési rendszer fejlesztése úszással elég monoton, de játékokkal élvezetesebbé lehet tenni. A tehetség fontos, ezt a jó szemű edző észreveszi, de a legfontosabb, hogy

a jó szemű edző jó munkával fejlessze a tehetséget. Nagyon lényeges a fiatal sportoló mentális fejlesztése. Rá kell vezetni, hogy többre képes, mint amit gondol magáról. Az utánpótlás edzők pedagógusok, együtt kell dolgozzanak az iskolával és a családdal. „Mi embereket nevelünk, akik jól tudnak pólózni.” mondta Kemény Ferenc, „Fecsó bácsi”.

Kérdésre válaszolva Kemény Dénes elmondta, hogy kezdetben minden gyermek számára egyenlő feltételeket kell biztosítani. Bizonyos sportágakban a szülők anyagi helyzete szűrőként működik a sportkarrier szempontjából. Kovács Krisztina szerint sem igazán indokolt, hogy túl korán kezdődjön el a sportpszichológiai fejlesztés. Kemény Dénes szerint az edzőnek kell a pszichológiai dolgokat is közvetíteni a játékosok felé. A kezdeti motivációs lángot meg kell hagyni, de tudomásul kell venni a realitásokat is. A szülői értekezletekre szükség van, de mindig legyen célja. Fontosabb az edző és a szülő egyéni beszélgetése. Az edző lehetőleg olyan feladatot adjon a csapatnak vagy a versenyzőnek, amelyet meg tud valósítani. A sportoló legtöbbször a saját elvárásaival küzd. Ez sok stresszt generál, de ez a későbbiekben hasznos is lehet emberi fejlődésére. Nem lehet és nem kell a sportolót és a szülőket a rossz dolgoktól megóvni. Ez is hozzá tartozik a versenysporthoz. A győzelem és a vereség is a sport része. A versenyzés okozta stresszt legjobban az edző tudja oldani. A verseny után időt kell hagyni a kiértékelésre. Ez a 24 órás szabály. A verseny, mérkőzés után a sportoló tudja, mit csinált jól, mit rosszul, de hagyni kell, hogy ezt először magában dolgozza fel. A sportpszichológusra azért is van szükség, mert sem az edző, sem a szülő, sem a sportoló nem tudja objektíven értékelni a történéseket, folyamatokat.

A jelen lévők és az előadásokat a YouTube-on követők is nagyon hasznosnak tartották a kezdeményezést és érdeklődéssel várják a további előadásokat.

Köpf Károly

Sportoló gyermekek sportegészségügyi ellátása

2024. február 15.

A Sportszülők Akadémiája második foglalkozásának témája az egészségügy, az orvos, a sportorvoslás és sportorvos szerepe volt a fiatal sportolók sporttevékenységében. Az előadók az **Országos Sportegészségügyi Intézet**, népszerű nevén a Sportkórház munkatársai voltak.

Dr. Soós Ágnes főigazgató főorvos rövid bevezetőjében ismertette az intézmény múltját, jelenlegi helyzetét és azt, hogy milyen távlati terveik vannak, amelyekkel még jobbra, színvonalasabbá tudják tenni az Intézet működését, a sportolók kiszolgálását.

Dr. Kiss Marianna, az Országos Sportorvosi Hálózat vezető sportorvosa előadásában a sportorvosi vizsgálatok szükségességéről és felelősségéről beszélt. Különösen a fiatal sportolóknál nagyon fontos, hogy rendszeresen, fél évente átessenek a vizsgálatokon és hogy az edzőkkel és a szülőkkel is rendszeres legyen a kapcsolat. Ismertette a sportorvosi hálózat felépítését, a lehetőségeket a sportorvosi vizsgálatok helyének kiválasztására, illetve a házi orvosok szerepét a versenyengedélyek kiadásában.

Megyeriné Szabó Anita az OSEI stratégiai igazgatója részletesen felvázolta a versenyengedély kiadásának a folyamatát a sportorvosi vizsgálatra történő jelentkezéstől egészen a versenyzési engedély kiadásáig. Jelentős informatikai fejlesztések történtek és történnek a jövőben is, amelyek segítik a vizsgálatra jelentkezést, az versenyzési engedély időtartamának nyilvántartását és lekérdezését, elkerülendő ezzel az engedély megszerzésének az utolsó pillanatra történő időzítését. Azt is elmondta, hogy az sportorvosi hálózat működésében vannak olyan időszakok – a nyári időszak és az év vége – amikor el lehet kerülni a torlódást a vizsgálatra történő jelentkezéskor.

Dr. Vannai Judit, az OSEI gyermekgyógyásza nagyon érdekes és hasznos előadást tartott a fiatal sportolóknál előforduló akut és krónikus betegségekről, arról, hogy melyik esetben mi a teendő, mennyit kell pihenni, mikor tud a fiatal további károsodástól mentesen visszatérni az edzőmunkába és a versenyzésbe. Külön felhívta a figyelmet a mononukleózis előfordulására és veszélye

ire, valamint az olyan krónikus betegségekre, állapotokkal történő sportolásra, mint az elhízás, az asztma, az epilepszia és a diabétesz. Ezek nem kizáró tényezők a sportolás szempontjából, de a sportágválasztásnál és a sporttevékenység folytatásánál külön figyelmet igényelnek.

Az előadások sok hasznos ismeretet nyújtottak a sportszülőknek és azoknak az edzőknek is, akik figyelemmel követték az eseményt.

A következő Sportszülők Akadémiája időpontja. 2024. március 21. 18–20 óráig, előben a Magyar Sport Háza konferenciatermében, online a magyar Edzők Társasága YouTube csatornáján. A téma: A kiválasztástól az olimpiai dobogóig. Előadók, illetve vendégek lesznek Prof. Dr. Géczi Gábor, a Magyar Testnevelés és Sporttudományi egyetem intézetvezető egyetemi tanára, 44-szeres jégkorong válogatott kapus, Dr. Kiss Gergely, háromszoros vízilabda olimpiai bajnok, Kökény Bea olimpiai ezüstérmes kézilabdázó és Imre Géza olimpiai ezüstérmes vívó.

Köpf Károly

A kiválasztástól az olimpiai dobogóig

2024. március 18.

A Sportszülők Akadémiája harmadik rendezvénye március 18-án volt, a szokott helyszínen, a Magyar Sport Házában, illetve online a Magyar Edzők Társasága YouTube csatornáján. A sorozat iránt változatlanul nagy az érdeklődés. A rendezvény szervezője, a MET ezt az alkalmat is felhasználta, hogy népszerűsítse a Magyar Virtuális Sportmúzeumot. A Virtuális Sportmúzeum a hajramagyarok.hu oldalon érhető el. Az eddigi tartalmak folyamatosan kibővülnek a Párizsi Olimpiára kvalifikáló sportolók profiljaival is.

A rendezvény „A kiválasztástól az olimpiai dobogóig” címet viselte és célja az volt, hogy a szülőknek bemutassa, a kezdetektől, tehát gyermekeknek a sportba történő bekapcsolódásától, milyen út vezet a versenysportolóvá válásig, akár az olimpiai dobogóig. A vendégek maguk is egykori sikeres élsportolók és jelenleg „sikeres sportszülők” voltak. **Prof. Dr. Géczi Gábor**, a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem egyetemi tanára tartotta a bevezető előadást. Géczi Gábor 44-szeres jégkorong válogatott kapus. Előadása a Hosszútávú Sportolófejlesztési Programról szólt. A programot a magyar származású kanadai sporttudós Balyi István dolgozta ki, alapvetően a legendás TF tanár, Dr. Nádori László

téziseire építve. A program lépésről lépésre bemutatja, hogy a gyermekek, fiatalok a felnőtt kor eléréséig milyen testi és szellemi fejlődésen mennek keresztül és az egyes korosztályoknál a sportbeli felkészítésben mik a csomóponti feladatok. Nagyon fontos, hogy a sportszülők kellő információval rendelkezzenek erről a folyamatról, mert így tudják megérteni és segíteni az edző munkáját. A szülő támogassa a fiatal sportoló sportkarrierjét, de egy idő után ezt a karriert a sportolónak saját magának kell felépítenie.

Ezután egy kerekasztal beszélgetés következett illusztris résztvevőkkel. A résztvevők: **dr. Kiss Gergely** háromszoros vízilabda olimpiai bajnok, **Kökény Bea**, olimpiai és világbajnoki ezüstérmes kézilabdázó, **Imre Géza** olimpiai ezüst- és bronzérmes, világbajnok vívó és Géczi Gábor volt válogatott jégkorongozó. A kerekasztal beszélgetést **dr. Csiztu Zsuzsa**, a Sportrádió műsorvezetője, a Magyar- és a Nemzetközi Sportújságíró Szövetség alelnöke vezette, aki maga is élsportoló volt. Ők valamennyien nem csak nemzetközi szintű élsportolók, hanem sportszülők voltak, vagy jelenleg is azok. Vidám, sok humorral átszótt beszélgetés keretében emlékeztek meg saját gyermek- és fiatalkori sportélményeikről. a

pályájuk hullámhegyeiről és völgyeiről, arról, hogy szüleik, környezetük annakidején hogy segítette őket tehetségük kibontakoztatásában. A beszélgetés során arra is részletesen kitértek, hogy a saját sporttapasztalataik, kiemelkedő sportmúltjuk mennyiben segítette, esetleg gátolta gyermekeik sportolói útjának kiteljesedését. Ma már valamilyen sportvezetőként, vagy sportpedagógusként tevékenykednek. Versenyzői-, illetve játékos pályafutásuk befejezése után sem szakadtak el a sportáguktól, a sporttól. Ez annak is köszönhető, hogy aktív éveik alatt kedvező hatások érték őket a sport világában. Az edzőknek és a szülőknek ma is arra kell törekedni, hogy a sportoló gyerekeknek, fiataloknak örömet okozzon a sport. Ebben a közegben tudnak a sporttehetség mellett az egyéb értékes akarat, érzelmi tulajdonságaik is kifejlődni, amelyek az aktív pályafutás után segítik a civilszférába való beilleszkedésüket, sikeres felnőtté válásukat.

A jelenlévő sportszülők érdeklődését mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a rendezvény hivatalos befejezése után még hosszú percekig beszélgettek a rendezvény vendégeivel.

Köpf Károly

A KIVÁLASZTÁSTÓL AZ OLIMPIAI DOBOGÓIG

SPORTSZÜLŐK AKADEMIÁJA

2024. március 18.

SZERETNÉD, HOGY A GYERMEKED ÉLSPORTOLÓ LEGYEN?

KIK SZÓLALNAK MEG A TÉMÁBAN?

MODERÁTOR

DR. CSISZTU ZSUZSA

IMRE GÉZA

KÖKÉNY BEATRIX

DR. KISS GERGELY

PROF. DR. GÉCZI GÁBOR

KERDESEK, ÉSZREVÉTELEK:

SPORTSZULOK@MAGYAREDZO.HU

Mi legyen a sporttáskában? Egészségesen étkezik a gyermeke?

2024. április 18.

A Sportszülők Akadémiája negyedik rendezvénye két témáról szólt: a sportoló gyermekek táplálkozásáról és életmódjáról, illetve a versenyzésről. Az edzés, a sportolás meg növeli a sportoló gyermek energiaigényét. Elsősorban a szülők feladata gondoskodni arról, hogy ennek a megnövekedett energiaszükségletnek a kielégítése lehetőleg megfelelő időben és egészséges tápanyagokkal történjen. **Rédli Dóra** sportdietetikus előadásában elmondta, hogy ma már az utánpótlás korú sportolók felkészítésébe is rendszeresen bevonják az edzők a dietetikusokat. Ismertette az alapvető tápanyagok szerepét és azt az optimális mértéket és arányt, amely a napi étkezés során szükséges a többletenergiaigény fedezésére és a fiatal sportoló testi fejlődésének támogatására. Kitért az edzések közötti, a versenyek előtti és utáni, valamint az edzőtábor alatti helyes táplálkozás kérdéseire. Felhívta a figyelmet a sajnos nagyon gyakran előforduló helytelen folyadékpótlásra, amikor a sportoló gyermekek magas cukortartalmú italokkal pótolják a folyadékvesztést. Különösen károsak az energitalok. Az étrendkiegészítők alkalmazását ennél a korosztálynál kerülni kell, viszont nagyon fontos, hogy a vitaminok megfelelő mértékben és arányban legyenek jelen a táplálékokban. Amennyire lehet, csak természetes táplálékok biztosítsák a sportoló gyermek energiaszükségletét. Az eredményes sportoláshoz elengedhetetlen, hogy a gyermek életmódjában is alkalmazkodjon a fokozott fizikai igénybevételhez. Ide tartozik a napi rend megfelelő kialakítása, a sportoló gyermek fokozott igénybevételének kipihenését biztosító alváshosszúság. Erre a szülőknek fokozott figyelmet kell fordítani, mert a digitális eszközök túlzott használata alvászavarokat okoz.

Dr. Fülöp Márta pszichológus előadása arról szólt, hogy a sportoló gyermekek kihívásként, vagy fenyegetésként élik-e meg a versenyzést. Vannak olyan fiatalok, akik imádnak versenyezni, megméretni magukat, másoknak viszont a versenyzés szorongást, stresszt okoz. Az eltérő attitűdnek van genetikai háttere, de a neveltetés és a környezet

is befolyásolja a gyermekek versenyzéshez való viszonyát. Ettől a viszonyulástól függ, hogy a fiatal hogy éli meg a sikert és a kudarcot. Egyik feldolgozása sem könnyű és ebben mind az edzők, mind a szülők helyes hozzáállása sokat segíthet. A gyermekek egynegyede tartozik ahhoz a típushoz, amelyik versenyző, minden áron győzelemre tör, egy másik negyede lehetőleg kerüli a versenyhelyzetet, fél a verségtől, a kudarcától. A maradék ötven százalék vegyes típusú, inkább közömbös, sem a siker, sem a kudarc nem érdekli különösebben. Sokszor a szülők teremtenek olyan versenyhelyzetet a fiataloknak, amely fokozott szorongással, stresszel jár. Ilyen például az, mikor a szülő mindenáron ragaszkodik ahhoz, hogy a gyermek elitiskolában, „versenystállóban” tanuljon, túlbecsüli ennek a jelentőségét. Fontos, hogy a gyermek úgy élje meg a versenyhelyzetet, hogy az még az esetleges vereség esetén is hozzájárul a fejlődéséhez.

A rendezvényt kerekasztalbeszélgetés zárta, amelynek az előadókön kívül résztvevője volt **Dr. Verrasztó Zoltán** olimpiai ezüstérmes úszó, orvos és szakedző, **Tibenszky Moni Lisa**, a Felelős Szülők Iskolájának alapító ügyvezetője és **Fülöp Bea** tanár, újságíró sportszülő. A moderátor **Köpf Károly**, a Magyar Edzők Társasága főtájkára volt. A kerekasztal beszélgetés során elhangzott, hogy a versenysport, különösen egy bizo-

nyos szint felett, erőfeszítést igényel a fiataloktól, de ez az erőfeszítés a fiatalt értékesebbé, testileg, lelkileg gazdagabbá teszi. Ebben rejlik a sport mindent felülmúló nevelő hatása. Verrasztó edzőként azt tapasztalta, hogy a mai fiatalok jelentős részében nincs meg az a versenyszellem, ami az ő generációját jellemezte, ezért egyre kevesebb fiatalt érdekli a versenyszerű sportolás. Tibenszky Moni Lisa a gyermekeket körülvevő nevelési környezet fontosságát emelte ki. Fülöp Bea szerint a sportoló gyermekek szüleinek a többsége nem rendelkezik azokkal az ismeretekkel és azzal a szerepvállalással, amellyel az edzők munkáját és a gyermekük örömteli, eredményes sportolását tudja segíteni. Ebben nyújt jelentős segítséget a Magyar Edzők Társasága kezdeményezése, a Sportszülők Akadémiája.

Köpf Károly

Sport vagy tanulás? Vagy mindkettő?

2024. május 30.

Május 30-án rendezte meg a Magyar Edzők Társasága a Sportszülők Akadémiája rendezvénysorozat ötödik eseményét. A téma ezúttal a tanulás és a sport összehangolása, a kettős karrier volt. Az Európai Unió is foglalkozott ezzel a kérdéssel, 2012-ben elfogadta A sportolók kettős karrierjéről szóló Európai Uniói irányelveket. Magyarországon a köznevelésben, a tankötelezettség alá eső fiataloknál (általános- és középiskola) a köznevelési típusú sportiskolák hálózata hivatott támogatni a sport és tanulás összehangolását. Válogatott sportolóknál a Magyar Olimpiai Bizottság sikeresen támogatja az élsportolókat a Kettős karrier programján keresztül.

A rendezvény első előadója **Fazekas Csaba**, a Budapesti Kölcsey Ferenc Gimnázium igazgatója volt. A gimnázium mindig is elkötelezett volt a sportolók támogatása iránt. 1985 óta működnek hivatalosan a gimnáziumban élsportolói osztályok, évfolyamonként egy. A sportoló gyerekek jelentős része nem is az élsportolói osztályba, hanem nyelvi tagozatra jár, de ugyanúgy támogatja az iskola a sportolásukat, mint az élsportolói osztály tanulóinál. Az élsportolói osztályokba történő felvételnél mindkét dolgot, a tanulmányi eredményt és a sportsikereket is figyelembe veszik. Előzetes egyeztetéssel az edzés- és versenyprogram figyelembevétele alapján engedélyezett a késés az órákról, a rendszeres hiányzás. Ha ez akadályozná a tanulmányi előmenetelt, felárköztató programmal segítik a sportoló fiatal tanulmányi kötelezettségeinek teljesítését. A legeredményesebb sportolók, válogatott kerettagok részére pályázat alapján mentorprogramot működtetnek. Az élsportolói osztályok tanulmányi átlaga nem marad el a többi osztályétól.

Dr. Horváth Éva a MOB főmunkatársa a MOB Kettős karrier programját mutatta be. A program célkitűzése, hogy az olimpiai sportágakban a felnőtt és utánpótlás válogatott sportolók tanulását és sportolását vagy munkáját összeegyeztethetővé tegyék, valamint a sportolói karrier befejezése után támogassák a civil életben való

elhelyezkedést. A program egyénre szabott és rugalmas. Támogatják a középiskolai tanulmányokat, az egyetemi felvételre való felkészülést, a felsőfokú tanulmányokat és pályaaorientációs tanácsadás is szerepel a programban. 25 egyetemen és több felnőttoktatási intézménnyel van a MOB-nak együttműködési megállapodása. A sportolói pályafutás befejezése után segítik a pályaválasztást, vállalkozási, pénzügyi, befektetési tanácsadást nyújtanak.

Ezután **Dr. Faragó Tamás** vízilabda olimpiai bajnok beszélt arról, hogy az ő pályafutásába hogy fért bele a magas szintű sportolás és az Állatorvosi Egyetem elvégzése. Beszélt arról a vízilabdás sportági közegről, amelyben a sporttevékenység és az egyetemi végzettség szinte kötelezőnek számított. Két dolgot emelt ki, ami ezt a kettős karriert elősegítette, a fogékonyságot és az igényességet. Igazán sikeres sportoló csak abból a fiatalból lehet, aki ezzel a két tulajdonsággal rendelkezik.

Fazekas Erzsébet, a Sport TV műsorvezetője moderálásával kerekasztal beszélgetés közvetített az előadók, valamint **Dr. Kalmár Zsuzsanna**, a TF tanszékvezető docense, olimpikon tornász és **Erdei Zsolt** ökölvívó világbajnok részvételével. A kerekasztal résztvevői elmondták, hogy indult sportolói pályafutásuk, milyen ösztönzést és segítséget kaptak a családjuktól és környezetüktől

a tanuláshoz és a sikeres sportolói pályafutásukhoz. A beszélgetés résztvevői, akik már edzőként is tevékenykednek, megerősítették, hogy ha nem is lesz a fiatalból válogatott sportoló, olimpiai-, vagy világbajnok, a sport keresztül olyan pozitív tulajdonságokkal ruházza fel őket, amelyek a tanulmányokban és később az életben is elősegítik a sikeres helytállást. Az is elhangzott, hogy a rendszerváltozás után megnyílt a lehetőség, hogy egy sportoló fiatal a sporton keresztül ösztöndíjasként külföldön, esetleg Amerikában tanuljon. Ez kiváló lehetőség idegen nyelvek elsajátítására, idegen kultúrák megismerésére. De ennek a lehetőségnek a kihasználása akkor válik teljessé, ha a fiatal a tanulmányi befejeztével hazatér és itthon kamatoztatja a külföldön megszerzett ismereteit, sportbeli felkészültségét. Arról is szó volt, hogy a sport kiváló karrierlehetőséget is nyújt, akár testnevelő tanárként, edzőként, sportvezetőként.

A félév utolsó Sportszülők Akadémiája színvonalas folytatása volt az eddigi rendezvényeknek.

Köpf Károly

Sportorvoslás, sporttudomány

Mesterséges intelligencia és sportorvoslás

Dr. Berkes István professzor emeritus, Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem, Egészségtudományi és Sportorvosi Tanszék; **Berkes Anna**, Semmelweis Egyetem

Bevezetés

A magyar sport versenyképességének javításához a technológiai innovációk jobb kihasználása nélkülözhetetlen. A sportolókat támogató innovatív sportorvosi módszerek a nemzetközi szinten folyamatosan fejlődnek. E terület fejlesztése lehetőséget teremthet a magyar sportegészségügynek, hogy még jobban támogassa a sportolók egészségét és teljesítményét minden szinten, a szabadidős sportolóktól a versenysportolókig, valamint felzárkózzon a világ élvonalához. A mesterséges intelligencia egyre nagyobb figyelmet kap az egészségügy és a sport területén egyaránt. A sportorvoslásba való integrálása új lehetőségeket kínál a sportolók ellátásában. A következőkben ismertetjük, hogy miben segítheti a mesterséges intelligencia a sportorvoslást, illetve milyen kihívásokkal kell szembenézni a sportorvosoknak.

Miben tudja segíteni a mesterséges intelligencia a sportorvoslást?

A mesterséges intelligencia (továbbiakban MI) integrálása a sportorvoslásba a következő területeken látszik célszerűnek: 1.) a sportolók teljesítményének optimalizálása, 2.) a sérülések megelőzése és kezelése, 3.) távkonzultáció, 4.) sporttudományi kutatás és oktatás.

A sportolók teljesítményének optimalizálása

A korszerű elektronikus teljesítménykövető rendszerekkel (GPS, pulzus monitorok, gyorsulásmérők) részletesen rögzíthetők a sportolók testi paraméterei, valamint az edzések és mérkőzések terhelésének adatai. Az MI különféle algoritmusok segítségével elemzi ezeket az értékeket, kimutatja a fellelhető tendenciákat, azonosítja a sportolók egyéni erősségeit és gyengeségeit. Ezek az eredmények a sportolók igényeinek és korábbi teljesítményének figyelembevételével felhasználhatók személyre szabott edzésprogramok kidolgozásakor. Az MI-alapú rendszerek képesek a mentális állapot nyomon követésére, a teljesítmény versenytársakkal való összehasonlítására, valamint egyéni étrend kialakítására. Az MI-algoritmusok folyamatos monitorozása és értékelése révén lehetőség nyílik a sportolók egészségének és teljesítményének ellenőrzésére, ami segítheti az edzőmunka, illetve a versenysztratégia optimalizálását, szükség esetén (például fáradtság, letörés) pedig az időben történő beavatkozást és a problémák megelőzését.

A sportsérülések megelőzése és kezelése

Az MI-alapú vizuális érzékelési technikákkal feltérképezhetők a sportolók testalkati paraméterei, fizikai jellemzői, és azonosíthatók a sportsérülésekre hajlamosító tényezők. Az MI által vezérelt, automatizált képelemzéssel lehetőség nyílik a sportolók mozgásának részletes vizsgálatára, valamint a sérülésekhez vezető rendellenességek előrejelzésére és megelőzésére. Röntgen- MR- és CT-felvételek vizsgálata alapján előzetes diagnózis vagy valószínűsíthető következmények megállapítása lehetséges. A jellemző eltérés keresése két módon történhet: 1.) MI-klaszifikáció alapján (ismert ok), illetve 2.) MI-alapú anomália keresése alapján (az ok nem ismert, csak az okozat). Az MI-algoritmusok által előállított prediktív modellek lehetővé teszik a sportorvosoknak a sérülések előrejelzését és megelőzését, még mielőtt azok komoly problémává válnának. Ezt a lehetőséget saját gyakorlatunkban, első keresztszalag szakadásra hajlamosí-

tó térdízületi paraméterek meghatározása esetében eredményesen teszteltük. Az MI-módszerek bizonyos betegségek (például porcelváltozások, gerincbetegségek) felismerésekor jobb teljesítményre képesek, mint a hagyományos klinikai értékelések, és jól használhatók törések, szalagsérülések azonosítására, beültetett implantátumok helyzetének megítélésére. Az MI-algoritmusok segíthetnek a sebészeti beavatkozások tervezésében és végrehajtásában is. Az MI a rehabilitációs gyakorlatokat az egyéni igényekhez igazítja, nyomon követi a felépülés előrehaladását, lehetővé téve a teljes felépülést és a sporthoz való biztonságos, mielőbbi visszatérést.

Távkonzultáció

Az MI sportegészségügyi rendszerbe történő integrálása lehetővé teszi olyan szolgáltatás megvalósítását, melynek révén a sportolók - a sportorvosi szakrendelőben való személyes megjelenés nélkül - azonnal, hiteles egészségügyi információkat kaphatnak. Előre összeállított kérdéshalmaz alapján lehetővé válik a sportolók MI segítségével történő gépi párbeszéddel való értelmezett, strukturált írásban vagy szóban történő kikérdezése. Az MI nyelvi motort használ a kérdés/válasz értelmezésben. Az irányított kérdésekkel a sportolók panaszainak, valamint tüneteinek és/vagy valószínűsített betegségének ellenőrzése alapján hiteles diagnózis felállítása, szakszerű terápiás javallat, illetve megfelelő szakrendelésre való irányítás lehetséges. Ily módon a sportolók bárhol, idővesztés nélkül szakszerű ellátáshoz juthat.

Sporttudományi kutatás és oktatás

Az MI és a gépi tanulás jelentős mértékben hozzájárulhat a sporttudományi kutatásokhoz is, főként nagy mennyiségű sportorvosi és teljesítményadat feldolgozásával és elemzésével, új összefüggések és mintázatok felfedezésével. Az MI-alapú szimulációk segítségével új edzési és rehabilitációs módszerek tesztelhetők anélkül, hogy azokat közvetlenül a sportolókon kellene kipróbálni. Az MI által nyújtott, folyamatosan fejlődő lehetőségek új gyógyszerek, étrend-kiegészítők és gyógymódok kifejlesztésén túl az on - és az off - line oktatást is hatékonyan támogathatják.

Az MI lehetséges előnyei a sportorvoslásban

Az MI használata a gyors, mélyreható információ-bányászat, az optimalizált képalkotási munkafolyamat és a kvantitatív elemzés lehetősége révén a szokásos klinikai

értékelési módszereket felülmúló pontosság elérését teszi lehetővé. Az MI-algortimusokkal való adatelemzés a sportteljesítmény mögötti összetett folyamatok jobb megértését biztosítja. Az MI által vezérelt képelemzés jelentősen javítja a mozgász-

szervi betegségek diagnosztizálásának pontosságát. Az MI a sérülések és a betegségek kora felismerésével, azonosításával elősegíti a szakszerű, személyre szabott kezelését jelentősen lerövidítve a felépülési időt és csökkentve a kezelési költségeket. Mind-

A mesterséges intelligenciával kapcsolatok definíciók

A **mesterséges intelligencia (MI)** olyan terület, amely a számítógépek és rendszerek fejlesztésével foglalkozik, hogy azok képesek legyenek emberi intelligencia-szintű feladatokat elvégezni, például tanulni, érzékelni, döntéseket hozni és problémákat megoldani.

A **mély tanulás (deep learning)** egy olyan mesterséges intelligencia módszer, amely neurális hálózatokat használ, hogy automatikusan tanuljon és kinyerje a bemeneti adatokban rejlő összetett mintákat és jellemzőket. A mély tanulás hálózatok segítségével tanul adatokból, és képes összetett feladatokat megoldani. Ez a technológia alkalmazható szöveg-, kép- és hangfelismerésben, autonóm járművekben és egyéb területeken is.

A **felügyelt tanulás** során a rendszernek olyan bemeneti-adatokból kell tanulnia, amelyekhez címkék vagy válaszok vannak rendelkezve, így az algoritmus előre meghatározott kimenetet tanul megjósolni a bemenet alapján.

A **nem-felügyelt tanulás** során a rendszernek olyan bemeneti adatokból kell tanulnia, amelyekhez nincsenek címkék vagy válaszok rendelkezve, így az algoritmusnak magának kell felfedeznie a bemenetben rejlő mintákat és szerkezeteket.

A **szakértői rendszerek** olyan számítógépes rendszerek, amelyek emberi szakértői tudást és szabályokat tartalmaznak egy adott területen. Ezek a rendszerek képesek következtetéseket levonni, problémákat megoldani és döntéseket hozni az adott szakterületen belül, gyakran használva a tudás reprezentálásának és következtetési mechanizmusoknak speciális technikáit.

A **természetes nyelvi feldolgozás (NLP)** olyan számítógépes technika, amely lehetővé teszi a számítógépek számára, hogy értelmezzék, megértsék és válaszoljanak az emberi nyelven megfogalmazott információkra. Ez magában foglalja a szövegértést, a nyelvtanulást, a beszédfelismerést és a generálás képességét is.

A **logisztikus regresszió** egy statisztikai módszer, amelyet kategóriaváltozók becslésére és előrejelzésére használnak. Célja egy bináris vagy több kategóriájú függő változó előrejelzése a független változók alapján, azáltal, hogy valószínűségeket becsül meg és átalakítja logaritmikus szintre.

A **Bayes-hálózatok** olyan grafikus modellek, amelyek a valószínűségi változók közötti kapcsolatokat modellezzik. Ezek a hálózatok hasznosak az ismeretlen változók közötti összefüggések feltárásában és a valószínűségi modellezésben. A Bayes-hálózatok kiterjesztik a Bayes-hálózatokat a sztochasztikus (változó) kapcsolatokra, és rugalmasabb modellezést tesznek lehetővé.

A **véletlenszerű erdő algoritmusok** (random forest) olyan gépi tanulási technikák, amelyek az erdők (fák csoportja) összességének használatával hoznak döntéseket. Ezek a módszerek az „egész erdőtől az áig” stratégiát alkalmazzák, ahol több döntési fát hoznak létre és kombinálják őket a legjobb teljesítmény elérése érdekében. A véletlenszerű erdők a túltanulás kockázatát csökkentik, és hatékonyan alkalmazhatók osztályozási és regressziós feladatokra is.

A **támogató vektorgépek (Support Vector Machines, SVM)** olyan felügyelt gépi tanulási módszerek, amelyeket osztályozási és regressziós feladatokra használnak. A lényegük az, hogy olyan hipertérbe helyezik az adatpontokat, ahol a két osztály közötti tér maximális. Ezeket a hipertereket támogató vektorok határolják, és a feladat az, hogy megtaláljuk a legoptimálisabb hipertért az adatok között. A SVM az osztályok közötti határok megteremtésére és az új adatpontok osztályozására használható.

A **mesterséges mély neurális hálózatok (Artificial Neural Network, ANN)** olyan összetett mesterséges intelligencia rendszerek, amelyek több rétegben szerveződnek és nagyszámú neuront tartalmaznak. Ezek a hálózatok képesek komplex feladatokat megoldani, például kép-, hang- vagy szövegfelismerést, adatok előrejelzését és döntési modellek kialakítását. A „mély” jelző arra utal, hogy a hálózatban több rétegben történik az adatok átalakítása és az információfeldolgozás, ami lehetővé teszi az összetettebb mintázatok és jellemzők megtanulását.

A **mesterséges neurális hálózat (ANN)** egy olyan számítógépes modell, amely az emberi agy biológiai neurális hálózatainak absztrakt modelljére épül. Ezek a hálózatok képesek tanulni és alkalmazkodni az adatokhoz, és széles körű feladatokat képesek megoldani, például osztályozást, regressziót, klaszterezést, idősorok előrejelzését stb. Az ANN-k neuronokból (vagy egységekből) és azok közötti kapcsolatokból állnak, amelyek adatokat továbbítanak és feldolgoznak. Az ANN-k általában több rétegben szerveződnek, például bemeneti, rejtett és kimeneti rétegekből állnak, és tanulási algoritmusok segítségével képesek optimalizálni a súlyokat és paramétereket a feladat megoldása érdekében.

A **konvolúciós neurális hálózatok (CNN)** olyan mély tanulási modelljei a gépi tanulásnak, amelyek kifejezetten a kép- és hangfelismerés, valamint a szövegfeldolgozás területén alkalmazzák. Ezek a hálózatok képesek hatékonyan kezelni a többdimenziós bemeneti adatokat, például képeket, mivel speciális rétegeik vannak, amelyeket konvolúciós rétegeknek nevezünk. Ezek a rétegek olyan műveleteket végeznek el, amelyek az adatokban rejlő hierarchikus jellemzőket kinyerik, például élkeresést, textúrafelismerést, stb. Ezt követően a hálózatok általában tartalmaznak egy vagy több teljesen összekötött réteget, amelyek a kinyert jellemzőket osztályokba vagy kimeneti címkékbe rendezik. A konvolúciós hálózatok széles körben alkalmazhatók például képrészlet osztályozásban, objektumfelismerésben, arcérzékelésben, autonóm járművekben és még sok más területen.

ezek ismeretében a sportorvosok gyorsabban és pontosabban tudnak döntéseket hozni a sportolók egészségének megőrzése és teljesítményének javítása érdekében. Az MI segítségével kiküszöbölhetők a felesleges, megismételt laboratóriumi tesztek és képalkotó vizsgálatok és jelentősen csökkenthetők a sportorvosok és munkatársaik adminisztratív terhei (betegadatok rögzítése, időpontok egyeztetése) több időt hagyva a szakmai feladatok ellátására. A sportolókkal kommunikáló chatbotok és virtuális aszisztensek használatával az egészségügyi személyzet hatékonyabban szervezheti a munkafolyamatokat, ezáltal jelentős időmegtakarítás és munkaerő-optimalizálás érhető el. Egy olyan korszakban, amikor az egészségügyi költségek folyamatosan emelkednek, az MI alkalmazásával jelentős előnyök realizálhatók az erőforrások elosztása és a gazdasági hatékonyság terén.

Az MI sportorvoslásban való alkalmazásával kapcsolatos aggályok

Az MI-alapú technológia integrálása a sportorvoslásba - bár sok előnnyel jár - számos etikai és jogi kérdést vet fel mind a hatóságok mind a sportorvosok számára. Nagyon fontos figyelembe venni az MI használatával járó kihívásokat is, mint például adatvédelem, algoritmusok megbízhatósága és az emberi szakértelem helyettesítése. Mivel az MI-rendszereknek hatalmas mennyiségű betegadathoz kell hozzáférniük a tanulás és fejlesztés érdekében, felmerül a kérdés, hogy ki irányítja ezeknek az érzékeny információknak a feldolgozását, s hogyan használja azokat. A nagy mennyiségű adat kezelése

A sportorvoslásban használható MI-algoritmusok

Konvolúciós neurális hálózatok (CNN): a sportolók mozgásának elemzése, így az esetleges sérülések vagy biomechanikai problémák azonosítása

Támogató vektorgépek (Support Vector Machines, SVM): a sérülések diagnosztizálása, az adatok alapján különféle sérülési mintázatok azonosítása

Véletlenszerű erdő algoritmusok (random forest) trees: a sportolók teljesítményének és sérülési kockázatának predikciója az összetett adatok elemzése alapján

Bayes-hálózatok: a sérülések kockázatának becslése és a megfelelő megelőző intézkedések meghatározása

Regressziós modellek: a sportolók teljesítményének előrejelzése és a sérülések kockázatának becslése

Klaszterezési algoritmusok: azon csoportok vagy mintázatok azonosítása, amelyek nagyobb kockázattal bírnak a sérülésekre

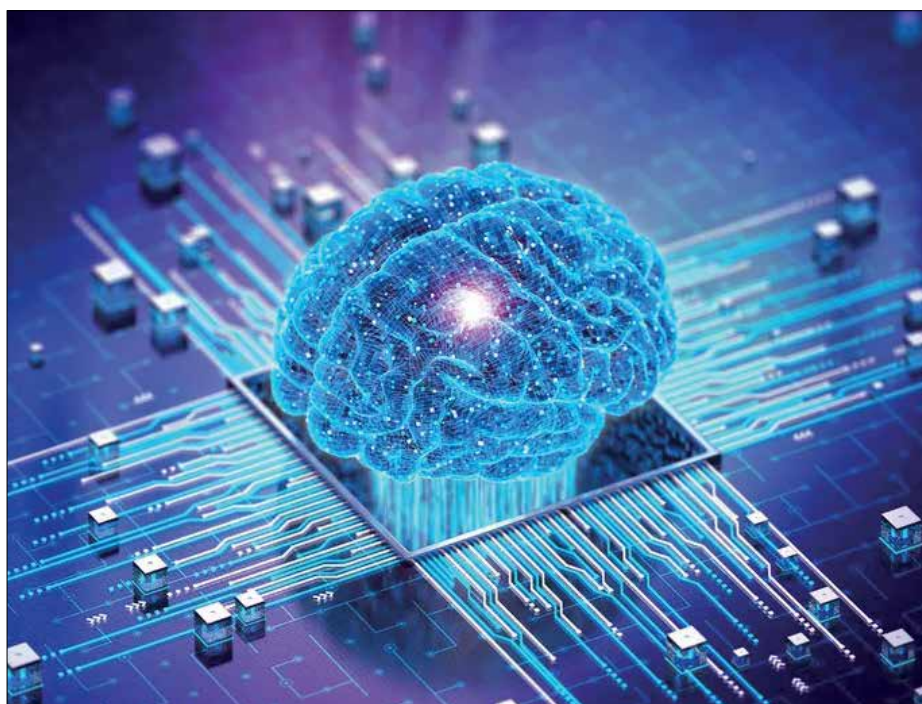
K means klaszterezési algoritmus: a hasonló jellemzőkkel rendelkező sportolók csoportosítása személyre szabott edzésterve vagy kezelés összeállítására

Mély neurális hálózatok (Artificial Neural Network, ANN): az összetett adatokból való tanulás és a sportolók teljesítményének optimalizálása

Genetikus algoritmusok: a sportoló egyedi jellemzőit és igényeit figyelembe vevő személyre szabott speciális evolúciós algoritmusok, melyek feladata a sok lehetséges megoldás közül a legjobbat megkeresni

kockázatokkal jár az adatvédelem és a biztonság szempontjából, különösen, amikor érzékeny egészségügyi adatokat gyűjtenek a sportolókról. Az MI algoritmusok által gyűjtött és feldolgozott adatok biztonságos tárolása is különös figyelmet érdemel. Szigorú biztosítékok kidolgozása szükséges a sportolók magánéletének védelme, illetve az adatoknak kizárólag az egyén javára való felhasználása érdekében. Az adatok tulajdonjoga és felhasználása a sportolók és a sportorvosok között etikai vitákat válthat ki. Az MI-algoritmusok pontossága és megbízhatósága főleg a sportolók egészségével kapcsolatos döntéseknél fontos kérdés. Az etikai problémák közé tartozik az is, hogy az MI algoritmusok hogyan kezelik és reprezentálják a sportolók személyes preferenciáit

és életstílusát az ajánlások elkészítésekor. Az MI által javasolt döntések átláthatósága és értelmezése nem csak a sportolók, hanem a sportorvosok számára is kihívást jelenthet. Az MI - alapú rendszerek torzításai súlyos következményekkel járhatnak, főleg akkor, ha az algoritmusok nem megfelelően kezelik az egyéni különbségeket. Az adatok hibás vagy hiányos előrejelzéseinek súlyos következményei lehetnek, főképp akkor, ha jelentősen befolyásolják a sportolók életvitelét vagy karrierjét. A sportorvoslásban, ahol minden sportoló egyedi, az MI által terjesztett, uniformizált megközelítés tévedésekhez vezethet. Az MI-modellek tanítására használt adatok gyakran elfogult forrásokból származnak. Óvatosan kell kezelni ezeket az elfogultságokat, és gondoskodni kell arról, hogy az MI-modelleket folyamatosan finomítsák, hogy hitelesebbek legyenek. Az MI felhasználása során felmerülhet a felelősség kérdése is, vagyis ki a felelős az esetleges hibás döntésekért, netán sérüléseket okozó prognózisokért. Az MI-algoritmusok által generált egészségügyi tanácsok vagy terápiás ajánlások elfogadása kockázatot jelenthet a sportolók számára, különösen akkor, ha azok nem megfelelően vannak validálva vagy tesztelve. Fontos etikai kérdés az is, hogy az MI-algoritmusok miként kezelik és interpretálják az egyéni genetikai adatokat, és ez milyen következményekkel jár a sportolók egészségére nézve. Az MI alapú rendszerek által gyűjtött adatok hozzáférhetősége és felhasználása a marketingben vagy egészségügyi termékek promóciójában szintén komoly etikai aggályokat vet fel. Habár az MI költség-hatékonysága a sportorvoslásban ígéretes, mégis óvatosnak kell lenni az idő előtti feltételezéseket illetően. Átfogó költség-haszon elemzéseket kell végezni az MI

integrálásának valódi gazdasági hatásait illetően, figyelembe véve a beruházás és a karbantartás költségeit, valamint a hosszú távú eredményeket. Az MI alkalmazása a sportolók és a sportorvosok közötti bizalom és kommunikáció szempontjából is felvetethet bizonyos etikai kérdéseket. Fennáll a valós veszélye annak, hogy az MI elterjedésével olyan mértékben támaszkodnak rá, ami csökkenti a szakmai jártasságot és a kritikai gondolkodást. A legfontosabb alapelv, hogy az MI soha nem helyettesítheti a sportorvos szakértelmét. Értékes eszközként kell szolgálnia a sportorvosok tudásának és készségeinek kiegészítésére, nem pedig helyettesítésére. Hiszen egy gép, akármilyen fejlett is, soha nem pótolhatja azt az árnyalt, empátikus gondoskodást, amit csak egy ember tud nyújtani. Az MI soha nem fogja helyettesíteni az orvost. Napjaink sportorvosát csak az MI-t használó sportorvos helyettesítheti.

Az MI jövője a sportorvoslásban

A következő években további fejlesztések és innovációk várhatók ezen a területen. Az egyre fejlettebb MI-algoritmusok segítségével a sportolók egyedi tulajdonságait és igényeit még inkább figyelembe vevő személyre szabott edzéstervet készíthetők. Az MI által vezérelt mozgáselemző rendszerekkel még pontosabban analizálhatók a sportolók mozgásmintái jelentősen csökkentve a sportsérülések kockázatát. Az MI alkalmazása a teljesítményelemzésben és a stratégiai döntések támogatásában nagymértékben növelheti a jobb eredmények elérésének és a versenyképesség fokozásának esélyét. A modern rehabilitációs eszközök (antigravitációs futópadok, exoskeletonok, robotszerkezetek) használatával jelentősen lerövidíthető a sérülések utáni felépülési idő és enyhíthetők a gyógyulási folyamat során tapasztalt kellemetlenségek. A spor-

tolót a stadionba „varázsoló” VR-technológiák (kiterjesztett valóság / virtuális valóság) a bizonyítékokon alapuló rehabilitációs protokollokkal ötvözve élvezetesebbé teszi a rehabilitációs gyakorlatok végzését a sportolók számára, miközben az orvosok és gyógytornászok könnyen ellenőrizhetik és elemezhetik azok hatását. A kiterjesztett valóság alkalmazása lehetővé teszi a pálya- és a biomechanikai vizsgálatok továbbfejlesztését, a küzdelem közben bekövetkező sportsérülések valós idejű megfigyelését, segítve a sporttevékenység folytatásával kapcsolatos döntés meghozatalát és személyre szabott edzésprogram kidolgozását.

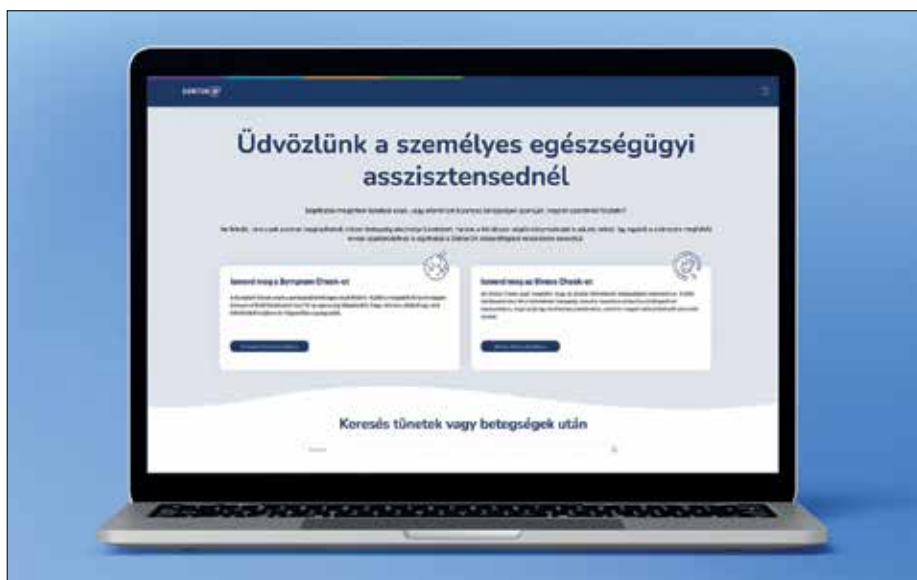
Megjegyzendő üzenet

Ahhoz, hogy az MI valóban hatékony eszközzé váljon a sportorvoslásban további fejlesztésekre és kutatásokra, s mindenekelőtt megfelelő szabályozásra van szükség. A sportorvosok, informatikusok és bioetikusok közötti együttműködés szükséges annak biztosításához, hogy az MI-rendszereket a sportolók elvárásait szem előtt tartva alakítsuk ki. Az MI képességeinek megértéséhez és hatékony kiaknázásához nem csak a sportorvosok és a sportegészségügyi dolgozók, hanem az edzők folyamatos képzése is elengedhetetlen.

Az MI-ben megvan a lehetőség, hogy hozzájáruljon a sportorvoslás fejlődéséhez, ehhez azonban újfajta megközelítésre van szükség az érintettek részéről. Az ötlettől a cselekvésen át a valódi értékeremtésig még hosszú út vezet, aminek ráadásul mérhetőnek és gazdaságosnak kell lennie. Az érdemi fejlődés elérése az eddigiektől eltérő gondolkodást igényel. Jól működő innovációs folyamatot csak új kritériumok alapján lehet kiépíteni. Ezek nélkül az MI csupán egy hangzatos hívószó marad tartalom nélkül.

Javasolt irodalom

1. Ramkumar PN, Luu BC, Haeberle HS, Karnuta JM, Nwachukwu BU, Williams RJ. Sports Medicine and Artificial Intelligence: A Primer. *Am J Sports Med.* 2022 Mar;50(4):1166-1174. doi: 10.1177/03635465211008648. Epub 2021 Apr 26. PMID: 33900125.
2. Claudino, J.G., Capanema, D.d., de Souza, T.V. et al. Current Approaches to the Use of Artificial Intelligence for Injury Risk Assessment and Performance Prediction in Team Sports: a Systematic Review. *Sports Med - Open* 5, 28 (2019). <https://doi.org/10.1186/s40798-019-0202-3>
3. Fayed, A.M., Mansur, N.S.B., de Carvalho, K.A. et al. Artificial intelligence and ChatGPT in Orthopaedics and sports medicine. *J EXP ORTOP* 10, 74 (2023). <https://doi.org/10.1186/s40634-023-00642-8>

Sportorvoslás

Saját sérülésem adta az ötletet, hogy legyek sportorvos! – beszélgetés a 92 éves Dr. Kovács Árpáddal

Ha a sportorvosok táborában valaha volt népszerű ember, hát dr. Kovács Árpád szülész-nőgyógyász főorvos úr mindenképpen ezek közé tartozik. Amíg meg nem szűnt a Sportkórházban a szülészeti-nőgyógyászat, hosszú évtizedeken keresztül ott szolgált. Nem túlzás állítani: generációk adták kézről kézre, anyák után lányaik is ott hozták világra gyermekeiket. A főorvos úrhoz bizony nem volt könnyű eljutni, de az ismételt, finom kéréseknek végül nem állt ellen és lakásán fogadott. Mivel köztudott, hogy két sportágban (gyorskorcsolyázás, röplabdázás) is komoly sikereket tudhatott a magáénak, így talán elfogadható, hogy a szigorú időrendi sorrendet átugorva, mindjárt a gyorskorcsolyázásnál kötöttünk ki.

Akkoriban a Nagy Lajos király útján lakunk egy másfél szobás lakásban – **emlékezett az 1931-ben Hajmáskéren született dr. Kovács Árpád** –, bizony nem valami fényes körülmények között. Öcsémrel például egy szélesebb szelvényen ketten aludtunk. Ő hamar „rátalált” a gyorskorcsolyázásra és a reggeli edzések miatt már félhatkor kelt. Természetesen ez azzal járt, hogy rendszeresen át kellett másznia rajtam. Én hat helyett csak hétre mentem ki a jégpályára, sprinterként rövid edzéseket tartottam, majd onnan vitt az utam a Kemény Zsigmond Gimnáziumba, amely a mai nevén a Rippl-Rónai utcában volt. A korcsolyáról még csak annyit, hogy sprinterként a 200 méteres pályán felállított 500 méteres rekordom a mai napig fennáll, az ezer méteres csúcsmat pedig 26 év után tudták megjavítani. Akkor még kezdetleges szereléssel versenyeztünk, a 44 centiméter hosszú korcsolyát úgy kellett megköszörülni, hogy legyen külső meg belső éle is.

– Az 1000 méteres, 1:30,1 perces rekordját Alma-Atában, magaslati pályán érte el. Milyen viszonyok uralkodtak ott, annak idején?

Két hónapig voltunk kinn, edzőtáborban. Az oroszok az ötvenes évek elejére megunták azt, hogy a skandinávok rendszeresen Svájcba jártak világrekordokat felállítani. Ezért 2700 méter magasban egy minden igényt kielégítő pályát építettek, amelyen, ha fújt a szél, körszél uralkodott, ami kedvező volt a versenyzők számára.

– Amilyen jól ment rövidtávon, annyira nagy gondot okozott Önnek a hosszabb távok teljesítése.

Rövid, de intenzív gyakorlásaimmal a lábaimban az öt-, de különösen a tízezer méter teljesítése rendkívüli erőfeszítést igényelt tőlem. Zakopanében például volt egy négytávú viadal, ahol az utolsó próbát, a tízezer métert egyszerűen képtelen voltam teljesíteni. Miután a világbajnokságon 82 induló között a 17. helyen végeztem, így elvileg ott lehettem volna 1956-ban a Cortina d'Ampezzóban megrendezett téli olimpián is, de a Magyar Korcsolyázó Szövetség anyagi helyzete miatt úgy döntött, hogy a korcsolyázók közül csak a Nagy-testvérpárt nevezik a páros műkorcsolya versenyre, ahol szerencsére dobogós helyezést értek el. Dr. Nagy László egyébként a Sportkórház laboratóriumi osztályának volt az orvosa.

– Gimnazista éveiben egy harmadik sportágba is belekóstolt, amely ugyan időrendben a legelsőnek számított, de a legrövidebb ideig tartotta vonzásában a főorvos urat.

Igen a későbbi vízilabdázó, Martin Miklós (osztály- és padtársam), aki Helsinkiben és Melbourne-ben is tagja lett az olimpiai bajnok magyar válogatottnak. Ő hívott, menjek vele úszóedzésekre, amelyekből azután rövid idő elteltével pólós gyakorlások lettek. Itt a csúcst a Középfokú Iskolák Sportköreinek Országos Szövetsége, a KISOSZ-bajnokság jelentette, ahol a második helyen zártuk a tornát. Ezzel a vízilabdát nagyjából ki is hagyhatjuk a továbbiakban.

– Ha már így belevágtunk a sportolás kellős közepébe, essen szó a másik szerelemről, a röplabdázásról is.

Senkinek nem kell bizonygatnom, hogy a II. világháborút követő években milyen nagy szegénység közepette éltünk és sportoltunk. A tornaórákon például – tornacipő

hiányában – fonott mamuszban tornászgattunk. Ebben a nagy szürkeségbe egyszer szó szerint új szint hozott Benke Attila osztálytársam azzal, hogy vadonatúj sárga trikóban, bordó nadrágban és gumi talpú tornacipőben jelent meg. Hamar kiderült, hogy az Elektromos Sportkör 1946-ban megalakult röplabda szakosztályában kapta az öltözködést, mert játékosokat toboroztak. Nosza, én is elmentem a Latorca utcába és fel is vettem a szerelést, ám edzésre nem akaródzott járni. Amikor azután felszólítottak, hogy ha nem jövök, adjam le, amit kaptam, elkezdtem komolyan venni a dolgokat. Olyan szépen fejlődtem, hogy tizenhét és fél éves koromban már a felnőtt csapatban is pályára léphettem. Ebben a sportágban a 178 centis magasságommal az alacsonyabbak közé tartoztam, így nekem a feladói poszton kellett helytállnom. Benke Attila egyébként több mint százszoros válogatottságig vitte. A röplabdás próbálkozásom kezdetének idején gyorskorcsolyában már ifjúsági bajnok voltam.

– Talán bizony felhagyott a korcsolyázással?

Á, dehogy! A versenyek ott vasárnap reggel voltak, lefutottam a távomat, délután pedig mentem röplabdázni. Mire elérkeztem az érettségihez, a Fazekas Mihály Gimnázium tanulójaként már komoly sportmúlttal rendelkeztem. Egy ideig úgy tűnt, egyenes út visz a Testnevelési Főiskolára, a TF-re. Testnevelő tanárom, Kaposi Gyula már elő is jegyzett engem oda. A torna záróünnepélyünkre készülve ért egy viszonylag komoly baleset. A sérülésemből végül Kaposi tanár úr gyógyított ki, az orvosok nem igazán érezték át, hogy én a sérült kezemmel még sportolni szeretnék. A saját esetem adta az ötletet, hogy legyek orvos és igyekezzek a sérült sportolókon segíteni.

– És jelentkezett is az orvosi egyetemre.

Ez egy külön érdekes történet. Az iskolákat 1948-ban államosították, a politika pedig megtette a hatását a legkülönbébb módokon. Többekkel együtt én is fekete listára kerültem. Valaki szólt nekem, hogy menjek át egy másik gimnáziumba, mert itt meg akarnak buktatni az érettségim. Így kerültem át az utolsó évre a Fazekas Mihály Gimnáziumba, ahol az érettségiig annyit kellett tanulnunk, mint sehol máshol. A sikeres egyetemi felvételimben jelentős szerep jutott a sportban szerzett kapcsolataimnak. Az írásbelit követően kicsit „bekevert” a sport, ugyanis a budapesti Világifjúsági Találkozó (VIT) röplabda tornájának szervezésében komoly részfeladattal bízott meg a sportági szövetség. A szóbelim halasztását egy röplabdázó ifjú politikus intézte el, majd a szóbelin egy másik fiatal politikussal kerültem szembe, aki csak a Világifjúsági Találkozóról és a sportról kérdezett. Majd leesett az álla, amikor megtudta, hogy én már korábban, a moszkvai VIT-nek is részvevője lehettem. Felvettek és 1955-ben avattak doktorrá.

– Az általános orvosi diploma még csak az első lépés a szakorvossá válás útján. Ön hogyan lett éppen szülés-nőgyógyász?

Annak is megvan a többlépcsős története, ráadásul a sportnak minden lépcsőfokban volt része. Zuglóban laktam, s egy alkalommal elmentem, hogy megnézzem az Uzsoki Kórház focicsapatának meccsét. A hiányzó Molnár Géza helyén – az ő igazolásával – pályára is léphettem, gólt is szereztem. Ott ismerkedtem meg Pataki Zsigmond másodfőorvos úrral, aki, mint baleseti sebészjelöltet, felkarolt. Harmadéves medikusként attól kezdve minden ügyeletet ott töltöttem, nemsokára már a betegfelvételtől az operációig mindenben részem lehetett.

– 1956 januárjában komoly döntést jelentett**az elhelyezkedés.**

Bár én mindenképpen az Uzsokiban szerettem volna maradni, de az nem ment, mivel az Egészségügyi Minisztérium döntése alapján mint élsportoló, csak a Sportkórházba kerülhettem. Ott viszont nem vették figyelembe az Uzsoki utcai sebészetben szerzett tapasztalataimat és a belgyógyászatra irányítottak, ahol kilenc hónapig dolgoztam. Ekkor a teniszező kollégák kértek át az orvoshiányban szenvedett nőgyógyászatra.

– Október 23-án új munkahelyre sodródott.

A forradalom első estéjén, a sportkórházi ügyelet után a Kossuth térről több ismerőssel együtt, zuglóiként gyalog indultam haza. A Sztálin szobor ledöntését még láttam, végül az Uzsoki sebészetben kötöttem ki, mert az események híreinek hallatán tudtam, hogy nekem ott még dolgom lesz. A kórházból legközelebb csak január 5-én jöttem ki. Ekkor visszatértem a Sportkórházba, ahol mivel három orvos is disszidált a szülészetről, így engem azonnal „átigazoltak” oda. Attól kezdve ötven évet a szülésszobában vagy a műtőasztal mellett töltöttem.

– Nyomon követhető, hogy az Ön életében a sport a legkülönbébb szerepeket töltötte be. Hogyan befolyásolta ez a tény a sportolókkal és a sportorvoslással volt kapcsolatát?

Tényleg sokoldalú volt ez a kapcsolatrendszere. Például a röplabdázásban 25 évig sportorvosi feladatokat is elláttam. Ami pedig a nőket illeti, edzőtáborok sokaságán vettem részt, ahol sokkal közvetlenebb kapcsolatok alakulhattak ki közöttünk, mint azokkal a kollégáimmal, akiket csak fehér köpenyben láthattak-ismerhettek a leendő páciensek. Régi válogatott játékosként az edzéseken, hazai- és nemzetközi versenyeken egyaránt keretorvosként és másodedzőként is segítettem dr. Kotsis Attiláné mesteredző munkáját.

– Maratoni hosszúságú pályafutása során számos, speciális kérdés is foglalkoztatta.

Így igaz. Elkezdtem foglalkozni például az intenzív fizikai megterhelésnek a női sportolókra kifejtett hatásaival, a hormonális rendszer változásaival. Az is bebizonyosodott például, hogy a szülés felér egy jó „hormonkúrával”. Komoly előrelépést jelentett például a hatvanas években még egyedülálló terhestorna megjelenése, amellyel a várandós nők edzettségi és általános fizikai állapotát igyekeztünk „átmenteni” a szülést követő időszakra. Ehhez kitűnő lehetőséget biztosított a Sportkórház tornacsarnoka, ahol sportágspecifikus mozgások gyakorlására is volt lehetőség. Élharcosa voltam annak, hogy a várandósság megállapítását követően a nőket ne tiltsák el kategorikusan

a versenyszerű sportolástól. Sikerült elérni, hogy a várandós kismamák gondos orvosi felügyelet alatt 12 hétig sportolhassanak. A Sportkórházban az is újdonságnak számított, hogy bevezettük a szülés utáni kórtermi tornát is. Új plasztikai sebészeti technikát sikerül elfogadtatni és azt is én javasoltam, hogy szüléskor mindenkinek kössünk be egy infúziót, megelőzendő a műtét alatti esetleges nagyobb vérnyomásesést és annak káros következményeit.

– A Sportkórházban immár évtizedek óta nincs szülészeti-nőgyógyászati osztály. Mi erről a véleménye?

Hiányzik a sportorvosi szemlélet a gyakorlatból. Sportorvosi ismeretek, tapasztalatok hiányában hamarabb tiltják el a pácienszt az indokoltnál. De a nők hozzáállása, szemlélete is változott, nem felétlenül jó irányban. A késői gyermekvállalás, az első szülés kitoldása konkrét veszélyeket hordoz. Az első gyerekeknek jó lenne a szülő nők 30. éves kora alatt világra jönnie.

– Bár egyértelmű emberi és szakmai elismerés övezte, csak igen későn lehetett az osztály kinevezett főorvosa.

Jobb káderlappal rendelkező évfolyamtársamat nevezték ki, aki sem sportorvosi, sem nőgyógyászati érdemi gyakorlattal nem rendelkezett. Csak dr. Jákó Péter főorvos úrnál léphettem elő 1990-ben, de 1997-ben sajnos megszűnt az osztály. A Honvéd Kórházból adminisztratív okok miatt kellett eljőnnöm, a Schöpf-Mérei kórház pedig három ott töltött évet követően szintén bezárt. Azóta visszavonultam és saját praxisomban fogadom azokat, akik még mindig bíznak bennem. Akik kikérik lelki, vagy közérzetjavító tanácsaimat is.

– Civilben miként éli meg ezt a magas kort?

Kilencvenkét éves koromig nagyon jól ment a sorom, rendszeresen tudtam teniszezni is. Akkor egy balszerencsés emelő mozdulat következtében a gerincoszlopom és a keresztcsípő ízületeim is megsérültek és jelentősen megváltoztatta a lehetőségeimet. Sokat kell mozognom és speciális gyógytornát végeznem. Teniszt például úgy nézek, hogy minden játszma után felállok és 300 lépést teszek meg itt, a lakásban. Labdarúgó meccsek közvetítésénél gólnál, szögeltrúgásnál, tizenegyesnél vagy félidőben is húsz-húsz térdhajlítást végzek. A legfontosabbnak azt tartom, hogy a rendszeres mozgást nem szabad abbahagyni!

Jocha Károly

Születésnap i köszöntő

Nyolcvan éves lett a sportoló sportvezető – születésnap i beszélgetés Dávid Imrével

– Régóta ismerjük egymást, és számomra az Ön neve egybeforrt az evezéssel. Ám azt nem tudom, hogyan került kapcsolatba a sportággal, miért éppen az evezést választotta.

Érdekes története van az „egymásra találásunknak”. Olyan családba születtem, ahol a sport nagyon fontos volt, édesapám például atletizált. Korán, már hároméves koromban korcsolyáztam, mindennap ott voltam a Városligeti Műjégpályán. Az első sportág pedig, amit kipróbáltam, a jégkorong volt, serdülő koromban azt űztem. Aztán egy szánkózás megváltoztatta az életemet.

Az evezős

– Ezt megmagyarázná?

Sosem felejttem el, 1960 január első napján a Szabadság-hegyen szánkóztunk, amikor megszólított egy férfi, és evezni hívott.

– Csak úgy ismeretlenül? Mit láthatott meg Önben?

Akkor látott először, és gondolom, hogy az alkatom, a 193 centis magasságom miatt akadt meg rajtam a szeme. Kiderült, hogy az illető Takács János, az FTC evezős edzője volt, én viszont azt sem tudtam, mi az az evezés. Ráadásul imádtam hokizni! Mindenestre új ismerősünk utána egy hónapig győzködte apámat, hogy menjek evezni. Az unszolás hatására lementem edzésre, apám pedig azt mondta Takács Jánosnak, hogy ha ráveszi a hokiedzőmet arra, hogy otthagyhatom az Építők hokicsapatát, ám legyen az evezés! A Szent István Gimnáziumba jártam, amelynek akkor két kivételezett tanulói csoportja volt: az, aki zenekarban játszott, és az, aki jégkorongozott. Azzal, hogy 1960-ban átmentem evezni, a gimnazista életem nagyon megnehezedett. Már nem tartoztam a kiváltságosok közé, az igazgató úr többször magához hívatott és számonkérte, miért hagytam abba a hokit. Sőt, amikor már felnőttként találkoztam vele az utcán, akkor is a sportágváltásomat emlegette.

– Említette, hogy a hokit nagyon szerette. Az

evezésben is hamar megtalálta önmagát?

Ifjúként olyan jól ment az evezés, hogy 1963-ban már a felnőtt válogatott tagja lettem. Az evezést megszerettem, 1974-ig űztem versenyszerűen, és ma sem lettem hűtlen hozzá. Pályafutásom során nyolc magyar bajnoki címet szereztem különböző egységekben, olimpiai és világbajnoki hetedik, Európa-bajnoki negyedik voltam, és mindegyik eredménynek megvan a maga sajátos története.

– Érdeklődve hallgatom.

Úgy lettünk Európa-bajnoki negyedikek nyolcas hajóban, hogy Új-Zéland lett az aranyérmes, mivel nyílt kontinensbajnokság volt. Az 1970-es világbajnokság hatos döntőjében úgy végeztünk a hetedik helyen, hogy az ausztrál csapatot utólag sorolták be a mezőnybe. Aztán a müncheni olimpián éremért szerettünk volna versenyezni, de balszerencsénkre erős oldalszél volt, és mivel mi a hatos pályán evezünk, ki voltunk téve a szél

erejének, az egyes pályát viszont védte a tri-bün ... nem jutottunk döntőbe, de a B-döntőt megnyertük. És van még egy sztorim: az 1964-es olimpián a hajónk kinn volt ugyan, csak mi nem jutottunk el Tokióba.

– Ezt a történetet még nem hallottam.

A hajónk útra kelt az olimpiára, mi meg Dunavarsányban edzőtáboroztunk, ahonnan hazazavartak minket. Ennek az volt az oka, hogy az amszterdami Európa-bajnokságon nem a legjobban szerepeltünk, és én, az alig húszéves versenyző megbíráltam a vezetést, kifogásoltam a formaidőzítést. Ebből vita kerekedett, melynek hazaküldés lett a vége. Évekkel később az érintett sportvezető elismerte, hogy igazam volt, de „egy taknyos hogy jön ahhoz, hogy kritizálja a vezetőket”?

– Az említett „veszteségek” ellenére nem bánta meg, hogy annak idején evezésre váltott?

Nem! Nagyon sokat kaptam az evezéstől, az itt szerzett barátok mellett kitérésre és

monotonía-tűrésre nevelt, amit a civil életben is hasznosítani tudtam. A sport révén rengeteg országba eljutottam, Európán túl Észak-Amerikába, Ausztráliába, Új-Zélandra, aztán a munkám révén a világ másik tájaira, Latin-Amerikába, Ázsiába, Afrikába, Kelet-Európába. A sportnak van egy másik haszna is, mégpedig az, hogy már fiatalon átélhettem örömeket és csalódásokat, pozitív és negatív élményeket, amik felvérteztek az életre, érettebben kerültem be a társadalomba, mint más kortársaim. Úgy vélem, az élsportolók éppen ezért könnyebben le tudják küzdeni az élet nehézségeit.

A sportvezető

– Hogyan lett Önből sportvezető?

A hajóban mindig vezérevezős voltam, ami rangot jelent, de nem tettem ezért semmit, az edzők döntöttek a posztomról. Én voltam a kapcsolattartó a versenyzők és az edző meg a szövetségi kapitány között, rajtam keresztül kommunikáltak a csapattal. A vezérevezős mondja el a taktikát a rajt előtt, diktálja a tempót, motiválja a csapatot. Volt érzékem ehhez a szerephez. Egyesületemben, a Fradiban sokszor részt vettem az Üllői úti székházban rendezett eseményeken, ismert voltam, és amikor befejeztem az evezést, följánlották a szakosztályvezetői

posztot. Ráadásul Közgazdasági egyetemet végeztem, ahol az FTC akkori alelnöke volt az egyik tanár, aki szintén kapacitált, és elvállaltam a feladatot. Szakosztályvezetői múltamból arra vagyok a legbüszkébb, hogy a dr. Török Zoltán emlékversenyt magas szintű nemzetközi versennyé fejlesztettük, tizenegy ország vett rajta részt Tatán vagy a csepeli Duna-ágban. 1989-ben megválasztottak az FTC számvizsgáló bizottsága elnökének, és ezzel párhuzamosan bekerültem az evezős szövetség elnökségébe, majd 1991-ben elnökké választottak. Az FTC-ben betöltött tisztségemről lemondtam, viszont elfogadtam a sport akkori első számú vezetőjének, Gallov Rezsőnek a felkérését, és a Sportlétesítmények Vállalat felügyelő bizottságának elnöke lettem. 1992-ben bekerültem a MOB-ba, majd négy év múlva a felügyelő bizottság elnökének választottak.

– ... és ezt a posztot ma is betölti.

Valóban, ez már a hetedik ciklusom, négy elnökkel és hét főtitkárral dolgoztam együtt. A többszöri újraválasztásom bizonyítja, hogy jól végezhettem a munkámat. Ez az utolsó ciklusom, az alapszabályunk szerint ugyanis nem jelöltem már magam.

– Ha a szabály engedné, jelölné?

Az egészségi állapotom nem akadályozna

abban, hogy elvállaljam a feladatot, ám ilyen korban, nyolcvan évesen már illik átadni a stafétabotot a fiataloknak.

– Van már kiszemelt utóda?

Nekem nincs jogom utód kinevezésére, de ha megkérdeznének, lenne javaslatom, a mostani és a régebbi felügyelő bizottsági tagok közül is van olyan, akit jó szívvel ajánlanék. Mindig felkészült csapat állt mellettem, mindenkivel jól tudtam együttműködni.

Az evezős elnök

– Térjünk vissza az evezős elnöki korszakához, ami jelentős időszak volt az életében!

Közel húsz évig voltam elnök, de 2010-ben lemondtam a posztról. Az volt az elvem ugyanis, hogy a döntéseket demokratikusan kell előkészíteni, ám utána diktatórikusan végrehajtani. 2010-ig nagyszerű elnökséggel dolgozhattam együtt, pedig nagyon nehéz időszakban, a rendszerváltozáskor vettem át a sportágot, amikor a nagy egyesületek főleg anyagi okok, pénzhány miatt sorra szüntették meg evezős szakosztályukat, illetve a pénzszerzés érdekében eladták ingatlanjaikat. Ezek a szakosztályok később önálló klubokként éledtek újjá. Büszke vagyok arra, hogy elnökségem idején, 2001-ben megszületett az első magyar evezős

világ bajnoki aranyérem a Pető Tibor, Haller Ákos páros révén, akik aztán a következő évben megvédték címüket, valamint, hogy a Sydney-i és az Athéni Olimpián is volt döntősünk, pontszerzőnk.

– Miért mondott le?

2009-ben a közgyűlés olyan elnökséget választott, amely összefogva rendszeresen más döntéseket hozott, mint amit én jónak láttam volna, és olyan ingatlanfejlesztéseket akartak, amit én szakmailag indokolatlannak tartottam. Ezek a tervek nem voltak előkészítve, és az elnöknek kellett volna aláírni. Erre én nem voltam hajlandó! Ezek után „sikerült” is közel százmillió veszteséget összehoznia a szövetségnek, amit aztán a sportszerető kormányunk konszolidált. Nem titok, hogy az evezősök és azon hat szövetség között voltak, akiket konszolidálni kellett.

– A lemondása óta milyen a kapcsolata a sportággal?

Utána még néhány elnökségi ülésre elmentem, ám azt tapasztaltam, hogy többekre még mindig hat a véleményem, befolyásolja őket. Nem kívántam „árnyék-elnök” lenni, nem tartottam volna korrektnek, ezért megszakítottam ezt a kapcsolatot. Persze, ha megkérdezzük, elmondom a véleményem, és néha elő is fordul ilyen. A közgyűléseken részt szoktam venni, és örülök, hogy nem szakad meg a sorozat, Párizsban is lesz magyar evezős az olimpián.

A masters bajnok

– Az egykori élsportolók a pályafutásuk befejezése után vagy teljesen háttal fordítanak a sportolásnak, mert annyira elegük lett mindennél, vagy továbbra is rendszeresen mozognak. Kérdezniem sem kell, hogy Ön melyik csoportba tartozik, mert ugyanolyan sportosnak néz ki, mint évtizedekkel ezelőtt.

Azt szoktam mondani, hogy sportvezető és sportot űző ember vagyok. A pályafutásom után az evezésben csak három évet hagytam ki, 1974 és 1977 között, de akkor is sportoltam, teniszeztem és futottam. 1977-ben visszaültem a hajóba, azóta Masters versenyeken indulok, különböző korosztályokban és csapatokban tizenkétszeres World Masters-bajnok vagyok. Az idén is indulni kívánok, már a 80–85 közötti korcsoportban. Állandó partnerem a 84 évesen is aktív építésmérnök Lucsánszky László, akivel úgy tervezzük, hogy két-két holland és svájci, és négy magyar versenyző alkotja majd a nyolcasunkat. Itt említem meg elnöki korszakom

másik büszkeségét: 1996-ban a Velencei-tavon nagy sikerű, népes mezőnyt felvonultató World Masters Games-t rendeztünk.

– Manapság hogyan készül a versenyekre?

Heti három-négyszer, de ha közeledik a verseny, hatszor edzek. Már megvan a bevált módszerünk, receptünk a felkészülésre. A Masters versenyeken egyébként sokezer ember vesz részt, akiknek nyolcvan százaléka azért jelentkezik, hogy jól érezze magát, egyen-igyon-beszélgessen a sportolás mellett, a húsz százalék pedig nyerni is szeretne. Mi az utóbbiak közé tartozunk. Az evezés, a rendszeres mozgás nagyban hozzájárul a jó egészségi és fizikai állapotunkhoz, az engedély megadásához szükséges fél éves orvosi ellenőrzés pedig az esetleges bajokat is időben kimutatja. Szóval, idősebb korban is hasznos a sportolás.

A közgazda és magánember

– A sportban sokféle posztot töltött és tölt be ma is. A civil életéről mit lehet tudni?

Külker közgazda- és szakközgazda végzettséget szereztem az egyetemen, az Agroinvest vállalatnál dolgoztam és vagyok ma is igazgatósági elnök. A rendszerváltozás után elvesztettük a nemzetközi piacainkat, tizenkét országban kellett a vállalati irodánkat bezárni. A megváltozott körülményekhez alkalmazkodva a műszaki ellenőrzés és beruházások lebonyolítása lett a profilunk. Hozzánk kötődik például a kaposvári és a győri uszoda építése, Pécs és Debrecen vízellátásának fejlesztése, számtalan vízügyi, útépitési, környezetvédelmi beruházás műszaki ellenőrzése.

Ma is aktív vagyok, nehezen tudnám elképzelni az életemet úgy, hogy csak otthon ülök. Szentendrén élünk, szabadidőmben fűvet nyírok, a gyümölcsfákat ápolom, konzervipari-technológusi végzettségemet hasznosítva lekvárt, dzsemet készítek. Talaly 145 üveggel tettem el, a legkülönbözőbb féléket. Mint szó volt róla, rendszeresen sportolok, készülök a versenyekre. A MOB felügyelő bizottságának elnökeként az a filozófiám, hogy olyannak kell lenni, mint egy futballbíró. Nem róla szól a meccs, de ha szabálytalanságot lát, emelje föl a sárga lapot. Időben kell szólani, meg kell előzni a bajt, a puffanást, hogy ne érje hátrány a MOB működését!

Füredi Marianne

Dávid Imre

1944. június 4-én született, evezős, sportvezető, gazdasági szakember. Sportolóként nyolcszoros magyar bajnok, tagja volt az 1972-es müncheni olimpián 7. helyezett magyar nyolcasnak (Melis Zoltánnal, Pályi Andrással, Gelley Antallal, ifj. Zsitnik Bélával, Romvári Lászlóval, Kokas Péterrel, Bányai Ágostonnal és Ölschléger Róbert kormányossal). Világ bajnoki 7. helyezett, az FTC örökös bajnoka.

Ma is aktív evezős, többszörös Masters-világ bajnok. 1991 és 2010 között több cikluson keresztül elnökként irányította sportágát, ma a Magyar Evezős Szövetség tiszteletbeli elnöke. Elnöksége idején 5 világ bajnoki címet és két olimpián döntős, pontszerző helyezést hoztak a versenyzők.

Évtizedek óta meghatározó résztvevője a Magyar Olimpiai Bizottság munkájának, 1991-től tagja a közgyűlésnek, rendszeres közreműködője az elnökségi üléseknek. Közgazdászként, gazdasági szakemberként immár több mint két évtizede tagja, majd vezetője a Magyar Olimpiai Bizottság Felügyelő Bizottságának. A MOB tagja.

Jelentős cégvezetői érdemei vannak az Agroinvest Rt. elnök-vezérigazgatójaként. Elnöke volt a Fővállalkozók Országos Szövetségének és a Magyar Külgazdasági Szövetségnek.

2005-ben MOB Érdeméremmel ismerték el munkáját. 2019-ben MOB Fair play-díjjal tüntették ki (Trófea, a sport szolgálatában). A Széchenyi Társaság díját a Magyar Tudományos Akadémián a gróf Széchenyi István születésének 232. évfordulóján rendezett ünnepségen, 2023. szeptember 21-én vehette át.

Olimpikon – edző

A súlyemelő Stark András 9 érmet hozott világversenyekről, majd edzőként is évtizedekig sikeres volt

A magyar sportban uralkodik egy nem egészen szerencsés szemlélet arról, hogy ki is az igazán eredményes sportoló? Jelenleg ebbe a kategóriába elsősorban az olimpiai érmesek tartoznak és azok sem számítanak egyenrangúaknak a közvélemény szemében. Az aranyérmesek ugyanis utcahosszal előzik az ezüst- vagy a bronzérmeseket.

Erre a helytelen értékítéletre számos példát lehet felemlíteni. Itt és most csak egyre hivatkozom: 1988-ban, a szülői ötkarikás játékokon a 100 méteres mellúszásban Güttler Károly mindössze 0,01 másodperccel maradt le az aranyérmes Adrian Moorhouse mögött, aki 1:02.04 perc alatt teljesítette a távot. Ha Güttler nem vágja le a körmét és úgy közelíti meg falat, talán első lett volna.

A lényeg az, hogy elképesztően csekélyek a különbségek az élen haladók, az élen célba érkezők között. Güttler például bizonyára nemzeti hős lett volna és ugyanúgy ünnepelnék mindmáig, mint mondjuk Kovács Ágnes, aki a 200 méteres mellúszásban győzött Sydneyben. Igaz, neki 21 század másodperc előnye lett a végére.

Arról pedig ne is beszéljünk, hogy a 3. és a 4. helyezettek között milyen óriási a megítélésbeli különbség, ahol igen gyakran ugyancsak a legkisebb, mérhető differencia alakul ki. Az 5–6. helyezetteket pedig szinte már nem is említik. Pedig ezeknek a sportolóknak is nagyon komolyan meg kellett dolgozniuk azért, hogy egyáltalán kijussanak az ötkarikás játékokra.

Ez utóbbi kategóriára is számos, találó esetet fel lehet hozni.

Maradjunk például a tatabányai súlyemelőnél, Stark Andrásnál. Ez az igazi sportember három olimpiára is kiverekedte magát, de összesítettben csak 7., illetve 6. tudott lenni, a harmadik alkalommal pedig megsérült a helyszínen, Moszkvában. Ám ezen magas olimpiai helyezések mögött is igen komoly eredménylista húzódik meg. Az 1949-es születésű Stark ugyanis még Európa-bajnok is tudott lenni (1978, Havírov, szakítás) a négy Eb-bronzérem mellett, míg a sportág csúcstalálkozóin, a világbajnokságokon is összegyűjtött két-két ezüst-, illetve bronzérmet.

Stark Andrással hosszas egyeztetések után otthonában sikerült beszélgetnem.

– Vágjunk a sűrűjébe: Ki volt Veres Győző a magyar súlyemelésben és ki volt Veres Győző a tatabányai súlyemelő szakosztály számára?

Ott kezdeném, hogy nekem Veres Győző a példaképem lett és az is marad életem végéig. Ha ő nincs, akkor én nem tudok felkapaszkodni az élbolyba. Személye példaképként motivált engem, ráadásul a leszerelésemet követően nem tudtam volna megindulni egyáltalán az életben. Az a fajta meredeken megindult felfelé törekvés meg sem indulhatott volna Győző nélkül.

– 1969 őszén szerelt le, mi történt ezután?

Tulajdonképpen volt egy szakmám, autószerelőként szabadultam, de azt is éreztem, hogy a sportban is lennének komolyabb lehetőségeim. Győző amint megismert, azonnal felfigyelt rám, felkarolt és mindenben támogatott. Így volt ez egészen 1973-ig, amikor sajnos őt elküldték Törökországba, hogy ne legyen itthon láb alatt. Túl ke-

mény csatákat vívott Tóth Gézával, Horváth Józseffel és Orvos Andrással – végül ezért kellett mennie.

– Addigra azonban már Ön többszörösen letette névjegyét nem csak itthon, hanem külföldön, a világversenyeken is.

Igen, és én a végső győztesként kikerült Orvos Andrással is jól tudtam együtt dolgozni, a pályafutásom végéig nem volt velem érdemi ütközésem. Soha nem voltak nagyraavágó törekvéseim, én egyszerűen csak jó súlyemelő akartam lenni.

– Ez a szándéka három évvel a leszerelését követően már meg is valósult.

Igen, hiszen Tatabányáról negyedmagammal, Holczeiter Sándor, Földi Imre és Hanzlik János társaságában kijutottam a müncheni olimpiára, ahol összesítettben a 7. helyen végeztem.

– Már eljutottunk a nemzetközi porondig, de a legfontosabbról, a sportággal való megismerkedéséről még egy szó sem hangzott el.

A szülőfalumhoz, a Tatabánya szomszédságában lévő Tarjánhoz kell visszakanyarodnunk, amikor ott elvégeztem az általános iskolát. A bátyám már bejárt a városba és arról is kezdett mesélni, hogy jár edzésre a súlyemelőkhöz. Belőle nem lett semmi, mert mindenbe csak belekóstolt. Engem csak két sportág érdekelt akkoriban: a súlyemelés és a torna. Mivel Tatabányán csak súlyemelés volt, így egyenes utam volt oda. Egy súlyt is emelő testnevelő tanár, Détár László volt az első edzőm. 1964 őszén indultam először hivatalosan egy területi versenyen, ahol 50 kilós testsúllyal az akkori három fogásnemből 50, 40 és 60 kilóval mutatkoztam be. Az elért első hellyel el is dönt, hogy végleg kikötök ennél a sportágnál.

– Melyek pályafutása kiemelt jelentőségű állomásai?

Az első, kiugró élményt a Győzővel volt találkozásom jelentette. Az ő támogatása és biztatása is kellett ahhoz, hogy két év múlva, 1971-ben már világbajnoki csapattag lehettem és eljuthattam a „világvég” Peruba. Az ott elért 10. helyet követte a müncheni 7. pozíció, ahol ha egy lökésgyakorlatot be tudok fejezni, negyediként végzek. 1973-ban Havanna adott otthont a világbajnokságnak. Ott lökésben ezüst-, összetettben pedig bronzérmet szereztem.

– Földi Imre 1972-ben olimpiai bajnok lett. Róla külön is kell beszélnünk.

Őt is a leszerelésem után ismertem meg és róla is csak jót tudok mondani. Az edzőtáborokban minden munkát maximálisan elvég-

zett – ezért is lehetett negyedik olimpiáján, 1972-ben ő a győztes az 56 kilósok mezőnyében. Hogy mennyire nagy egyénisége volt a sportágnak, azt az is bizonyítja, hogy amikor kiiktatták a programból legerősebb fogásnemt, a nyomást, az ötödik olimpiai felépésén, 1976-ban, Montrealban már 38 évesen sem adta alább egy 5. helynél.

– 1979-ig kemény fogasztások árán, de tudta tartani a 75 kilót.

Akkorra viszont elfogyott a szerveztem tűrőképessége, ezért Hanzlik János tanácsára feljebb mentem a 82,5 kilóba. Emlékszem, az Előre SC edzője, Pál Józsi bácsi egyidejűleg feljebb tolta Baczakó Pétert a 90 kilósok közé, amely csere végül kitűnően bevált nekik, hiszen Péter 1980-ban megnyerte az olimpiát. Ott én az utolsó pillanatban megsérültem és így nem is versenyezhettem

harmadik olimpiámon. 1982-ig még nagyon jól emeltem, de az ismételt vállsérülésem végül megálljt, konkrétan pedig befejezést parancsolt.

– Visszavonult, de maradt a sportágban.

Orvos Bandi bácsi visszatartott maga mellé segítőjének, így három évig a válogatottakkal dolgozhattam. Érdekes és szakmailag is igen hasznos volt számomra ez az időszak. Akkor volt kerettag a tatabányai Oláh Béla (aki az 1980-as olimpián 52 kilóban a győzteszel azonos eredményt elérve, testsúlykülönbséggel csak 4. lett), Király László, Szalai György és Kovács István is. De ott volt a Barsi Laci, a Bökfő Jani, a Jacsó Józsi és a Messzi Pisti is, hogy csak a legjobbakat említsem.

– 1985-ben Orvos Bandi bácsit Ambrus Lászlóra cserélték.

Mivel Ambrus Csitneki Pétert választotta maga mellé, így én visszajöttem a TBSC szakosztályába, ahol a vezetőedző Hanzlik Jánosnak köszönhetően óriási létszámmal dolgozhattunk. Volt legalább 6–7 utánpótlás edzője a szakosztálynak és mindegyiknek nagy létszámú csoportja volt. Közel száz versenyzőre felfutott a szakosztály – Hanzlik ezt nagyon jól csinálta!

– 1989-ben újabb fordulat következett be.

Hanzlik hosszas gondolkodást követően elvállalta a szövetségi kapitányságot, helyére én léptem előre vezetőedzőnek. Ettől kezdve egészen a 2011-ben volt visszavonulásomig betöltöttem ezt a feladatkört. Rengeteg

gonddal kerültem szembe a rendszerváltás éveiben, amikor drasztikusan leszűkültek a klub anyagi lehetőségei. A bánya bezárt, az önkormányzat csepegtetett valamennyit, a sportkör is. Nekünk pedig váltanunk kellett és önerőből is pénzhez kellett jutnunk. Termünkben az edzéseket követően az akkor már divatba jött testépítőknek adtuk át a helyet, persze bérleti díjak fejében. Ezekből a bevételekből tudtunk például versenyekre egyáltalán eljutni. Az ezredforduló táján nagyon lassú javulás kezdődött, de igazán komoly erősödés csak 2010-től következett be.

– Mára milyen alaphelyzet jött létre a szakosztályban?

– Szerintem anyagilag helyére kerültek a dolgok. Most már csak versenyzők kellenek és persze eredmények is. Gondot jelent, hogy a mai fiatalok leginkább nem vállalják a kemény munkát. A súlypont áthelyeződött a szórakozás, a divatsportágak és a csapatjátékok felé. Ebből következik, hogy ma egyáltalán nem könnyű az edzők helyzete. Komoly munkát jelent gyerekeket toborozni és megtartani őket. Bár itt nálunk, Tatabányán a lehetőségek maximálisan adóttak, én ennek ellenére is sajnálom az edzőkollégákat!

– Több mint egy évtizede nyugdíjas. Mennyire hiányzik a sportág közelsége?

Először furcsa volt, egy idő után viszont már el sem tudtam képzelni, hogy délutánonként menjek a csarnokba. Edzésekre már nem akarok járni, viszont a kapcsolatot fenn kívánom tartani a szakosztállyal. Elvállaltam a külföldi kapcsolatok kezelését, mellette a rendszerváltás idején létrehozott alapítványunkat máig én gondozom. Mostanra jelentősen leszűkültek a pénzszerzési lehetőségeink, hiszen csak a személyi jövedelemadó 1 százalékát kaphatjuk meg.

– A versenyek látogatása révén van rálátása a magyar súlyemelésre.

Elmondhatom, hogy igen nehéz az alaphelyzet. Elsősorban azért, mert felnőttkorúak nagyon kevesen vannak. A felnőttob-n többnyire utánpótláskorúak lépnek a dobogóra. A többiek kritikája, hogy az immár „negyvenes” korosztály tagja, Gyurkovics Ferenc például évek óta első tud lenni súlycsoportjában. Talán az hozhatna évek múltán fellendülést, ha sikerülne egy olyan várost találni, ahol a tehetségeket az iskolák támogatnák és a kollégiumi rendszer is beépülne a település életébe.

Jocha Károly

A sportiparban egyre több dolga akad a jognak!

Beszélgetés Dr. Dávid Gyulával ... a sport-döntőbíráskodásról, jogi esetekről és a sport változó világáról

Kocsis L. Mihály

A játékező olyan, mint a kapufa – nemcsak ott van a pályán, de nem is lehet vitatkozni vele! Ez régi sport axióma. Persze, mégis vitatkoznak. Néha egyenesen jogvita keletkezik... óvás, fellebbezés, játékezői testület, szövetségi fegyelmi bizottság, esetleg magasabb fórum. A sport szigorú megkötésekkel szabályozott terület, vannak játék- és versenyszabályai, nagy nemzetközi rendszerekbe illeszkedik, s nyilvánvaló, hogy minél többet lehet nyerni és veszíteni (finanszíralisan és egzisztenciálisan is), annál gyakoribbak az érdeklődések, az eltérő szabályértelmezések. Évtizedek óta speciális nemzetközi fóruma is van az egyre gyakoribb jogvitáknak. Dr. Dávid Gyulával (1948), a nemzetközi Sportdöntőbírárság (CAS) egyik magyar tagjával (választható bírójával) beszélgettünk a mai sportélet „forró” területéről. Dávid doktor válogatott vízilabdázó volt, az FTC bajnoksapatának tagja (majd a Bp. Honvéd, a Vasas Izzó játékos); évtizedes ügyvédi gyakorlatot tudhat a háta mögött, aki országgyűlési képviselőként is vállalt szolgálatot.

Azzal kell kezdenem, hogy ha egy szabályos interjúra gondol, egy edzőnek szánt szakmai lapba, akkor – szerintem – rossz helyen jár! Egyrészt, mert a napi munka rutinjából és tapasztalásból már jó tizenkét éve kiestem, így a sportot is más szemmel nézem már, mint amikor magam is benne éltem, akár ha csak lelkes megfigyelőként is. Igaz, ezt a megbízatásomat a Nemzetközi Sport-döntőbírárságnál (CAS) megtartottam, már csak azért is, mert ez élethosszig szól, úgy érzem, amíg fizikai és szellemi képességeim alkalmassá tesznek rá, nem (sportemberként sem!) adhatom fel. Különböző is, akit a bíróság tevékenységének konkrét oldala érdeklí – és tud angolul – mindent, részletekbe menően elolvashat a CAS hivatalos honlapján, megalakulásától kezdve napjainkig. Végig böngészhető a bírók névsora (jó hosszú névsor, vagy hatszáz név van rajta!), az árlista... mert persze a CAS jogszolgáltató tevékenysége is pénzbe kerül, mint minden a világon.

Amire én vállalkozhatom, ennek az egésznek... hogy is mondjam, az emberi oldala, pontosabban: egy olyan ember nézőpontja, aki mind a sportot, mind a jogot belülről nézi. Mint volt válogatott vízilabdázó, bajnoksapat tagja, mondhatni, a legutolsó sejttemig érzem – és ami talán több is ennél: átérzem! – a sportot. Valamikor akkor is mindig a sport közelében voltam, amikor az aktív játékkal már rég felhagytam (igazán csak zárójelben jegyzem meg, hogy úszásban nyert oldboy-bajnoki érmeim egy fél falat betöltenek dolgozószobámba, hiszen hetvenhat évesen is aktív „öregfiú” vagyok). A jogi pályán még játékos koromban indultam el, vagyis több mint fél évszázadom volt arra, hogy a jog (és a törvények) útvesztőiben is eligazodjam valamelyest. Hatgyermekes családapam vagyok, a gyerekek közül hárman is vízilabdáztak, ezt már csak azért is meg kell említenem, mert az ő révükön talán még jobban elmélyültek azok a bizonyos sportkötődések. Vagyis! Ha érdekes lehet, akkor talán az: hogy egy ilyen ember hogyan látja a mai sportot és ezt a bizonyos választott sport-döntőbírárságot. A helyzetét, szerepét, feladatait, egyáltalán a... jogosultságát.

– Azt persze meg kell kérdezni, hogy miként kerül egy gyakorló magyar ügyvéd egy ilyen testület választott (választható) bírói közé!

Nincs benne semmi titkolni való, mégsem hinném, hogy ezek a részletek különösebb érdeklődésre tarthatnának számot. Még valamikor a 2000-es évek elején ügyvédként kerültem kapcsolatba a magyar sportélet egyik vezető személyiségével, ő tudta, hogy én ki vagyok (mármint ismerte a sport múltamat), én tudtam, hogy ő mivel foglalkozik, és

Dr. Dávid Gyula, senior úszóként szerzett éremgyűjteménye előtt

a világ legtermészetesebb dolga volt, hogy a minket összehozó konkrét ügyön kívül a „közös, nagy témánk” a sport volt. És egyre többször fordult a szó a sporttevékenység (a hazai és a nemzetközi sportélet) jogi vonatkozásaira. Addig-addig, hogy az illető felvetette: nem érdekelne-e engem egy olyan szakmai feladat, ami e kettőt, úgymond, hivatalosan összeköti. Persze hogy érdekel! Sportemberként is, jogásként is! Egyszóval, így indult ez a kapcsolat, és immár húsz esztendeje tart. Azt kell mondanom, hogy bár eleve nem „csupa móka és kacagás” ez a munka, sok csalódás is ért, késhegyre menő, nem ritkán értelmetlennek tűnő, szakmai vitákat folytattam egy-egy ügyben eljárván, összességében mégsem kellett megbánnom az ezzel a munkával töltött időt. Azt ugyan nem mondhatom, hogy

A CAS székháza a svájci Lausanne-ban

alapvetően kellett revideálnom nézeteimet (egy gyakorló ügyvéd, mint tudjuk, amúgy sem az illúziók világában él), mégsem volt tanulságok nélküli ez a két évtized.

– Erre a beszélgetésre készülve, igyekeztem egy kicsit beleolvasni „témánkba”: az említett honlapról (CAS), a médiából, vonatkozó jogszakmai írásokból tájékozódni... Konkrétumokról és, úgymond, „elvi alapvetésekről” is. Azt nem mondom, hogy meglepett, de mégis elgondolkodtatott, hogy a témával foglalkozó jogi írások nem „sportéletről”, „sportmozgalomról”, hanem (a maga nyers őszinteségével) „sportiparról” beszélnek! Egyszer és mindenkorra vége a széplelkűségnek? Illik nevén nevezni a dolgokat. Ipar. Nagyipar. Tömegipar. „Tisztesség vagy te, Sport! / Ha tőled jó, igaz kincs a dicséret, / mert csak derék munkával nyerhető...” Hol vannak már a Coubertin-féle illúziók?!

Az élet, a társadalom egyes ágazatainak a speciális problémájával általában egy speciális bíróság foglalkozik, hiszen nincs olyan bíró, aki mindenhez értene. Ezért az általános (polgári, illetve büntető) bíróságok

mellett minden olyan ügy, amely kicsúszik ezeknek a hatásköréből, speciális bíróságot igényel, mást ne mondjak: ez az igény hozta létre a munkaügyi bíróságokat vagy a gazdasági ügyekben eljáró választott bíróságokat. És ilyenek, természetesen, a sportvilág (egyesületi élet, versenysport) speciális ügyei is. Ezért kellett létrehozni a nemzeti sport-döntőbíróóságokat is, amelyek a nemzetközi döntőbíróóság (CAS) mintájára kezdték el működésüket. Különben, a magyar sport-döntőbíróóság felállításánál magam is bábáskodtam, részben már a CAS-nál szerzett tapasztalatokra támaszkodva.

Akkor jogászodjunk kicsit! A polgári bíróságokon általában egyesbíró van, kivéve az olyan ügyekben, ahol a jogalkotó úgy ítéli meg, hogy a kollektív bölcsességre van szükség, ilyen például a házassági bontóper, ahol hárman ülnek a bírói pulpituson (a bíró mellett két ún. ülnök, vagyis laikus bíró). Ez az első fok. A másodfokon már három hivatásos bíró van, de ők csak az elsőfokú eljárással, illetve ítélettel foglalkoznak, de ez, témánk szempontjából, most mellékes. A gazdasági választott bíróságokhoz hasonlóan a sport-döntőbíróóságoknak is három-három (választott!) tagjuk van. A gyakorlatban ez úgy történik, hogy az ügyben érintett két fél mindegyike választ egy-egy bírót a listáról, majd a két kiválasztott (és kölcsönösen elfogadott) jelölt megválasztja – ugyancsak a listáról – a bírói tanács elnökét. Ez a pártatlanság megfelelő biztosítéka. A testületben mindenkinek egy szavazati joga van, és az ítélet szavazattöbbséggel születik meg.

– Késhegyre menő viták folynak, adandó esetekben?

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság néhai elnöke, Juan Antonio Samaranch kezdeményezésére alakult meg 1984-ben a nemzetközi Sportdöntőbíróóság (CAS). Eleinte a NOB egyik alszervezete volt, tíz év után azonban a változások kikövetelték, hogy szervezetileg és pénzügyileg is függetlenítse magát. Központja Lausanne-ban van, de New Yorkban és Sydney-ben is tarthat bírósági üléseket, illetve ideiglenes bírósági működnek az olimpiát rendező városban is, a Játékok ideje alatt. A választott bírói listán napjainkban hat magyar szakember neve található: Dávid Gyula, Fehér György, Katona János, Berzeviczi Attila, Neszmélyi Emil, Pákay Péter.

Hogy általánosságban mi a helyzet, arról nem tudok beszélni. De hogy az „én ügyeimben” többnyire igen, az biztos. És ezek túlnyomóan elvi viták szoktak lenni. Előre kell bocsátanom, hogy a CAS választott bírójaként nincs lehetőségem arra, hogy konkrét ügyeket ismertessek, ezért amiről, illetve amikről beszélek, azok csak az általánosság szintjén kerülhetnek említésre. Ezért a viták természetére vonatkozó kérdésre is csakis így tudok felelni. Nos, vitára adhat okot például, ha a bírói testület tagjai sorában olyasvalaki szerepel, aki jogi szakmai munkája során korábban már (de akár folyamatosan is!) kapcsolatban állt az eljárásban érintett egyik féllel. Vagy itt van az időtényező! A CAS szabályai szigorúan veszik az eljárás időkereteit, ami nagyon is érthető. Hiszen itt élő emberekről, gyakorló versenyzőkről van szó, akiknek az eltöltése (edzések látogatásáról történő kitiltása!) sportkarrierüket tehet véglegesen tönkre, akár néhány héten belül is, nemhogy abban az esetben, ha évekig húznak egy ügyet, mint a rétes-tésztát. Én az ilyen esetekben mindig versenyzőpárti vagyok (voltam). Nem vagyok híve az ügyek lebegtetésének, s ennek érdekében, bizony, az érvelésben is hajlandó vagyok elmenni, úgymond, a végsőkéig. De legalábbis a képzeletbeli falig!

– Közbevetve: a kemény viták eredményre is vezetnek? Vagy enyhítsük úgy, hogy... hány százalékban?

Inkább nem mondanék százalékot. A vitákkal többnyire nem növelem a személyes népszerűségemet... de hát, legyen ez az én bajom.

– A CAS mennyiben szabályos bíróság? Kötik-e szigorú törvények, eljárási szabályok? Vagy a szokásjog, a „józan ész”, a sporterkölcs? Ha ugyan még beszélhetünk ilyesmiről a mai, hm, változó világban.

Természetesen használjuk a polgári törvénykönyvet, a büntetőtörvénykönyvet, a

2024: még mindig nem ért véget Kenderesi Tamás úszó fellebbezési ügye a CAS előtt

2023: Ilyés Laura úszónőnknek szintén a „biológiai útlevelével” akadtak gondok – a CAS felmentette

különbféle jogszabályokat – persze, figyelemmel kell lenni arra, hogy a CAS székhelye Lausanne, vagyis Svájc, de még további két földrészen (New York, Sydney), illetve a mindenkor olimpiák fővárosában tarthatnak üléseket, és az egyes országok törvénykezése között értelemszerűen van eltérés. Ezért előtérbe kerül a józan ész alapján történő mérlegelés, nyilván az adott ügy (sportág, szövetség, egyesület) belső törvényeinek, szabályrendszerének figyelembevételével. A fő cél az igazságosság, mint olyan! Nem szeretnék most belemenni jogfilozófiai fejtegetésekbe, de idézhetném akár a modern természetjogi irányzatok képviselőit is (Gustav Radbruch, John Finnis stb.), akik sok esetben erkölcsi kategóriákkal, például az igazságosság követelményével kapcsolják össze a mindenkor jogrendszer ideális működését. Sokszor idézzük azt a bon mot-t, hogy a bíróságok nem igazságot szolgáltatnak, hanem ítéletet. Ahogy a régi vicc szól: „győzött az igazság!” – lelkendezik az ügyvéd a megbízójának, aki így felel: „nem baj, ügyvéd úr, majd fellebbezünk...” És igen! Itt van az eb elhantolva! Hogy mi, a jog „felszentelt bírái” különféle konkrét sportügyekben eljárva és ítéleteket hozva, mennyiben tudunk megfelelni egy olyasfajta elvárásnak, amely – a dolog természeténél fogva – nem biztos, hogy mindig teljesíthető, vagy... biztos, hogy nem mindig teljesíthető. Vajon mindig ki tudja-e zárni az ítélező saját (talán tagadott, de azért meglevő) előítéleteit, ilyen-olyan kapcsolatrendszerait, kötődéseit, esetleges elkötelezettségét... irányzatok, precedensek stb. mentén? Ezek költői kérdések, én most meg sem próbálok válaszolni rájuk. És ne is várja tőlem, hogy kritikusa legyek akár a testületnek (vagy ügyekben érintett testületeknek), akár személyeknek. De nem dughatjuk fejünket a homokba. Tudjuk, hogy mindig, mindenhol, minden tekintetben vannak – és működnek

– érdekek, és ez önmagában még nem korrupció. És azt is, hogy a Szent, Nagy Igazság kényes dolog – törekedhetünk a megtalálására (elérésére), és azt is kell tennünk, de el nem érhető. Az ítélezők is emberből vannak, ergo hibázhatnak, tévedhetnek, még akkor is, ha a legjobb szándék – és a legmagasabb szakmaiság – vezérli őket. A sport-döntőbírárságot egyébként sem valamiféle hamis csodavárás hívta életre, hanem annak szüksége és felismerése, hogy a modern sportéletben (sportipar?) szükség van egy „legmagasabb fórumra”, amely döntésével (ítéletével) a megnyugvást

hivatott elhozni és biztosítani. Samaranch elnököt nyilván ez a felismerés mozgatta, amikor 1984-ben életre hívta, először a NOB égisze alatt, ezt a testületet. És ugyancsak a korszellem diktálta, hogy idővel (tíz év múlva) önálló költségvetési szervezetként leváljon róla, és önálló életre kelve szolgálja az egyetemes... mit is? Próbáljuk kerülni a fellengzős fogalmazásokat! Talán úgy mondanám, amely... legmagasabb döntési fóruma lehet a nemzetközi sportélet napi működésének-működtetésének. Ennek a gondolatnak a mentén alakultak meg és kezdtek működni a nemzeti sportbíráóságok is, amelyeknek adott esetekben legfelsőbb jogi fóruma a CAS; az utóbbi verdiktje ellen azonban már nem lehetséges fellebbezni. De sportegyesületeket, sportszervezeteket érintő nemzetközi jogvitákban értelem-

Ismeretes, hogy a NOB felfüggesztette az Orosz Olimpiai Bizottság tagságát. Sokan azt hiszik, hogy mindezt az Ukrajna ellen indított területsszerző háború miatt került sor. Tényszerűen azonban nem ez a helyzet! A kizárásra azért került sor, mert az Orosz Bizottság elfogadta az országa által elfoglalt területek (Donyeck, Luhanszk, Herszon, Zaporizzsja) regionális szervezeteinek tagságát, ami ellentétes az Olimpiai Chartával. A nemzetközi Sportdöntőbíráóság idén februárban elutasította az oroszok fellebbezését.

szerűen csakis a nemzetközi sportbíráóság dönthet.

– Vannak-e típusügyek? Az évek során ön milyenekkel találkozott?

Többnyire átigazolási ügyek, az átigazolásokkal kapcsolatos elszámolási viták kerülnek a CAS elé, de az utóbbi években egyre több a honosításokkal kapcsolatos eljárás: tegnap még kazah, holnap török, aztán olasz, majd ismét kazah (de persze, ezek csak országnevek, nem konkrét esetek; mondhatnék hottentottát és sziú indiánt is). Ki a nő, ki a férfi? Mennyire férfi a nő, illetve mennyire lehet az? Tesztoszteron, genetika – belépett a tudomány, de mennyire! Emlékszünk talán, hogy a nemvizsgálatot a mexikóvárosi olimpián (1968) vezették be, meglehetősen... kezdetleges módszerekkel. (És azt is tudjuk, hogy már az ókori Játékokon is akadt olyan hölgy, aki férfiak között szerette volna megmérteni magát – talán akkor vezették be, hogy a küzdő feleknek mez-telenül kellett megmérkőzniük egymással.)

Napihír, 2019: „A svájci szövetségi bíróság felfüggesztette a nemzetközi Sportdöntőbíráóság (CAS) döntését, így a kétszeres olimpiai bajnok futó Caster Semenya egyelőre nem köteles betartani a Nemzetközi Atlétikai Szövetség (IAAF) női versenyzőkre vonatkozó tesztoszteronszabályozását.”

Ami a sportági rangsort illeti, előre is borítékolható, hogy a labdarúgás vezet! Évente több száz (félszáznál jóval több) ügy kerül a bíróság elé, s legnagyobb számban a különféle, doppingvétségekkel kapcsolatos fellebbezésekkel találkozhatunk. Ez nyilván nem meglepő, hiszen az utóbbi évtizedekben a dopping-kérdés az egyik központi vitaterepe a versenysportnak. A WADA (*Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség, angolul World Anti-doping Agency; rövidítve: WADA – A szerk.*) 1999-es megalakulása óta egyre nagyobb súllyal van jelen a nemzetközi sportéletben. Kicsit... állam az államban! – ez nem hivatalos vélemény, ezt én mondom. Sok kritika éri működését, szerintem nem egyszer jogosan, de ebbe most ne menjünk bele. Örökös versenytűzés folyik a „tudomány” és az ellenőrzés között, s ebben az ellenőrzés kicsit mindig le is van maradva. Talán ezt a lemaradást igyekszik pótolni a szigorral, ami időnként át is lép bizonyos határokat.

– Biztos, hogy most kényes területre tévedtünk...

...és nem is hivatásunk, hogy valamiféle igazságot tegyünk! Mert talán nem is lehet. De (nevek és sportág nélkül) talán elmesélhetek egy esetet, amely indokolatlanul elhúzódva borzolta a szakmai kedélyeket, és – nem melleleg – végleg kettétört egy ígéretes pályafutást. De, szerintem arra is példa lehet, hogy még mindig mennyi bizonytalansági tényező van egyes tudományos kérdések megítélésében. A WADA szigorú szabályokkal dolgozik a minták levételét és feldolgozását illetően, ha ezek bármelyike sérül, támadható az eljárásban megszületett ítélet. De vannak olyan, még

a tudomány számára sem teljesen feltárt területek, ahol – finoman szólva – megkérdőjelezhetők az egyértelmű hivatkozások. Ilyenek például az ún. biológiai útlevélben a hemoglobin-határértékek. (*A hemoglobin az oxigén megkötéséért és annak szállításáért felelős – A szerk.*) Az emberek hemoglobin értékei nagyon eltérőek, és folyamatosan változnak. A WADA-nak azonban megvannak a maga tudományos táblázatai, és azokat meglehetősen mereven alkalmazza. Ha a legkülönbözőbb időpontokban levett mintákban, mondjuk, öt alkalommal eltérés mutatkozik, akkor a világ öt legtekintélyesebb egyetemi szakkönyvtárában, egymástól függetlenül, jelentése alapján (amelyek „feltételezőnek” minősítik a tiltott szer gyanúját) hozza meg a maga ítéletét. És itt nem ad lehetőséget az egyéni biológiai jellemzők további vizsgálatára. Az említett esetben is e körül folyt a vita, amely egy ponton túl érzékelhetően presztízs kérdéssé fajult. Szerintem ez rossz dolog, mert végül is a WADA nem a sportolók ellen, hanem értük van (az egészségüket, az életük védelmét szolgálva). Melleleg: szakértői vélemények szerint a vérdoppingon ma már túllépett a „sport-tudomány”. Nem szeretnék a részletekben elveszni, mert számomra ebben az egészben az volt az érdekes, hogy még a dopping területén is – noha úgy gondolhatjuk, hogy itt aztán mindig a megdönthetetlen tények diktálnak! – milyen sokszor bizonyul elégnek a... feltételezés. Nem tudjuk ugyan bizonyítani, de „feltételezhető”, hogy megtörtént a tiltott szer(ek) használata! Jó, igen, életről, egészségről van szó. De életről (egzisztenciáról, jövőről) van szó az elítélt sportoló

esetében is! Magyarán: a felelősséget szetreném hangsúlyozni. A CAS bírónak felelősségét is. Jogi alapvetés, hogy kétséget kizáró bizonyítékok nélkül senkit sem lehet bűnösnek nyilvánítani!

– Hazai pályára áttérve is megemlíthető volna esetleg néhány eset?

Számomra emlékezetes volt az az ügy, amelyben egy konkrét sportesemény bajnoki címet eldöntő mozzanata került a legmagasabb bírói fórum elé. Az utolsó kosár a mérkőzés végét jelző dudaszó elhangzása után hullott be, s a vita tárgya az volt, hogy érvényesek voltak-e az így szerzett pontok, avagy nem. A sportban járatosabbak biztosan emlékeznek még (persze, korunkbeliekre gondolok), hogy a müncheni olimpián (1972) is előfordult hasonló eset. Ott a sorsdöntő szovjet–amerikai mérkőzésen dobott kosarat a szovjet csapat, a dudaszó elhangzása után. Nem akármilyen helyzet! Ha érvényesnek ítélik meg, akkor a szovjet férfiválogatott a Játékok történetében először léphet a dobogó tetejére, megelőzve az amerikaiakat. Végül bebizonyosodott, hogy a labda már a levegőben volt a dudaszó elhangzásakor, vagyis a kosár érvényes, így lett 51–50 a végeredmény... megtörtént a „csoda”. Valami hasonló volt a helyzet abban a vidéki városban is, ahol az említett mérkőzés zajlott, felfokozott izgalmak közepette. A mérkőzés végén, mondjuk, 63–62-re vezetett a tabellán második helyezett együttes, ha győz, övé a bajnoki cím. A bírók először nem adták meg a kosarat, majd a zsűrivel történt tanácskozás után, megváltoztatva ítéletüket, megadták. Új bajnok született tehát. Természetesen az ügynek folytatása következett: a vesztes fél nem nyugodott bele az ítéletbe, fellebbezett, a fellebbezés megjárta a sportági fórumokat, majd végül a sport-döntőbírótság elé került, ahol én voltam a választott bíró. A győztesek hatalmas tudományos apparátussal bizonyították a maguk igazát, vagyis hogy a labda valóban elhagyta a dobó játékos kezét, amikor megszólalt a duka, és a Műszaki Egyetem szakértői jelentése is támadhatatlannak látszott. Engem, a bírót, azonban csak egy valami érdekelt. Nevezetesen, hogy mit ítélt a pályán (ott, akkor, a mérkőzés adott pillanatában!) a játékvezető (kosárlabdáról lévén szó: játékvezetők). Ugyanis... azért megyünk el sportot játszani, mert megbízunk abban, hogy az az ember, aki a játékot „vezeti”, tisztességes szakemberként végzi a dolgát. Ez a sport alapetikájának lényege! Amikor elkezdjük a mérkőzést, akkor megbízunk a bíróban, el kell fogadnunk, hogy az történt, ahogy ő – a pillanat hevében – látta és megítélte. Engem tehát egyáltalán nem érdekel, hogy

2022: „A Sportdöntőbírótság (CAS) hétfőn úgy határozott, hogy továbbra is engedi versenyezni a pekingi olimpián az orosz csapattal aranyérmes Kamila Valijeva orosz műkorcsolyázót.”

2020: „Jövőre is indulhat a Manchester City a Bajnokok Ligájában. A nemzetközi Sportdöntőbírószám helyét adott az angol futballklub fellebbezésének.”

hónapokkal később, felvételek kikockázásával, mit és hogyan „bizonyítunk”. (Nevezetesen: ebben az esetben a kikockázás is a bírónak adott igazat, de az én nézőpontom szempontjából ez, úgymond, mellékes volt.)

– Nem állom meg, hogy ezen a ponton ne vessem fel a VAR megjelenését a futball-pályákon. Hiszen ebben az esetben mégis csak a bíró(k) döntésének felülbírlására nyílik (kötelező?) lehetőség.

Ezzel nem értek egyet. A VAR nem felülbírálja a bírót, hanem segíti a munkáját. Úgymond, a meghosszabbított keze, a képességeinek a megnövelése! Felhívja a figyelmét valamire, amit esetleg nem láthatott (nem jól láthatott), de a döntési felelősséget továbbra is meghagyja neki.

– Miközben szegényebbek leszünk valami lényegessel: eltűnik a játékból a pillanat varázsa. De mindez már tényleg nagyon más terület. Biztosan születnek majd tanulmányok, szakkönyvek ebben a témában!

Biztosan! A sport végül is szituációs játék. Ott, akkor, az adott pillanatban (játékidőben) történnek meg a dolgok, speciális szabályrendszer mentén. Ugyanakkor – hiszen emberi tevékenység – nem elvonatkoztathatóan az általános emberi normáktól sem. Néhány éve nem sportbírószám, hanem büntetőbírószám tárgyalta egy élvonalbeli hazai vízilabda-mérkőzés egyik mozzanatát. Azt, amikor az egyik játékos – a bíró háta mögött, tudatosan, nem a játék hevében, mondhatni tehát, hogy célzottan és ártó szándékkal – megütötte az ellenfelét (kis híján akár, tragikus sérülést okozva neki). Sokan nem értették, hogy (egykori pólós-

ként) miért vállaltam el a sértett fél bíróság előtti képviseletét, hiszen játékosként kaptam éppen elég pofont... és adtam is, persze. Ez azonban más „tészta” volt! Ez az ütés nem a játék hevében, a labdáért folytatott küzdelemben esett meg, ez, mondhatni, „civil” ütés volt. Civil indulat, játékon kívül, amelyet valamiféle megtorlási szándék (jogi nyelven: szándékosság!) vezérelt, köznap szóval: bosszú... valamilyen vélt vagy valós sérelemért. Egyébként, a bíróság is így látta, és el is marasztalta az illetőt. A súlyos testi sértés jogi minősítés. Persze, lehetnek mérlegezési szempontok, de az semmiképpen sem „mentő körülmény”, ha... labdarúgópályán, kosárlabdapályán, medencében, mérkőzés közben történik! Ilyen alapon akkor akár ölni is szabad?! Hja, mi csak játszottunk... Számomra tehát ebben a konkrét ügyben az volt a fontos, hogy a bíróság, a maga tekintélyével, mondja ki, hogy a sportmérkőzések nem (sem!) lehetnek az egymás testi épségére irányuló tevékenységek színterei. Megtörtént. Örültem, mert ilyen értelemben precedens értékű volt.

– Mennyire kell „szakembernek” lennie egy, a legkülönbözőbb sportügyekben bíróként fellépő ügyvédnek?

Nyilvánvalóan senki sem lehet minden területen „otthon”, az ügyvédség azonban olyan szakma, ahol a leggyorsabban kell tanulnia, ezért vannak kivétel nélkül ügyvédek, jogászok a CAS többszáz fős csapatában. Bejön hozzád háromkor az agysebész ügyfél, és neked fél négykor már értened kell az agysebészethez! Mert ha nem, nem tudod elvégezni a munkát, amire megkértek. Az azonban biztos, hogy végül is hematológiai

szakkérdésekben (vagy hegesztői varrat megítélésben) nem vagyunk abban a helyzetben, hogy bíróként eldöntsük a szakmai kérdések helyességét avagy helytelenségét. Ilyenkor van szükség szakértő kirendelésére! Azt azonban meg tudom ítélni, ha egy eljárásban található-e (jogi szempontból) kivetni valók, és – véleményem szerint – ilyen esetekben mindenkor határozottan állást kell foglalni. Ennek az „állásfoglalásnak” az eredményességét illetően azonban, évtizedes tapasztalataim alapján, vannak (hm) hiányosságok... Szerintem a sport olyan mértékben professzionalistává vált... pénzügyileg, technikailag, életek, sorsok tekintetében, hogy lassanként érvényét veszti a hajdani foglaimaik. Akkor pénz, olyan érdekek működnek, amihez képest az ókori gladiátorjátékok óvodai csetepaténak tetszenek, oroszánokkal együtt. Boks, utcai harcosok, technikai sportok... Hovatovább azért szeretem legjobban a teniszt, mert háló van a játékosok között.

– Vajon sírnunk kell e változások miatt? Íme, ártatlanságunk elvesztésének egy sokadik látványos terepe! Vagy hát, ez a világ rendje? A közmondással szólva: gyors szekér az idő, ha lemaradsz, nem vár...

Ötven-hatvan évvel ezelőtt egy vakbélműtét még komoly, nem is teljesen kockázatmentes sebészeti beavatkozás volt, hosszú bevágással. Engem három évvel ezelőtt műtöttek, pikk-pakk, egy óra alatt túl voltam rajta, altatással együtt, egy szinte láthatatlan kis bemetszéssel. A világ olyan mértékben, az exponenciális görbe módjára, fejlődik-változik, hogy a legtermészetesebb, hogy ebből a sport sem vonhatta ki magát, hiszen lényege az örökös változás és fejlődés. A többre törés. Citius – altius – fortius. Gyorsabban, magasabba, erősebben! Ha erre gondolok: milyen labdával kezdtem vízilabdázni a hatvanas években... Ötkilós volt, bőr volt, megszívta magát az edzés végére, alig bírtad felemelni, ha fejbe talált vele, elájultál. Pötyi bácsi viaszolta. És? Vegyél kézbe egy mai labdát! Vagy: próbálj egy mai fiatal kezébe adni egy régit! Márpedig ha minden ilyen léptékben fejlődik, akkor a jogi környezetnek is fejlődnie kell – azt hiszem, ezt könnyű belátni.

– Ennek a változásnak az egyik fórumának tekinthető a CAS, a maga felelősségével? És persze, a nemzeti sportbírószámok.

Magam nem annyira jogszabály függőnek, elsősorban emberfüggőnek gondolom a hasznosságukat és eredményességüket.

Gratulálunk a szerzőnek a fair play eszméje népszerűsítéséért kapott Fair Play díjához.

Sportnagyhatalom

Kína és a sport

Kína sportban is nagyhatalom, a párizsi olimpián is várhatóan az éremtáblázat előkelő helyén végez majd. Kusai Sándor diplomata, volt pekingi magyar nagykövet, címzetes egyetemi docens, Kína-szakértő nyilatkozik Kína és a sport kapcsolatáról

– Hogyan kezeli a sportot a kínai politikai vezetés?

Ma a kínai politika formálói kiemelt kérdésként kezelik a sportot. Egyrészt a sikeres versenysport és teljesítménysport a nemzeti büszkeség és összetartozás érzésének az egyik fontos eszköze. Kínában a korszerű nemzetté válás az utóbbi évtizedekben gyorsult fel. Kína egy nagyon tagolt, nagy lakosságú, különböző helyi kultúrában, nyelvjárásokban és kisebbségi nyelvekben bővelkedő ország. Az egységes kínai nemzettudat kialakulása most fejeződik be. Ebben a folyamatban minden pozitív értéket és egységet teremtő, közvetítő tényező, mint a sportsikerek vagy éppen az úrkutatás eredményessége nagy segítséget jelent. A kiemelkedő, nemzetközi eredményeket elérő sportágak és jeles versenyzőik rendkívül népszerűek. Így van ez a pingpongozókkal, a tollaslabdázókkal, műugrókkal, úszókkal és egy sor egyéb sportágbeli sportolóval is.

Másrészt – mivel a kínai társadalom egyre nagyobb jólétben él – a szabadidősport és általában minden mozgással kapcsolatos tevékenység egészségmegőrző kérdés Kínában is. A szabadidő sport egyik legolcsóbb megoldás arra, hogy az emberek minél tovább egészségesek maradjanak. Ez a két fő ok, amely Kínában a sport támogatásának az oka.

– Az európai országokhoz képest rövidebb idő alatt emelkedett világszínvonalúvá a kínai sport, 2008-ban már olimpiát is szerveztek.

Kína először a múlt század ötvenes éveiben jelent meg a sportvilágban, de a „kulturális forradalom” alatt ez a folyamat törést szenvedett. A hetvenes évek végétől vett részt újra a nemzetközi sportéletben és vált fokozatosan egyre fontosabb szereplővé a versenysport világában. Az új évezred elején Kína gazdasági és kulturális fejlődése, nem-

zetközi befolyása szempontjából indokolt volt az egyik legjelentősebb sportesemény megszervezése, Kína elkezdett pályázni az olimpia rendezésre. Nem az első, hanem a második vagy a harmadik pályázatuk vált eredményessé, így a 2008. évi olimpiát rendezték meg. Ezzel Kína mintegy beköszönt azon sporthatalmak közé, amelyek a legnagyobb sport játékokat, az olimpiát is meg tudták rendezni.

– Nem megszokott jelenség, hogy ugyanaz a város rendezzen nyári és téli olimpiát is...

Kína területe akkora, mint egész Európa területe az Uraltól Izlandig. Az éghajlati viszonyok is változatosak, az északi, erősen kontinentális, hideg teleket eredményező éghajlattól egészen a trópusi éghajlatig. Az ország alkalmas téli sportok megrendezésére, ahogy Kína jóléte, a középosztály erősödése lehetővé tette annak a bázisát. A vezetés teljessé akarta tenni a kínai sportok palettáját és erre megvolt a társadalmi fogadó készség. Észak-Kínában Peking környékén 100 milliós népesség lakik, ahol a telek nagyon hidegek és nagyon hosszúak.

A téli sportok megrendezésének nemcsak a teremsportok, hanem a szabadban zajló sportok tekintetében is adottak a feltételek. Amióta a kínai középosztály gazdagodik, megjelent a fizetőképes kereslet. Nem az olimpiára építették Peking környékén az első síparadicsomot, hanem már korábban, kereskedelmi alapon kiépültek a síközpontok. Ugyanakkor a Peking-környéki területre jellemző, hogy a tél elég száraz, viszonylag kevés a hó. A technológia azonban már alkalmas mesterséges hó előállítására, Kína pedig elég gazdag ahhoz, hogy egy egész olimpia megrendezéséhez szükséges hőmennyiséget előállítson.

– A téli olimpia „nem lógott a levegőben”? A kínai lakosok ugyanúgy eljártak síelni vagy korcsolyázni, mint például a magyarok?

Természetesen. Már az 1990-es évektől a leggazdagabbak eljártak síelni Európába vagy Japánba. A kevésbé gazdag középosztály sportszerető tagjai Kínában kezdtek el keresni síelésre alkalmas terepeket. Turisztikai vállalkozások jelentek meg – többek között a pekingi hegyek körzetében is

– sípályákat alakítottak ki és vendégeket fogadtak. A 2000-es évek elejére a téli sí programok már egy tekintélyes méretű közegben váltak népszerűvé. A kínai tehetséges rétegek már az olimpia előtt elkezdtek síelni és nemcsak az északi részeken, hanem másutt is. Még Kína déli részén, ahol elég sok gazdag ember él – például Sanghajban vagy Kantonban – lejtőkkel és kanyarokkal ellátott, hatalmas, fedett létesítményeket építettek a bevásárló központ mellé, amelyeket még a 40 fokos nyári hőségben is síelésre alkalmas állapotban tartanak. Itt illendő részvételi díj ellenében lehet síelni.

– Magyarországon az olimpia rendezésének gondolata megosztotta a lakosságot. Hogy volt ez Kínában?

A kínai politikai rendszer másként működik, mint a magyar. Amikor az ország vezetése eldöntötte, hogy olimpiát akar rendezni, akkor ez a kérdés eldőlt. Utána megfelelő propagandaeszközökkel felépítették mögé a társadalmi támogatást. A kínai emberek elsöprő többsége támogatta a 2008. évi nyári olimpia megrendezését, ugyanígy a 2022. évi téli olimpiát is. Annak ellenére támogatták a sportesemény megrendezését, hogy tudatosult bennük, ennek óriási költségvetési vonzata lesz. Az is tudatosult a kínai közvéleményben, hogy ennek csak egy része fog a későbbiekben hasznosulni. Viszont azok az infrastruktúra fejlesztések, amelyek a városban megvalósultak, tartósan megmaradtak. Például az olimpiai faluba külön metróvonalat építettek, amiről tudták, hogy az olimpiát követően is lehet használni. A nemzeti érzésből fakadóan, a kínai nemzet egyenrangúvá válása miatt, és nagyhatalmi státusza szempontjából is a lakosság fontosnak tartotta az olimpia megvalósítását. 2008 tavaszán, Szecsuan tartományt egy tragikus földrengés rázta

meg, amely rengeteg áldozattal és hatalmas pusztítással járt. Ennek ellenére sem merült fel, hogy ne rendezzék meg az olimpiát, és ne a már megtervezett költségvetéssel szervezzék meg a rendezvényt. Kínában kialakult egy nemzeti konszenzus arról, hogy olimpiát rendeznie Kínának nemcsak lehetősége, hanem szinte kötelessége is, ahhoz, hogy a nemzetközi élet meghatározó szereplője legyen.

– Mennyire tagolt a sportstruktúra Kínában?

Kínában természetesen minden van, olyan hatalmas ország, hogy mindenféle megoldás van mindenre. Az igazán jövedelmező, sok nézőt vonzó, nagy sportágakban, illetve a kiemelkedően sikeres kínai sportágakban a professzionális sport rendszer dominál, amelyekhez az állam kiépítette a szükséges háttér és utánpótlás hálózatot. Természetesen a kínai labdarúgó bajnokság első és második ligájában is profi csapatok vannak, ahogy az élvonalbeli, egyéb sportágakban is. A másik réteg, az alacsonyabb szintű bajnokságok, ahol jó részt vállalati szintű és

egyéb csapatok szerepelnek. Ott leginkább olyan vegyes megoldások vannak, amelyek a rendszerváltás előtti idők „szocialista” országok sportjára hasonlítanak. Az ennél alacsonyabb szinten sportolók legfeljebb munkaidő kedvezményt vagy egyéb jutást kapnak. Természetesen a magántulajdonban lévő sportiskolák és sportakadémiák tömkelege is üzemel.

– Mi a helyzet az élsportolók külföldre igazolásával?

Ahogy a kínaiak a külföldi munkavállalókat vagy a külföldi tanulmányokat nem korlátozzák, ugyanúgy a sportolókat sem korlátozzák abban, hogy külföldre szerződjenek. Jellemzően elmehetnek külföldre profinak a kínai sportolók. A profi sportolókat illető jövedelmek azonban már olyan magasak Kínában, hogy a külföldi szívó erő már nem olyan nagy, mint 15–20 évvel ezelőtt. Amikor Yao Ming elment az NBA-ba kosarazni, akkor Kínában a kosarasok jövedelmi viszonyai össze sem voltak hasonlíthatók az amerikaival. Ma ez a jövedelmi szívóerő jelentősen csökkent, és ezért a világot nem árasztják el a kínai sportolók úgy, ahogy például a kínai éttermi vállalkozások. Bizonyos sportágakban – gondoljunk csak az asztaliteniszre, amelyekben olyan sok a kiváló kínai sportoló – túlkínálat van Kínában. A kiemelkedő, külföldi klubokban versenyző kínai asztaliteniszezők valójában a kínai másfeledek vagy második vonalat képezik. Ma Európában talán nem igazán van olyan kiemelkedő színvonalú asztalitenisz csapat, ahol ne lenne kínai sportoló. Természetesen sportáganként eltérő helyzet alakulhat ki.

– A kínaiak honosítanak is versenyzőket...

Így van, nemcsak exportálnak sportolókat, hanem importálnak is. Erről a Liu testvérekkel kapcsolatosan nekünk is van ta-

pasztalatunk. A kínai viszonyokat ismerve teljesen racionálisnak tűnik a gyorskorszolás testvérpár döntése. Ha a sokkal versenycentrikusabb, sokkal több versenytárral szemben is sikeresekké válnak, jóval nagyobb jövedelemre tehetnek szert. Ezen felül, egyéb, hatalmas anyagi lehetőségek nyílnak meg előttük, például reklámok egy milliárdos népességű országban. Ugyanez történt az amerikai születésű, de már kínai színekben versenyző, olimpia bajnok, siakrobata, Ku Aj-ling Eileen-nel is. Ma ilyen az élsport. Várható, hogy ez a tendencia egyre gyakrabban fordul elő, főleg olyan sportágakban, amelyek Kínában népszerűbbek, nagyobb támogatás kapnak, mint az adott országban. Főleg olyan személyeket keresnek meg, akik kettős származásúak. Megjegyzem, nálunk is könnyebben kap egy olyan sportoló magyar állampolgárságot, akinek az ősei között magyarok is voltak.

A legsikeresebb sportolók különösen a legnagyobb nézettségű sportágakban egy fajta népi hőssé válnak, óriási a befolyásuk a kínai közösségi médiában, egy fajta influenszerre válnak, különösen sportkarrierjük lezárása után.

– Közismert, hogy hatalmas a fogadási szenvedély Ázsiában. Hogy áll a sportfogadás Kínában?

1949-ben minden fogadást, szerencsejátékot betiltottak. Kínában ma is korlátozzák a szerencsejátékokat, mert a fogadási szenvedélyt veszélyesnek tartják a lakosságra. Azokat a szerencsejátékokat, amelyeket legálisan lehet játszani, például a lottót, csak néhány éve vezették be újra. A sportfogadás Hongkongban létezik a helyi, brit hagyományokra hivatkozva. Ott elsősorban a lóverseny formájában, de más sport területen is gyakori a sportfogadás. Az illegális sportfogadást természetesen üldözik a hatóságok.

– Melyek a legnépszerűbb szabadidő sportok?

Kínában még mindig a legnépszerűbb, széles körben űzött sportág az asztalitenisz. Nincs olyan munkahely – az állami és a magán vállalatokat is beleértve –, ahol ne lennének beállítva pingpongasztalok, és ahol a dolgozók munka előtt vagy után, akár ebédszünetben ne pingpongoznának. A pingpong valóban össznemzeti sport. Ha tágabb értelemben használjuk a sport fogalmát, akkor a kínai tajcsi is roppant népszerű. Ez a hagyományos kínai torna, amely mozgásos gyakorlatokra épül, és amelyet

Kínában szinte mindenki űz. Ezek a gyakorlatok nyugalmat és kiegyensúlyozottságot is biztosítanak a művelőjének. A harmadik, rendkívül népszerű sportág, amelyet mi Európában összefoglalóan karatének nevezünk, a fegyver nélküli harc különböző formáit testesíti meg. Ezt a sport formát szinte mindenki gyakorolja élete bizonyos szakaszában. Az iskolákban is az említett sportágak alapjait tanítják a gyermekeknek. Napjainkban, főleg a nagyvárosokban a média, az internetes elérhetőségek hatására fociznak, kosárlabdáznak és egyéb „nyugati” sportokat is űznek a fiatalok. Az igazán nagy tömegben űzött sport azonban a felsorolt három sportág.

– Mely sportokat nézik legszívesebben a kínai emberek?

A sport iránti érdeklődés a kínai társadalom jólétének előre mozdulásával óriási ütemben fejlődik. A világszerte követett profi sportok versenyeit a kínai közönség is nézi. A legnagyobb nézettségű sportág Kínában a labdarúgás. A kínai, különböző szintű, osztályú labdarúgó mérkőzésekre tömegek járnak ki. Lelkesen nézik a foci világbajnokságot, Európa-bajnokságot és a nagy európai ligákban lejátszott mérkőzéseket. Nagyon népszerűek a kosárlabda mérkőzések is. Kína és az Egyesült Államok között 12 óra az időeltolódás. Ennek ellenére gyakran előfordul, hogy az amerikai kosár-

labda bajnokság, sőt még az egyetemi bajnokság legjobb meccsei miatt az emberek fennmaradnak késői éjszakáig vagy hajnalban felkelnek, hogy élőben tekinthessék meg a mérkőzéseket. A kínai kosárlabda bajnokság mérkőzései is nagy nézőközönség előtt zajlanak. Az asztalitenisz versenyeken óriási a nézőközönség, csakúgy, mint a tollaslabda versenyeken. A tenisz mostanában tört be Kínába, és a nemzetközi versenyeken nem szokott üres hely lenni a nézőtér.

– Sportbarátok a kínai politikai vezetők?

A kínai politikusok szeretik a sportot. Egész Kínában köztudomású, hogy Hszi Csin-ping kínai elnök és pártfőtitkár hatalmas focirajongó. A kiemelkedő nemzetközi labdarúgó események lelkes nézője és nyomon követi a kínai a labdarúgást is. Már többször jelezte, hogy a kínai labdarúgásban tapasztalható problémák ellenére most már végre eredményeket szeretne látni. Kifejezte elvárását, hogy a „kis pénz, kis foci, nagy pénz, még kisebb foci” szindrómán túl kell lépni. Ne csak a pénz menjen, hanem az eredmény is jöjjön. Számos kínai vezetőről tudjuk, hogy nagy sportrajongó. Van, aki a kosárlabdát imádja, de szinte mindegyik kiemelkedő kínai sportágnak megvan a maga rajongója és támogatója az állami vezetésen belül.

Jády György

Párizs előtt ...

Öt magyar birkózó Párizsban

A 2023. évi világbajnoksággal megkezdődött a kvalifikációs versenysorozat a párizsi olimpiára a birkózásban is. A korábbi időszak nekünk kedvezőbb volt, hiszen a kötött- és a szabadfogásban 10–10 súlycsoport szerepelt a játékokon, különös tekintettel a görög-római stílus dicső magyar hagyományaira. Most a három fogásnem, a kötött- és szabadfogás, illetve a női birkózás legjobbjai egyaránt 6–6 súlykategóriában mérhetik meg magukat.

A nagy, kvalifikációs vizsga magyar indexébe az került, hogy öt versenyzőnk léphet szőnyegre a párizsi olimpián.

Több olimpiai helyünk lett volna, ha a kvalifikációs világbajnokság jobban sikerül ... Azon ugyanis – független egyéni indulóként – csak néhány orosz és fehérorosz birkózó szerepelt, de mindössze két magyar kvóta született. Hátra volt azonban még az európai kvótaszerző verseny, Bakuban, majd az isztambuli világkvalifikációs viadal. A szövetség szakmai vezetői további három-öt hely megszerzését tartották reálisnak. Nehezebbé tette a helyzetet, hogy a két nagy versenyen együttvéve is csupán öt kvótát osztottak ki súlycsoportonként, és az arra pályázó, hatalmas mezőny tele volt világklasszissal. Például a vb-ről távolmaradt orosz és belorusz kiválóságokkal.

Három új olimpiai helyet sikerült szerezniük. Néhány versenyzőnk még a szerencsével is hadilábon állt. A kötöttfogásban Váncza István és Szőke Alex is közel járt a sikerhez, amely végül nüanszokon úszott el. A nők 55 kilós mezőnyében a magyar győkekekkel rendelkező, honosított Orsós Sztalvira haladt előre biztatóan, két mérkőzésre volt a kvótától, de bokaszalag-szakadást szenvedett, és kénytelen volt visszalépni.

Mennyiség és minőség

Összesen tehát öt magyar birkózó indulhat Párizsban. Vagyis kevesebb, mint amennyire számítottunk. Feltétlenül értékes részsiker azonban, hogy mindhárom fogásnemnek lesz magyar szereplője, amivel nem túl sok ország dicsekedhet. A minőségre viszont nem panaszkodhatunk, hiszen az öt versenyzőnk közül kettő világbajnok, egynek pedig a vb-ezüst a legjobbjá.

Érdemes jobban is megismerkedni velük.

Kötöttfogás 77 kg: Lévai Zoltán (BHSE, 28 esztendő). A magyar birkózás egyik nagy ígérete kvótát szerzett az isztambuli Başakşehir Gençlik ve Spor Tesisleriben. 2016-ban junior Eb-t nyert, 2017-ben és '19-ben U23-as Európa-bajnok lett, majd 2020-ban már a felnőtt Európa-bajnokságon szerzett ezüstöt. 2021-ben semmi. Semmi?*„2021 végén álmodtam sem gondoltam volna, hogy még valaha sportolni fogok, nemhogy olimpiára jutni, bár az a gyermekkori vágyam”* – nyilatkozott. – *„De jött a szívbetegség, és az mindent megváltoztatott. A pandémia időszakát éltük, amikor rosszul lettem, fájt a mellkasom. Sokáig azt hittük, hogy a covid mellékhatásaként szívizomgyulladásom van. Szerencsém volt, hogy professzionális orvos csapat állt mögöttem, amely mindenben segített, és erős kontroll alatt tartott. Csak egy példa: az első egy hónapban nem lehetett magasabb a pulzusszámom nyolcvannál. Nehéz tartani, jóformán egy vígjátékot sem nézhettem meg anélkül, hogy ne szökött volna a megszabott tartomány fölé. Aztán félév kihagyás után lassanként elkezdtem a könnyített mozgást, folyamatos ellenőrzések mellett. Úgy izgultam az első edzéseken, hogy minden mozdulatomat szinte ötször meggondoltam.”* De egy év múlva Belgrádban, a világbajnokságon ezüstérmes lett, és rangos nemzetközi versenyeken végzett a dobogón. Tavaly az Eb-n nyert bronzérmes, és logikus, hogy most, a kvótaszerzés után kimondta: *„Olimpiai bajnok akarok lenni!”* A tokiói Játékok előtt versenyben volt a kiküldetésért Lőrincz Tamással, aki – mint ismert – végül megszerezte az olimpiai aranyat. Zoltán tehát folytathatja a szép hagyományt Párizsban.

Kötöttfogás 87 kg: Losonczy Dávid (ESMTK, 24 éves). Világbajnoki bronzérmes nyert 2022-ben. A következő évben U23-as Európa-bajnok lett, és természetesen utazott a felnőtt vb-re. A belgrádi Štark Arenában pedig kiemelkedőt produkált: lendületes, akciókban gazdag támadó birkózással jutott el a döntőig; a kvótát már azzal megszerezte. Az aranyért a török Ali Cengiz ellen birkózott, aki az elején elhúzott, már 6–1-re vezetett, és Dávidot le is küldték. Cengiz fordított emelésre rendezkedett be, de a kísérletet Losonczy megkontrázta, hídba is billentette

az ellenfelét (7–7). Az amerikai vezetőbíró jelezte a tust, de a lengyel szőnyegelnök nem járult hozzá, pedig jó szögben ült ahhoz, hogy pontosan lássa. A döntetlen – az utolsó akció miatt – nekünk kedvez. Mégis videókontrollt kérünk. Elbukjuk, 7–8, Cengiz a világbajnok. Ott és akkor. A magyar szövetség ugyanis a vb után felülvizsgálatot kért a világszövetségtől (UWW). Majd megszületett az eredmény: Losonczy Dávidot is világbajnoknak nyilvánították! (A lengyel szőnyegelnököt eltiltották.) Most júniusban érdekes utójáték következett: a Polyák-Varga-émlékversenyen Dávid szalverte meg a törököt, és azt a tust meg is adták. De az erzsébeti a bolgár elleni döntőre nem állt ki, mert nem akarta kockáztatni, hogy a menet közben beszerzett sérülése komolyabbra váltszon.

Szabadfogás 65 kg: Muszukajev Ismail (FTC, 31 éves). A honosított orosz, a híres mahacskalai szabadfogású iskola neveltje magyar színekben 2019-ben bronzérmes volt a vébén, 2022-ben Eb-t nyert és ismét harmadik lett a világbajnokságon. 2023-ban már meg is nyerte a világ legjobbjainak belgrádi versenyét, és a nemzetközi szövetség őt választotta meg Európa legjobb szabadfogású birkózójának. Az idén eggyel magasabb súlycsoportban (70 kg) indult az Európa-bajnokságon, és harmadik lett. Muszukajevet a szabadfogás művészenek is nevezhetjük az egészen sajátos technikája és stratégiája miatt. A birkózósportunk nagy nyeresége lehet, ha – a közzétett tervének megfelelően – edző lesz, és Magyarországon kíván élni.

Szabadfogás 125 kg: Ligeti Dániel (Haladás VSE, 34 éves). Csupaszív birkózó, nagy küzdő. A 2012. évi olimpián 11., a 2016-oson 7. lett, a párizsi a harmadik olimpiája lesz. Az Európa-bajnokságokon volt ezüst- és négy-szer bronzérmes, vébén ötödik. A mostani kvótáját Isztambulban, a világkvalifikációs viadalon a harmadik hellyel szerezte meg. A helyosztón a pánamerikai bajnok venezuelai José Daniel Díaz Robertti ellen diadal-maskodott. Kemény és szoros, nagy harcra számítottunk, de Dani remek érzékkel kontrázta meg Robertti lábramenését, és nemes egyszerűséggel két vállra fektette. Ha Párizsban legalább elfogadható sorsolást kap, éremközelbe is kerülhet.

Női birkózás 76 kg: Nagy Bernadett (UTE 24 éves). Műtétek és másfél éves, rémesen nagy kihagyás után tért vissza a szőnyegre, és szerzett kvótát Isztambulban. 2010-ben, tízévesen kezdett birkózni az UTE szakosztályában, Martin Gábor edző irányításával, aki ma is a mestere. 2015-ben, a korosztályhoz képest túl fiatalon bronzérmet nyert a kadet Eb-n. 2017-ben a kadet Európa-, majd világbajnokságon is harmadik lett. Újabb két évvel később megnyerte a junior Eb-t a 76 kg-ban, már a mostani súlycsoportjában, a világbajnokságon pedig bronzérmes lett. 2022-ben, U23-aszként, Plovdivban Európa legjobbjaként ünnepelhették, és bemutatkozott a budapesti felnőtt Eb-n is, mégpedig bronzéremmel. A budapesti bronzmérkőzésen 8–2-re legyőzte a bolgár Orjaskovát. Csakhogy közben súlyosan megsérült a térd. „*Nagyon hajlékony vagyok, és néha nem érzem, hol a határ*” – mondta. – „*Túl feszítettem a térdemet. Nagyon fájt, alig tudtam ráállni. Elküldtek MRI-vizsgálatra. A Sportkórházban ketten is megvizsgáltak, de egyikük sem látta, hogy elszakadt. Augusztus elején vették csak észre, operáltak, de a műtét nem sikerült. 2023 januárjában Magyaránizsán, az ottani birkózóakadémián találkoztam a véletlen folytán egy professzorral, ő segített. Olyan rehabilitációs központba vitt Újvidékre, ahol csak ilyen sérültekkel foglalkoznak. Borzalmas állapotban volt a lábam, másodszor is meg kellett műteni. Így maradtam le a tavalyi Eb-ről, majd a belgrádi olimpia kvalifikációs világbajnokságról, és így nyúlt másfél évre a felépülésem.*” Ilyen előzmények, ekkora kihagyást követően következett az indulása az Eb-n, ott pedig szinte a csodával határos módon az újabb bronzérem. Majd a kvalifikációs viadal, teljes sikerrel.

Aranyak tükrében a világ

Összeállítottam statisztikát a 2016-os olimpia (mint mérőföldkö) után rendezett hatvén és egy olimpia aranyérmeiről. A három fogásnemben kereken harminc ország birkózői szereztek bajnoki címet! Rendkívül kiterjedt tehát az élmézőny. A régi menők közül a kazahok és a románok nem nyertek egyetlen aranyat sem ebben az időszakban. Noha egyelőre nincs bajnoka Indiának, de tucatnyi érmet már begyűjtött, és senkinek nem öröm például egyiptomi kötöttfogásúval vagy puerto ricói szabadfogású birkózóval találkozni.

Fogásnemenként 64 aranyérmet osztottak ki; a kötöttfogásban 65-öt, mert a tavalyi évében a 87 kg kötöttfogású győztese, a török Ali Cengiz mellett Losonczi Dávidot is világbajnoknak nyilvánította a világszövetség.

Kötöttfogás

16 országba került aranyérem.

- 10 bajnoki cím: Oroszország
- 7: Törökország
- 6: Irán, Szerbia
- 5: Azerbajdzsán, Kuba
- 4: MAGYARORSZÁG, Japán, Kirgizisztán, Örményország
- 3: Georgia
- 2: Németország, Ukrajna
- 1: Dél-Korea, Franciaország, Moldova

Földrészenként: Európa 45, Ázsia 15, Amerika 5

Szabadfogás

15 ország birtokába kerültek az aranyak.

- 19: Egyesült Államok
- 17: Oroszország
- 8: Irán
- 5: Georgia, Japán
- 2: Törökország
- 1: MAGYARORSZÁG, Albánia, Azerbajdzsán, Bahrein, Kuba, Lengyelország, Olaszország, Szerbia

Földrészenként: Európa 29, Amerika 20, Ázsia 15

Női birkózás

16 országba jutott aranyérem.

- 28: Japán
- 12: Egyesült Államok
- 4: Kirgizisztán
- 3: Törökország
- 2: Bulgária, Kanada, Kína, Moldova, Oroszország
- 1: Azerbajdzsán, Fehéroroszország, Finnország, Koreai NDK, Mongólia, Németország, Ukrajna

Földrészenként: Ázsia 36, Amerika és Európa 14–14

A kontinensek aranyérmei – összesítve: Európa 88, Ázsia 66, Amerika 39

Az értékrend átalakulása

Az már első pillantásra kitűnik, hogy az ázsiai birkózás erősen szorongatja az európaiat. Ebben jelentős szerepe van Japán női birkózásának, de eredményes korszakot zárt Irán és Kirgizisztán is. Európában változatlanul Oroszországa a vezető szerep, 29 bajnoki címet szerzett, noha nem minden világversenyen szerepelt teljes csapattal. Nem vitás, hogy a párizsi olimpián is főszerepet játszik, de a korábbi átütő sikereit aligha ismétli meg. Már csak amiatt sem, mert több súly-

csoportban is egykori orosz, más országban honosított ellenfelei lesznek. Köztük szerb színekben birkózóktól kezdve Bahreinig, amelynek szintén orosz nevelésű világbajnoka van. Az amerikai birkózás összesen 39 aranyát két ország, az Egyesült Államok és Kuba hozta össze.

1971-ben lettem a birkózás sportágfelelőse a Népsport szerkesztőségében. Akkor az az általános felfogás élt róla, hogy a Szovjetunió és a kelet-európai országok (főleg Bulgária, Románia, illetve a szabadfogásban az NDK) fő vadászterülete. De ez már akkor sem volt igaz. A századforduló táján tettem közzé azt a kérdést, hogy melyik ország nyerte a legtöbb birkózóérmet az olimpiákon. A válasz, vagyis az, hogy az Egyesült Államok, meglepett szinte minden sportbarátot. Gyakori volt még az a kérdés is: Amerikában is birkóznak? Hát, nagyon is. Az amerikai fiatalok körében a birkózás a hatodik legnépszerűbb sportág; mintegy tíz éve a középiskolai bajnokságnak 275 ezer indulója volt, ez a legutolsó, a világot bejárta adat.

A müncheni olimpia (1972) óta eltelt bő fél évszázadban teljesen átrendeződtek az erőviszonyok a sportágban.

Annak idején interjút készítettem Alekszandr Novikovval, a szovjet szövetség elnökével, aki egyebek között azt mondta: „*Mi nagyon sok birkózót képzünk és viszünk fel magas színvonalra, de olyan zseniket, mint Polyák Imre, Hegedüs Csaba vagy Kocsis Ferenc, mi is csak szerencsével és elvétve találunk.*” Ma az orosz férfiak és a japán nők kivételével nincsenek a fogásnemekben lehenyerlően erős csapatok. A válogatottakban rengeteg a képzett, jó birkózó, akik között kiváló „*egyék*” viszont sok helyen megtalálhatók. Azok szereztek kvótát Isztambulban például Albániának, Brazíliának, Egyiptomnak ...

Az olimpián a súlycsoportok mezőnyét – ritka kivétellel – 16 versenyző alkotja, azt célozta meg a kvalifikációs rendszer. Gyenge ellenfél nem lesz, és nyolc-tíz szereplő is jogosan pályázhat éremre a képességei és az eddig elért eredményei alapján. Magyar nézőpontból: minden egyes megnyert mérkőzésnek, minden éremnek és 5. helyezésnek (több sikerváltozat nincs) óriási lesz az értéke.

Szekeres István

Párizs előtt ...

Minden szakágban lesz magyar versenyző a párizsi pástokon – beszélgetés Boczkó Gábor vívókapitánnyal

A szurkolók olimpiák előtti latolgatása mindig úgy kezdődik, hogy egy-két érmet biztosan hoznak a vívók ... És ez nem csoda, hiszen a vívás a legeredményesebb magyar olimpiai sportág az 1990-es párizsi játékok óta gyűjtött 37 arany-, 23 ezüst- és 27 bronzéremmel. (Az 1896-os athéni olimpián még nem szerepelt magyar vívó). Párizsban kezdődött tehát a magyar vívók szereplése, és remélhetőleg július 27-étől Párizsban folytatódik a sikersorozatuk.

A válogatott felkészüléséről és a vágyakról június elején, még a bázeli Európa-bajnokság előtt beszélgettünk Boczkó Gábor szövetségi kapitánnyal. (Mivel tudósítóként kadett és junior korától követtem az olimpiai ezüst- és bronzérmes, világbajnok párbajtőröző pályafutását, a beszélgetést sem „hamisítottuk meg” magázódással).

– Bár hivatalosan 2022 januárjától vagy a magyar válogatott szövetségi kapitánya, már Tokióban is ebben a szerepkörben, pontosabban akkor a beteg Udvarhelyi Gábort helyettesítve megbízott kapitánnyá váltál jelen. Mennyiben volt más a mostani felkészülés, mint a három évvel ezelőtti?

Azt hiszem, a sportolók sosem fogják elfelejteni, hogy a tokiói olimpiát megelőzte a Covid, és a világjárvány miatt sokáig az olimpia megrendezéséért is aggódni kellett. Aztán a japán házigazdának sikerült egy év halasztással megmenteniük a világ legnagyobb versenyét. A Tokióba vezető út, a kvalifikációs versenyrendszer megrendezése sem volt egyszerű, ebből mi magyarok is kivettük a részünket.

– Sőt, éppen akkor tört ki a járvány, illetve akkor szereztünk róla tudomást, amikor a párbajtőrözők Grand Prix-viadala zajlott a Ludovika Akadémián. Néhány külföldi versenyző nem is utazhatott vissza a hazájába ...

Igen, és utána hosszú ideig karanténban, szobafogságban éltünk, a versenyzők nem-hogy versenyezni, edzeni sem tudtak, vagy csak az otthoni keretek között mozogtak. Ehhez képest előrelépés volt az úgynevezett buborékban rendezett verseny, természetesen nézők nélkül. A járvány akkor nagyon megnehezítette az olimpiai felké-

szülést, a tesztelés sok adminisztratív és egyéb, nem kimondottan szakmai munkát igényelt a nap huszonnégy órájában. Tokióba az időeltolódás miatt nyolc nappal előbb kiutaztunk, külső szálláson laktunk. A járvánnyal megnehezített felkészülés és versenyzés ellenére, hiszen még Tokióban is szájmaszkot kellett viselnie mindenkinek, a 13 tagú magyar küldöttség jól szerepelt, minden éremből hozott haza egyet-egyet: olimpiai bajnok lett a kardozó Szilágyi Áron, ezüstérmes pedig a párbajtőröző Siklósi Gergely, bronzérmes pedig a Decsi Tamás, Gémesi Csanád, Szatmári András, Szilágyi Áron összetételű kardcsapat.

– A legutóbbi olimpiával összehasonlítva, már a rajt előtt elkönnyelhető a magyar vívóválogatott egyfajta sikere, mivel két fővel gyarapodik a létszám, 15 versenyzőnk lép majd a Grand Palais pástjaira.

Igen, a létszám is nőtt, és ami örömdetes, hogy minden szakágban lesz magyar vívó. Tokióban a férfi és női kard-, valamint a női tőrscsapat mellett Siklósi Gergő egyéniben

szerepelt, Párizsban ugyancsak három csapatunk lesz, de most a két kard mellett a férfi párbajtőr. Egyéni kvótával indul a töröző Pásztor Flóra és Dósa Dániel, valamint a párbajtőröző Muhari Eszter. Dósa Dani személyében 24 év után indulhat magyar férfi töröző olimpián, ugyanis Marsi Márk 2000-es szereplése óta senkinek sem sikerült kvótát szereznie. Dani teljesítménye már most minden dicsőretet megérdemel!

– Tokióval szemben Párizsban időeltolódással sem kell számolni.

Utazás szempontjából világkupának tekintjük az olimpiát, vagyis mindenki az utolsó pillanatban, a versenye előtt két nappal utazik ki. A megérkezés utáni napon átmozgató edzés lesz, majd másnap a verseny. Az a cél, hogy minél kevesebb időt töltsenek kinn a versenyzők, senkit se befolyásoljon az olimpia semmihez sem fogható hangulata, mert a millió nagyon tud hatni az emberre, ne foglalkozzunk túl sokat a rájuk váró feladattal.

– Versenyzőként három olimpián vettél részt, 2004-ben tagja voltál az ezüstérmes csa-

patnak, 2008-ban egyéniben negyedik lettél, 2016-ban pedig csapatbronzal fejeztél be a pályafutásodat. Mi az, amit versenyzői tapasztalataid közül föl tudsz használni vezetőként-kapitányként, mivel tudod segíteni a helyszínen a versenyzőket?

Például azt megtanultam, hogy nem szabad túl sok időt tölteni egy-egy helyszínen. 2008-ban Pekingbe nyolc nappal a versenyek előtt érkeztünk, és az edzések után csak tengtünk-lengtünk az olimpiai faluban, és azon kattogott az agyunk, hogy mi lesz majd a versenyen. Mincza Ildikó viszont az akklimatizálódás szempontjából ajánlott másik megoldást választotta, az utolsó pillanatban érkezett, szinte beesett a pástra. Az ő figyelmét nem vonta el semmi, mert nem volt rá ideje, és ez a taktika vált be: bronzérmével ő volt az egyetlen magyar éremeszerző! Szerencsére, az akklimatizációra nem kell felkészülni, viszont újra lesznek nézők. Tokióban üres lelátók előtt zajlottak a küzdelmek, Párizsban a vívóversenyeken

teltház várható. A franciák nagyon szeretik a vívást, örült szurkolás és hangzavar várható majd a Grand Palais-ban. Ismerem a helyszínt és a légkört, a 2010-es világ bajnokságot ott rendezték, és én egyéniben és csapatban is bronzérmet nyertem ... Szóval, erre a hangulatra is fel kell készülni, különösen azoknak a versenyzőknek, akik francia ellenféllel találják szembe magukat. Az első olimpiájukon szereplőknek is nehéz lesz, ebben kell segíteni őket. Az egyéniben és csapatban is érdekelteknek pedig okosan kell kitölteniük a két verseny közti időszakot, az edzőknek és nekem is foglalkoznom kell azzal, hogy eltereljük a figyelmüket, ne gondoljanak az olimpiára. A légkör ugyanis sokakra nyomasztóan hathat, és ezért nem tudják kihozni magukból a maximumot.

– Az Európa-bajnokság előtt beszélgetünk, ami természetesen nem az év fő versenye, de fontos állomás. Hogyan alakul a válogatott programja a kontinensbajnokság után?

Az Eb után, június 26-án a 15 olimpikonnal Ramsauba utazunk, ahol fizikai és vívó jellegű edzések, valamint pszichikai felkészítés lesz. Az ötnapos együttlét fő célja azonban az, hogy „beépítsük” az öt olimpiai újoncot, Dósa Danit, a kardozó Szűcs Lucát és a három párbajtőröző fiút, Andrásfi Tibit, Koch Mátét és Nagy Dávidot, valamint, hogy erősítsük a csapatkohéziót. Egész évben külön, más hely-

színeken készülnek az egyes fegyvernemek, máshol zajlanak a keret edzések, alig találkoznak egymással a vívók. Ha együtt van az egész csapat, támogatni tudják egymást. Különösen igaz ez a három egyéni olimpiai indulónkra, Muhari Esztire, Dósa Danira és Pásztor Flórára, fontos, hogy ne érezzék egyedül magukat, és fontos, hogy mindenki érezze: ők így együtt egy csapat, a magyar vívócsapat! Egyébként a csapatkohézió építése már a mátraházi alapozó edzőtáborban elkezdődött, amikor összeraktuk például a párbajtőrözőket a törözőkkel, különböző fegyvernemek képviselői vívtak egy csapatban, biztatták-hajtották egymást.

– Ez olyan lehet, mint a te juniorkorodban a vegyes csapatverseny volt, ahol minden szakág egy-egy vívója alkotta a csapatot. A közönység nagyon élvezte és szerette

A mi versenyzőink is szeretik, ráadásul tényleg csapatépítő hatása van, jobban megismerik egymást.

– A beszélgetés vége felé nem kerülhetjük el a felkészülési ciklus összegzését és az esélylatolgatást. Mi volt a jó és a rossz a Párizsig vezető úton?

Pozitívum, hogy a csapataink hamar megszerezték a kvótát, ez nyugalmat biztosított számukra a felkészülés és versenyzés további részére. Emlékszem, versenyző koromban a mi csapatunk kétszer is az utolsó világkupán, Vancouverben harcolta ki az ötkarikás indulás jogát. Sőt, akkor is többször fordult a kocka, attól függően, hogy a másik páston ki nyert. Végül a győzelmünk tette biztossá az olimpiai kvalifikációt. Negatívum? Egyértelműen a párbajtőröző Kun Anna mulasztásos doppingvétsége. Szomorú, hogy egy ilyen butaság, felelőtlenség miatt kell lemaradnia az olimpiáról. Öröm az ürömben, hogy mégis lesz magyar párbajtőröző nő Párizsban, Muhari Eszti, aki a saját jogán utazhat, mert nagyot finiselve végzett olimpiát érő helyen a ranglistán.

– Szövetségi kapitányként mit vársz a csapattól?

Két-három érem a realitás. Mindhárom csapatunk esélyes a dobogóra, bár senkinek sem lesz egyszerű érmet szereznie. Úgy vélem, lesznek meglepetések is, egyre mindeképp számítok.

– Elárulod, hogy ki a titkos favoritod?

Muhari Eszti, aki tud vagány lenni a páston. Tokióban Siklósi Gergőnek sikerült olimpiai újoncként érmet nyernie, Párizsban Esztinek is összejöhet.

Füredi Marianne

Öttusa: búcsú a lovaktól

Megszűnik egy sportág ikonikus versenyszáma. A Nemzeti Lovarda után a lovaglás is elbúcsúzik Budapesten

A 2024-es esztendő fekete betűkkel kerül be az öttusasport történetébe. Az újkori olimpiák atyja, Pierre de Coubertin báró szeretett sportága, amelynek életre hívásáért annyit csatázott, megszűnik. Legalábbis klasszikus formájában, ahogy a báró kitalálta, a párizsi olimpián lesz utoljára látható.

Magyarországon minden sportszerető ember tudja, hogy az öttusa összetett versenysport, amelyet öt sportág (lovaglás, vívás, lövészet, úszás, futás) alkot. Modern pentatlónak azért nevezik, mert Coubertin báró javaslatára elevenítették fel az ókori ötösviadalt, a pentatlont – amely távolugrásból, stadionfutásból, diszkoszvetésből, gerelyhajításból és birkózásból állt – a modern kor követelményeinek megfelelően.

Egy összetett, a fizikai és a technikai sportágak sajátosságait egyesítő új sport megalkotása volt a cél, amelyhez mesét is kitaláltak. Az öttusa-legenda szerint egy katonai futár fontos küldetést teljesít: egy levelet kell eljuttatnia a folyó túloldalán elhelyezkedő szövetségeseknek. Lovon indul útnak, de az ellenség felfedezi, ezért karddal majd pisztollyal kell utat vágnia a harcmezőn. A lovát az ellenség kilövi, ezért úszva kel át a folyón, végül futva juttatja el az üzenetet a címzettnek. A katonás történetből következik, hogy eleinte csaknem kizárólag katonák űzték a sportágat, a régi fotókon katonai egyenruhás versenyzőket látni az öttusaversenyeken, olimpiákon.

Az öttusa először az 1912-es stockholmi szerepelt, és apróbb változtatásokkal sok mindent túlél, az eddigi támadásokat elsöpörte a felháborodás, a „népharag”, ám a 2024-es párizsi olimpián befejezi küldetését. Coubertin báró álmát széttépik a hagyományokat nem tisztelő utódok. A lovaglás helyett a jövőben akadályversenyt rendeznek majd – de az a sport már nem öttusa lesz. Legalábbis nem a „mi” öttusánk, még ha a neve megmarad is ...

Lovaglást búcsúztató Európa Bajnokság

Július 8. és 14. között Budapest ad otthont a felnőtt Európa-bajnokságnak, amelyen a magyar szövetség méltó módon kíván elköszönni a lovaglástól, díszelőadással készülnek a búcsúra.

„A magyar kultúrának megvannak a szép eszközei a bánat kifejezésére. Élő zenekar szolgáltatja majd a muzsikát Tímár Sára, Herczku Ági és Nikola Parov közreműködésével, siratóénekekkel, misztikus és harci jellegű énekekkel. A július 14-i esti búcsúelőadás a Coubertin-i öttusalegendán vezeti végig a nézőt, a lovas szakágak mellett huszárokkal, magasiskolai elemekkel, szabadi domitással emelve a jelenetek mondanóját. Egy fiatal tiszt – hiszen az öttusasportnak katonai hagyományai vannak – átvesz egy üzenetet korábbi öttusabajnokoktól és eljuttatja a jövő nemzedékének. Az Ady-vers a lovától búcsúzó öttusázó szellemi öröksége. Az persze meglepetés, hogy milyen strófa áll a papírkercsen, de annyit elárulhatunk, hogy a sportág legendás alakja, Balczó András többször idézi megszólalásaiban” – mesélt a készülő gáláról Szeles Tünde, a szövetség versenyszervezésért és kommunikációért felelős munkatársa.

A nemzeti Lovarda már elkészült

A magyar öttusázók idén már átéltek egy búcsút. Február 12-én a fedett pályás országos bajnokság keretében a sportág képviselői elkészítettek egyik otthonuktól, a Nem-

zeti Lovardától, ahol többet nem rendeznek öttusaversenyt.

Mivel a párizsi olimpia után a legrizikósabb, mégis sokak által a legkedveltebb szám, a lovaglás kikerül az összetett sportágból, az öttusázóknak hamarosan lovardára sem lesz szükségük. A nyári olimpiáig még edzések zajlanak majd a területen, de versenynek már nem ad otthont a Tattersal, vagyis a „Tati”. (A júliusi Európa-bajnokság lovaglását a Puskás Ferenc Stadion szoborparkjában rendezik meg.)

A sportág mai és egykori versenyzői, edzői, versenybírói és más szakemberei, valamint a szurkolók emlékezetes ünnepség keretében búcsúztak el a létesítménytől. Már jóval a búcsúünnepség kezdete előtt megtelt a létesítmény, elsősorban az idősebb korosztály képviselőivel, akiknek több évtizeden át a „Tati” szinte az egyik otthonuk volt.

Bár a rég nem látott sporttársak nagyon örültek az újabb találkozásnak, szinte egymás szavába vágva elevenítették fel a régi sztorikat, ugratásokat – mégis szomorúság lengte be a Lovardát.

A legendás lovasedző is velünk volt

Pécsi Gábor volt szövetségi kapitány nemcsak a szervezés motorjaként vette ki részét eseményből, beszédet is mondott az ünnepségen, melyet közről figyelt a legendás lovasedző, Tóth Béla. Béla bácsi mellszobrát ugyanis felállították a pálya közepén, és korabeli lovasöltözékbe öltözött versenyzők lóháton álltak dízsorfalat mellette.

„Azért hoztuk ide Tóth Béla bácsi szobrát, hogy velünk együtt lássa az utolsó versenynapunkat” – magyarázta Pécsi Gábor, majd beszédében felidézte a múltat.

„Hogy mikortól vannak itt öttusázók, azt nem sikerült pontosan kideríteni. Ezt a területet 1877-ben bocsájtották a lovak, lovasok rendelkezésére. Az bizonytalan, hogy Filótás Tivadar az 1928-as amszterdami olimpiára itt készült-e, de azt Szondy Pistától is biztosan tudjuk, hogy az 1948-as londoni játékokra már Béla bácsi irányításával itt edzettek.

A háború jelentős károkat okozott a létesítményben, 1952-ben a romos Fedelest is lebontották, és egészen 1985-ig kellett várni, hogy újra fedett csarnokban lovagolhassunk.

Az öttusaversenyek lovas számát a kezdetektől egészen 1968-ig, tehát 56 éven át terepen rendezték fix ugrásokkal. A pálya hossza többször változott 5 és 2,5 km között. 1963-tól az ugrások fele verhető volt. Ezekre a versenyekre már megfelelt a Tati, mert jól emlékszünk, hogy mennyi farönk, vizesárok és még benk is volt a területen. 1968 óta verhető akadályokon rendezzük a versenyeket. A pálya hossza és az ugrások száma többször is változott, de a bázis

a Tati volt. Innen jártunk ki terepre, hol a Szabadság-hegyre, hol a Schmidt kastélyhoz vagy Alagra, de legtöbbször a Galopp-pályára.

Rengeteg történet fűződik a Tatihoz. A felújított, modern épületet és a négy évszakos talajt látva sokan talán el sem hiszik, hogy télen trágyakörön lovagoltunk. A jeges talajt felszórták trágyával, mi meg nagy nehezen kicsúszkáltunk a benk melletti trágyakörre, ahol lépésben, ügetésben, nagy ritkán vágtában lejárattuk a lovakat. Az sem volt kellemesebb, amikor bevittük a lovat az istállóba, mert először az egyetlen vas-kályhánál ki kellett olvasztani a jéggé fagyott kezünket, aztán igyekezni a zuhany alá, mert az egy szem 70 literes bojlerből hamar kifogyott a meleg víz...Mindenkinek megvan a maga története, a Tatiban nem volt unalmas az élet! – összegzett könnyes szemmel Pécsi Gábor.

A lovas szerelemtől az utolsó kongatásig

Az esemény értelmi szerzője, ötletgazdája, Szeles Tünde, a szövetség versenyszervezésért és kommunikációért felelős munkatársa, lovaskultúra-oktató szakember rengeteg gratulációt kapott a megható esemény után.

„A szüleim úgy neveltek, hogy odafigyelünk egymásra, az ünnepekre, ám ez a „képességem” az öttusázók között teljesedett ki igazán. A sportág tudora, Mizsér Jenő bácsi, valamint az egykori vezetők, Császári Attila és Pécsi Gábor mellett is azt láttam, hogy mindennek meg kell adni a módját. Amikor decemberben az idei versenynaptárt készítettük, akkor döbbsentem rá, hogy a bajnokság lesz az utolsó verseny a Tatiban. Igaz, hogy az idén még viládkupát és

Európa-bajnokságot is rendezünk, de azoknak más lesz a helyszíne. Egyből bevillant, hogy ha már búcsúznunk kell, tegyük szépen. Ezzel tartozunk a létesítménynek, a múltunknak” – mondta Szeles Tünde, majd mesélt a kezdetekről, amikor elvarázsolták őt a lovak, és a Tati szinte a második otthonává vált.

„Ikonicus hely volt a Lovarda, az öttusázók egy helyen készültek a lovasokkal, Dallos Gyulával, Hevesy Barnával. Mi még láttuk őket készülni, úriemberek voltak, volt tartásuk a nyeregben és az életben is. Én minden díjlovas fiúba szerelmes voltam, persze, egyoldalúan!” – mondja nevetve. – „Elvittek minket táncolni, tisztelték a nőket. Nagy hatással volt rám, a fejlődésemre, hogy ilyen elegánsan is lehet csinálni a sportot. Ezért is éreztem kötelességemnek, hogy méltó ünnepséget szervezzünk, amiben mindenki partner volt. Fábiáncsics Gábor, a Nemzeti Lovarda igazgatója mindenben segített, az egykori versenyzők megtiszteltetésnek vették, hogy dízsorfalat állhattak a legendás lovasedző, Tóth Béla bácsi szobra előtt. Akik a búcsúkört lovagolták a Radetzky induló hangjaira, vágtázni kezdtek, mert előjött bennük az egykori virtus” – meséli Szeles Tünde, aki sajnálja a fiatalokat, hogy az ő életükből már kimarad a lovaglás.

„Most az idősebbek járnak a lovardába lelovagolni a lovakat, mert az edzők a fiatal versenyzőket már nem engedik lóra ülni, hiszen nekik jövőre már nem a nyeregben, hanem az akadálypályán kell bizonyítaniuk. Úgy érzem, elvették a gyerekek célját, ami miatt sokan választották ezt a sportágat, és egy nevelési eszközt, a lovat is elvették tőlük. A ló nem hazudik, büntet, ha nem jól nyúl sz hozzá. A lovarda fegyelmezettségre nevelt, le kellett győzni a féltelmet, itt nem lehet kiengedni, mert könnyen baj történhet. Olyan jártasság kell a lóhoz, amit máshol nem lehet elsajátítani. Önmagunk és a féltelmünk legyőzése, közösségi élet, derű, a jellegzetes szagok, a hely szelleme – ez mind a Tati” – és Szeles Tünde ki sem fogy az élményekből.

Mivel nemzetközi versenybíróként számtalan versenyen vett részt a Tatiban, a szervezői feladatok mellett versenybíróként is tevékenykedett az utolsó viadalon.

„Régi rutinos kollégáimmal, Szatmári Lászlóval és Farkas Zsolttal közösen kongattuk meg az utolsó lovas indulását jelző harangot, és a fiúk is elsírták magukat. Nem lehetett nem sírni, mert tudtuk, valami végérvényesen véget ért.”

Versenyzői sikerek és kudarcok lóháton

„Rengeteg időt töltöttem itt, különösen akkor, amikor Ferdinandy Géza lovasedző az edzések mellett heti hat alkalommal külön foglalkozott velem, így lettem kutyaütőből jó

lovas. Sok szép élmény, és persze kudarc is köt ide. Utóbbiban főként az elején volt részem, amikor elragadtak a rohanós lovak, és nem tudtam mit kezdeni velük. Nem tagadom, kezdetben, 12–13 évesen be voltam tojva rendszeren, és a második edzésen már át is estem a tűzkeresztségen, vagyis leestem a lóról. Pedig szegény állat csak annyit tett, hogy kinyújtotta a nyakát, én meg előre buktam róla. Sok jó lovasedző dolgozott velem pályafutásom során, Vigh Feri bácsi, Szabácsy Pista bácsi, Ferdinandy Géza, és mindegyikük adott valamit, így válhattam a világ egyik legjobb öttusa-lovasává. Molnár Tamást pedig azért emelem ki, mert ő belovaglóknak is használt, és ebből én is sokat tanultam. Felültetett egy előző versenyen „befejelt” lóra, és öröm volt látni, hogy a következő versenyén már jól teljesített a ló. Ákos Ajtonytól új impulzusokat kaptam. Fantasztikus edzők voltak!” - elevenítette föl emlékeit Mizsér Attila olimpiai és világbajnok öttusázó, a szövetség jelenlegi főtitkára.

„Aki egyszer is lovagolt a Tatiban, annak kötelessége ma itt lenni, de nekem ennél többet jelent a lovarda. Itt ültem először lovon edző-édesapám előtt a nyeregben, itt dőlt el, hogy öttusázó leszek, éppen a lovaglás miatt. Itt szereztem meg a lovas képesítőmet, itt nyertem az első versenyemet a Bitang nevű lovon hibátlan teljesítménnyel, itt találkoztam először Balczó Bandival, a sportág legendájával” – sorolja a Mizsérnél egy évtizeddel fiatalabb korosztály világ-és Európa-bajnoka, Sárfalvi Péter, majd arról azokról az évekről mesél, amikor még nem volt fedett lovarda, és a szabadban gyakoroltak.

„Több korosztály tagjai, akik átérték, azt hiszem

sosem felejtik el, hogy télen trágyakörön lovagoltunk. Jeges volt a föld, és hogy a lovak patája ne csússzon, trágyát szórtak rá, azon a sávon mentünk körbe-körbe. Aki lement a körről, nagyot esett a lovával. Mit mondjak, nem volt kellemes érzés! De ma már ezek az emlékek is milyen szépek! Majdnem húsz évet töltöttem itt: 1984-ben volt az első versenyem, 2003-ban az utolsó. El sem lehet mondani, mennyit fejlődött ez alatt a lovarda: minden modern lett, elektromos kijelző mutatja a lovas és eredményét, a kiszolgáló helyiségek is kulturáltak. Sajnálom nagyon, hogy vége a régi öttusának, nekünk nagyon hiányozni fog a lovaglás!”

A hetvenes korosztály képviselője, a világbajnoki ezüstérmes öttusázó, olimpikon úszó Császari Attila, a szövetség korábbi elnöke aktív részese volt a lovardát búcsúztató eseménynek: hat volt öttusázó társával együtt egykori versenyszerezésükben búcsúkört lovagolt a pályán.

„Az úszás után a lovaglás miatt pártoltam az öttusához, és a szerelem máig megmaradt. Ezért is mondtam igent a szövetség kérésére tavaly, amikor a felnőtt versenyzők edzőtáborban voltak, hogy segítsék a lovak lelovaglásában. Amióta tudjuk ugyanis, hogy a lovaglás jövőre már nem lesz része az öttusának, az edzők a fiatal versenyzőket nem engedik lovagolni, hogy ne kelljen „hattusázniuk”, és csak az új akadályszámot gyakorolják. A biciklizéshez hasonlóan a lovaglást sem lehet elfelejteni, ám ha hosszabb időt kihagy az ember, az újabb lóra szálláskor a térdénél lekopik a bőr a lábáról, ami elég kellemetlen, és napokig izomláz gyötri. Ezt tapasztaltam egy éve is, amikor hosszú kihagyás után újra nyeregbe

szálltam, de azóta minden kedden itt vagyok a lovardában. A létesítmény persze sokat változott, felújították, a régihez képest luxuskörülmények várnak mindenkit, de a falai között ma is érződik azoknak az edzőknek a szellemisége, akik sokat tettek azért, hogy a magyar öttusázók lovaglásban a világ élvonalába tartozzanak: Tóth Béla bácsi, Szabácsy Pista bácsi, Vigh Feri bácsi lelke itt maradt velünk”.

A lovasedző öröme

A válogatott utolsó lovasedzője, Balaska Zsolt mesteredző több mint 50 évet töltött a Nemzeti Lovardában: 1972-ben, hétéves korában ismerkedett meg a sportággal, 1984 és 1991 között a felnőtt válogatott tagja volt. Pályafutása befejezésétől, 1991-től a mai napig lovasedzőként volt részese olimpiai és világbajnoki érmeknek, sikereknek, rengeteg versenyző pályafutását követhette.

„Versenyzőként és edzőként is rengeteg élmény köt a lovardához. A régi létesítményt össze sem lehet hasonlítani a mostanival, a rekonstrukcióval színvonalas otthont kaptunk. Megújultak az épületek és az istállók, korszerű létesítményt kaptak a versenyzők és a lovak is, teljes talajcsere történt. Nekünk, öttusázóknak mindig jó sorunk volt a Lovardában, mert minden igazgató mellettünk állt, támogatta a felkészülésünket” – mondta Balaska Zsolt, majd, amikor megkérdezem: az évek során ki volt a legjobb tanítványa, és mi volt a legnagyobb élménye, nem tér ki a válasz elől.

„Minden idők legjobb öttusa-lovasa számomra Balogh Gábor. Hihetetlen érzése volt a lovagláshoz, nem kellett semmit mondanom, már ha ránéztem, tudta, mit kérek tőle. A legnagyobb öttusa-lovasélményem pedig a 2003-as pesarói világbajnoksághoz fűződik, amikor a fiúk a váltóversenyt a remek lovaglásuknak köszönhetően nyerték meg. A lovaglás előtt a csapat jelentős hátrányban volt, az érem is elveszni látszott. Egy kockázatos tervvel azonban javítani lehetett a helyzeten. Olyan vonalvezetést találtam ki, amellyel a hátrányt lefaragva előnybe kerülhetünk. Tudtam, hogy a fiúk meg tudják csinálni azt, hogy levágják a kanyarokat, rövidebb úton mennek rá az akadályokra, és ezzel rengeteg időt nyernek. Megcsinálták és világbajnokok lettek. Az utánuk következő oroszok is megpróbálkoztak ezzel, de nekik nem sikerült. Sosem felejttem el azt az érzést! Egy edző nem kaphat annál többet, mint amikor a tanítványai partnerek valamiben, hisznek az edzőnek, magukban, a tudásukban, és végrehajtják a lehetetlennek tűnő feladatot.”

Füredi Marianne

Sport és filozófia

Erények, igazságosság és sportszervezeti megkülönböztetés (versenysport, szabadidősport)

Az edzői feladat nagyon sokrétű, ugyanis nemcsak sportszakmailag kell a legjobbat nyújtaniuk a tanítványoknak, hanem (kiemelten a nevelőedzőknél) emberileg is nevelni kell a sportolókat, versenysportoló-jelölteket. Hogyan is érdemes hozzáállni? Ha az „*emberi jóság*” oldaláról közelítjük a kérdéskört, az erényekkel érdemes kezdeni. Erényekkel már az ókorban is foglalkoztak, Arisztotelészt tekinthetjük az első nyugati erénykutatónak. Nála az erény (areté/virtus) kiválóságként jelenik meg (Aristotle, 2011), ez egy minőségi kritérium (mint megkülönböztetési eszköz). Nagyon sok erény létezik, amely a jó edzői jellemet jellemzi (udvariasság, hűség, bátorság, alázat, türelem, szelídség, mértékletesség stb.) de ha csak egyet kellene említeni, akkor az arisztotelészi „*legfőbb erényként*” az igazságosságot mondhatnánk. Legyen egy edző mindig igazságos tanítványaival. A kérdés azonban felmerül, mikor igazságos egy edző? A kérdésre a válasz: akkor, ha azt adja (úgy jutalmaz), amit a tanítványok érdemelnek. Következő kérdés: mi alapján, mit érdemlünk. Ez már egy morális kérdés, ide igazságosságelméleteket kell hívni alátámasztásként. Számtalan igazságosságelmélet létezik, megemlítve a következőkben néhány fontos elvet a sporton belül.

Az evolúciós igazságosságot úgy értelmezhetjük, mint az evolúciós elmélet adaptálását az igazságosságra vonatkozóan: elsődleges a külső, majd lehetőség szerint a belső feltételekhez történő alkalmazkodás (Darwin, 2015). Alkalmazkodás során (például versenysport esetében) úgy kell meghatározunk a taktikánkat, hogy a mérkőzés során, az ellenfélhez alkalmazkodva befolyásoló szereppel is rendelkezünk; le tudjuk győzni mindig a soron következő ellenfelet. Arisztotelésznél az igazságosság, „*legfőbb erényként*” jelenik meg, az arisztotelészi igazságosság (és megkülönböztetés) alapja lehet a kiválóság. Arisztotelésznél az igazságosság kardinális erényként értelmezhető: az embereknek megadni azt, amit érdemelnek – mindez a kiválóság alapján határozható meg. Ennek megfelelően a többiek is a legjobb helyzetbe kerülnek (Aristotle, 2011). Az egalitarianizmus elmélete szerint egyenlőségre kell törekedni, „*mindenki egyenlő*”, nem lehet megkülönböztetni senkit sem a többiektől egyetlen kritérium alapján sem, mindenkit ugyanúgy kell kezelni, azaz „*mindenki ugyanazt érdemli*” (ez főként a

szabadidősportban jellemző). Ide tartozik a hendikep témaköre is, ugyanis a „*mindenki teljesen egyenlő elv*” biológiailag csak úgy lehetséges, ha egyesek hendikep helyzetbe kerülnek. Ez a kérdéskör a méltányosságot is érinti, amely a hátrányok kiegyenlítéséről is szól. Méltányosságra csak akkor nem lenne szükség, ha mindenkinek egyformák lennének a jogai. A meritokrácia ezzel elmentetben (de hasonlóan az arisztotelészi kiválóságalapú megkülönböztetéssel) az elért eredményeken alapuló rendszert és igazságosságot képviseli (Sandel, 2009) – azaz az elért eredmények alapján lehet megkülönböztetni egymástól a csapatokat, ez a versenysport egyik alapja.

Mindezen, különböző elvek alapján történő megközelítésű igazságosság a(z) arisztotelészi „*legfőbb erény*”, amellyel egy edzőnek rendelkeznie kell, ez egy minőségi szempont. A minőséget sokféleképpen lehet megközelíteni, az érényalapú oldalról történő megközelítés kiemelten ezt az emberi erényekre történő fókuszálást és álláspontot hirdetni, amely nemcsak a sportsikerekhez, hanem a(z) arisztotelészi „*legfőbb jóhoz*”, a boldogsághoz is elvezet bennünket, amely minden emberi cselekvés végső célja, sportolás közben is.

Az edzői erények, érényalapú minőség mellett ugyanezen elvvel a sportszervezeteket is lehet minősíteni. Doktori disszertációm a minőség érényalapú megközelítését vizsgálja, ezen új szemlélet alapján történő minősítés a sportszervezeti életben is alkalmazható. Minősítési szempontként vizsgálva lehet térni az ókori erényekhez, amelyek napjainkban is fontos szerepet játszanak. Ezen típusú megkülönböztetés és minősítés, nemcsak a sport világában, hanem a köztudatban is csak kevésbé van jelen. A sportszervezeteket működési jellegük alapján is meg lehet különböztetni: verseny- és szabadidősport-szervezetek. A megkülönböztetés alapja a szintén Arisztotelésztől származó teleologikus gondolkodás, ezen belül a télosz elve, azaz mi valaminek a célja, lényegi természete. Ez lehet a legfőbb különbség. Sportszervezetek között is vannak, lehetnek (működési jelleg szerint is) különbségek, amelyek hatással vannak az érényalapú minősítésre, illetve az igazságosság kérdésköre ugyanúgy megjelenik, ahogy az edzői erényekkel kapcsolatban is.

A sportszervezeti igazságosságot a korábban említett igazságosságelméletek révén támasztom alá és kerülnek előtérbe, sportszervezeti működési jellegtől függően vizsgálva. Doktori disszertációm a dokumentum- és irodalomfeldolgozás mellett gyakorlati, primer kutatásokat is tartalmazott. A részleges adatfelvétel során két primer kutatási módszert alkalmaztam, az egyik a kvalitatív terepkutatás során alkalmazott interjú volt, a másik primer kutatási módszer a kérdőíves vizsgálatok voltak, táblázatos (mátrix) kérdésekkel (Likert-skála alkalmazása), online kiküldött önkitöltős kérdőívvel, nyitott és zárt kérdésekkel. A sportszervezetek kiválasztásánál egy „*klasszikus*” verseny- (Vasas SC) és egy „*klasszikus*” szabadidősport-szervezetet (EMMI SE) vizsgáltam. Emellett még két hasonló gyökerű egyetemi sportszervezetet (MAFC, BEAC) választottam, melyek működési jelleg szerinti besorolása kérdéses. A kutatásból kiderült, nincsenek éles határok, nem lehet minden esetben egyértelműen verseny- és/vagy szabadidős-jelleg alapján megkülönböztetni sportszervezeteket – azonban vannak téloszokra jellemző vonások, azaz miért jöttek létre, mi a küldetésük (és jövőképük). A sportszervezeti erényekkel kapcsolatban, a kapott válaszok során inkább (külső) értékek jelentek meg, azonban több esetben is (belső) erényeket említettek legfontosabb sportszervezeti tulajdonságként a sportszervezeti vezetők és sportolók. Nem mellesleg a válaszadás során az „*igazságosság*” fontossága szó szerint is megjelent, a kérdés ismét az: mi alapján igazságos?

A sport természetére jellemző a versengés és az eredmények, sikerek elérése – függetlenül attól, hogy verseny- vagy szabadidősportról beszélünk. Éppen ezért is merülhet fel a kérdés: ki, mit ért eredmény és siker alatt? Disszertációm kutatása megerősítette, léteznek olyan igazságosságelméletek, amelyek sportszervezeti téloszokra jellemzők. A meritokrácia és az arisztotelészi kiválóságalapú megkülönböztetés inkább a versenysportra, míg az egalitarianizmus, a méltányosság és a hendikep inkább a szabadidősport természetéhez tartozik (vagy ott fogadják el a sportszervezeti vezetők és sportolók könnyebben ezen igazságosságelméleti nézeteket).

dr. Zimányi Róbert G.

Mesterfogások

Lévai Zoltán: A fiaimtól mindig többet vártam el, mint a többiektől

Lehet, hogy elsőre rendkívülinek hangzik, de számomra mindig is egyértelmű volt, hogy birkózót szeretnék nevelni a fiúkból – szinte már a születésük előtt eldőlt a sorsuk ebből a szempontból. Ezt akár tudatos tervezésnek is nevezhetjük, ám a legelején annyi kikötést szabtam saját magamnak, hogy ha nem lesznek tehetségesek ebben a sportágban, akkor közösen másikat keresünk.

Igazából nem az volt a kérdés, vajon szeretni fogják-e a birkózást, mert a felfogásom szerint, ha elég ügyesek, idővel úgy is megtapasztalják, hogy az egyre nehezebb feladatokat is képesek megcsinálni. Azután már meccseket nyernek, tehát a sikerélmények és a pozitív megerősítések hatására a sportág iránti szenvedély egyszerűen majd magától kialakul. A külső ingerek az évek során természetes módon gerjesztik a belső motivációt a gyerekekben, és ez mindhárom fiamnál így is történt.

Akkor működik jól párhuzamosan a szülő-gyerek, illetve az edző-tanítvány kapcsolat, ha az embernek kvázi két személyisége van, ráadásul azokat tudatosan szétválasztja az adott helyzettől függően, különben lehetetlen helytállnia mindkét szerepben.

Ahogyan nem szerencsés, ha az edzői énemet hazaviszem, az sem vezet jóra, ha az edzéseken apaként viselkedem. Mert ez esetben nem működik majd harmonikusan sem a családi, sem a klubélet. Edzőként nyilván jóval szigorúbbnak – ha a helyzet úgy hozza, akár diktatórikusnak – kell lennem a fiúk fejlődése érdekében. Persze, ez a mentalitás bizonyos mértékben kihat a civil életben mutatott viselkedésemre is, szülőként is hasonlóan következetesen állok a dolgokhoz, bár abban a szerepben nyilván valamivel engedékenyebb, lágy szívűbb vagyok. Ha megigérek valamit, akkor azt mindig maximálisan megtartom, legyen szó büntetésről vagy jutalmazásról. Éppen ezért nem is teszek felelőtlenül, érzelmi felindulásból olyan kijelentéseket, amelyekhez aztán nem tudom tartani magamat – ezzel is próbálok példát mutatni a fiúknak. A felfogásom szerint mindennek az alapja a következetesség.

Egyébként azért is éreztem mindvégig szükségességét, hogy kemény legyek a sráccal, mert nekem meglehetősen viszontagságos életem volt fiatalon, és nem akartam, hogy az övék is az legyen. Szegény családból származom, tizennégy éves korom óta egyedül élek, rengeteget dolgoztam, sok nehézségen mentem keresztül, és azt szerettem volna elérni, hogy a gyerekeimnek jobb sorsuk legyen. Ennek tudatában a következetességet és a szigorat elengedhetetlennek gondoltam már a kezdetektől fogva.

Amióta elkezdtem edzőként foglalkozni a fiaimmal, mindig is többet vártam el tőlük, mint a többi tanítványomtól, ilyen értelemben tehát negatív módon kivételeztem velük. Már csak azért is, mert én apaként számukra minden pillanatban ott vagyok az edzéseken, a versenyeken plusz lelki támogatóként, míg a többi gyerek nincs ilyen kiváltságos helyzetben.

Ráadásul a gyerekek zöme nemcsak azért sportol, mert szereti, amit csinál, hanem azért is, mert szeretne bizonyítani a szüleinek, ezzel is kivívni a szeretetüket. Ezért én – sokakkal ellentétben – különösen kedvelem, amikor a szülő jelen van az edzéseken, mert így még két szem szegeződik az adott gyerekre, és nem nekem kell kikövetelnem tőle, hogy csinálja meg a kiszabott feladatot, hanem belső indíttatásból, bizonyítási vágyból végzi el a munkát.

Visszatérve a fiaimra, a klubmunka során mindvégig arra törekedtem: a többi tanítványom soha ne érezze azt, hogy kivételeznék Zolikával, Tomikával vagy éppen Leventével. Sőt inkább arra ösztökéltem a fiaimat, hogy próbáljanak meg az élen járni, mindig kicsit többet és keményebben dolgozzanak,

vagyis ők mutassák a jó példát másoknak a magatartásukkal, a hozzáállásukkal. Ezt felfogták, és abszolúte elsajátították a „vezérbika” szerepet. A csoportjukban, a korosztályukban mindig egyfajta példaképként szolgáltak az utánuk jövőknek.

Ahogyan már említettem, igyekszem szétválasztani az edzői és az apai szerepet, de ez nem azt jelenti, hogy otthon ne beszéljünk a birkózásról. Például a feleségem is tevékenyen részt vesz az egyesület életében, és a kezdetektől fogva támogat minket az utunkon. Tehát a sport nálunk magától értetődő módon állandóan téma, a családkban minden a birkózás körül forog. Így elkerülhetetlen, hogy akár este, a vacsoraasztalnál is szóba kerüljön, viszont teljesen más hangnemben: inkább úgy beszélünk róla, mintha, mondjuk, baráti társaságban a Fradi–Újpest focimeccset tárgyalnánk ki. Ilyenkor csak minimálisan szakmázunk.

Mostanra az a különös helyzet állt elő, hogy gyakran már a srákok látnak el tanácsokkal engem, ami persze érthető, hiszen ők a versenyzők, ők élik meg belülről a meccseket, a versenyeket, a szakmai visszajelzéseik pedig nagyon hasznosak. Eljutottunk oda, hogy gyakorlatilag sok esetben a fiaim tanítanak engem és nem én őket. Ami nem akármilyen büszkeség.

Lévai Zoltán a Budapesti Honvéd birkózó-edzője

utanpotlasport.hu

Mesterfogások

Horváth Ádám: Nem lehet és nem is szabad tiltani az okostelefonok használatát

Az elmúlt öt évben – amióta az MTK Budapest utánpótláscsapataival dolgozom – már velünk voltak az okostelefonok és a különböző közösségimédia-felületek. Természetesen eleinte minden edzőnek kihívás kezelni azt, hogy a gyerekek sokat használják a telefonjukat, és az életük egy részét az online térben élik. A legfontosabb, hogy mi, akik nem így nőttünk fel, ne tiltással reagáljunk erre a jelenségre, hanem fogadjuk el: a mai tizenévesek ebbe születtek bele. Mindenkinek ajánlom figyelmébe Steigervald Krisztián generációkutató interjút (például, amit Friderikusz Sándornak adott) és előadásait arról, hogy mennyire más gyermekként élnek ma a fiatalok a szüleik és az edzőik korosztályához képest.

Az okostelefonokat nem lehet és nem is szabad tiltani, ugyanakkor ki kell jelölni, hogy a fiatalok mikor és mire használhatják azokat.

Amint belépnek a sportközpontba, megkérjük őket, ne a mobiljukkal foglalkozzanak, inkább azt szorgalmazzuk, hogy beszélgessenek egymással – ez a csapatsportok esetében elengedhetetlen. A vidéki, buszos utazások alatt a mérkőzések előtt az a kérdés, hogy legfeljebb zenét hallgassanak a telefonjukon, és semmiképpen ne játszanak rajta, mert az koncentrációt igényel, fáradtságot okoz. A meccsek után, a nagy terhelést követően persze kedvükre játszhatnak vagy nézhetnek videókat a hazaúton.

A videóelemzésekhez egyébként nagyon hasznosak az okostelefonok, mert a gyerekekről összeállított meccsfelvételeket át tudjuk nekik küldeni, és azokat bárhol megnézhetik. Ha valaki igazán eltökélt, az megnyitja a videókat, és észreveszi a hibákat, amelyeket a következő meccseken igyekszik kijavítani, így ezáltal fejlődik.

Szintén érdekes kérdés a közösségi média használata. A tizenéves játékosaink rengeteg sztárfutballistát követnek a Facebookon vagy az Instagramon, illetve velük kapcsolatos tartalmakat néznek a TikTokon. Ez egyfelől jó, hiszen folyamatosan láthatják a példaképeiket, másfelől viszont érdemes velük beszélgetni arról, hogy mennyi munka és lemondás árán jutottak el azok a játékosok oda, ahol most tartanak.

A közösségi médiát lehet hasznos dolgokra használni, például a közös csoportokba gyakran küldünk életmóddal vagy táplálkozással kapcsolatos cikkeket, megosztunk motivációs videókat.

Ha ezeket olvassák és nézik, azt gondolom, fejlődnek, miközben a telefonjukat használják.

A közösségi média fonák oldaláról elmesél-

lek egy történetet. Néhány éve egy játékosunkat elkapták snüsszel. Mindenki értetlenül állt a helyzet előtt, elképzelni sem tudtuk, hogyan jutott eszébe ilyesmihez nyúlni. A döbbenet csak akkor lett nagyobb, amikor elmondta, hogy az egyik topligás labdarúgó használja ezt a dohányterméket, az ő közösségimédia-oldalán látta, ezért úgy gondolta, ő is kipróbálja. Hamar léptünk, a mentáltrénerünk segítségét kértük, miközben ráébredtünk:

fontos feladatunk beszélgetni a sráccal arról, hogy mit érdemes ellesni, megfogadni abból, amit a legjobbak csinálnak és mit nem szabad.

Egyfajta szűrőt szeretnénk kínálni nekik, amelyen többnyire az értelmes tartalmak mennek csak át.

Horváth Ádám az MTK Budapest U17-es labdarúgócsapatának vezetőedzője

utangepotlasport.hu

Mesterfogások

Kissné Oroszi Edit: Fegyelem, figyelem, türelem

Az Újpestben kezdtem edzősködni 1993-ban, és a munkám során azóta is kihívást jelent az a helyzet, amikor a gyerekek először lépnek be a lőtérre. A sportlövészetet tízéves korban lehet kezdeni, és ebben az életkorban a gyerekek igen különböző szakaszában járnak a fejlődésnek. Van, aki nagyon érett, és akad olyan is, aki gondolkodásban még nem jár azon a szinten, mint a társai.

Ez indokolja, hogy minden gyermeket más-képp kell kezelni, és azt is, hogy eleinte csakis egyéni képzést szabad alkalmazni.

A sportlövészet nem csapatsportág, itt nem ugyanazt csinálja minden fiatal egy-egy csoportos foglalkozás keretében. Több gyerek kitarító türelmet igényel, de aki korábban önállósodik, azzal viszonylag hamar el lehet kezdeni valamely mozgássor elsajátítását.

A gyerektől függ, hogy az edző hogyan áll hozzá a vele való foglalkozáshoz, milyen ütemben vezet be számára a szakmai munkát. A legfontosabb, hogy az első néhány alkalommal meg kell ismerni a fiataalt, minden téren fel kell mérni az erősségeit, a gyengeségeit. Nálunk különösen fontos a fegyelem megteremtése, hiszen fegyverekkel dolgozunk. Meg kell tanítani a gyerekeknek, hogyan használják a pisztolyukat, puskájukat, és muszáj megértetni velük, hogy az esetleges figyelmetlenségüknek súlyos balesetet lehet a következménye. A sportági alapok tanítása akkor kezdődhet, amikor a fiúk-lányok már biztonságosan bánnak a fegyverrel, ugyanakkor szem előtt kell tartani, hogy ebben a korban a növendékek még nem képesek hosszú ideig összpontosítani.

A sportlövészetben és a hasonló fegyelmettséget igénylő sportágakban hatalmas a felelősségük a gyerekekkel dolgozó edzőknek, hiszen a kicsiket egyetlen pillanatra sem szabad magukra hagyni.

Ha azt látjuk, hogy a hozzánk frissen érkezőnek deviáns a magatartása, előbb mindig igyekszünk rávezetni a lőtérre elengedhetetlen normák betartására. Ha ez nem sikerül, kénytelenek vagyunk beszélni a szülővel, hogy a kislánya bizony nem érett még meg a sportlövészetre. Akkor is ezt tesszük, ha egyébként úgy látjuk, különös érzéke van a sportághoz.

Ezzel együtt én azt vallom: nincs rossz gyerek. Mindegyikben él az alkotás iránti vágy,

és valamilyen formában tevékeny szeretne lenni. Ha rosszkodik, akkor bizonyára nem érdekli az, amit csináltatni akarnak vele. Ezért valamivel biztosan le lehet kötni a figyelmét, csak meg kell találni azt, hogy mivel.

Miután a tíz-tizenkét éves gyerek 15–20 percnél hosszabb ideig nem tud koncentrálni, sűrűn tartunk pihenőt. De hogy az érdeklődését addig is fenntartsuk, a szünetekben arra kérjük, figyelje azt a versenyzőt, aki már fél éve nálunk lő vagy üljön egy olimpinunk mögé, és kövesse, hogyan dolgozik. Az a tapasztalatom, hogy negyvenöt percnél tovább még a 18 évesek sem tudnak megfelelően összpontosítani, ezért számukra is mindenképpen szükséges megtörni az edzések monotonitását. A pihenőidőben természetesen beszélgetni is lehet, ezért nagyon fontos, hogy a lőtérre családias légkör alakuljon ki, a gyerek jól érezze magát, legyenek barátai. Hiszen ezért is jön majd vissza a következő edzésre.

A sportlövészet kívülről egyhangú sportágnak tűnik, de mi a gyakorlásokon változatosságra törekszünk.

A kezdeti foglalkozásokon pedig elengedhetetlenek a játékos feladatok. A gyerekek az egyik napon csak „feketét” lőnek, aztán azon belül próbálnak meg minél kisebb szórást elérni. Előfordul, hogy célképet rajzolunk nekik, és azon gyakorolnak, vagy éppen

a saját monogramjukat igyekeznek eltalálni. Ha pedig azt kérjük, most egy hosszú vonalat lőjenek, örömmel állnak elébe a kihívásnak, és lehet, nem is tudják, hogy éppen a célpontáthelyezést gyakorolják. További játékos program, amikor két páros egymás ellen lő. Ez is a csapatépítést szolgálja.

Mindig olyan feladatokat adok, amelyek a gyerek szintjéhez képest nem túl könnyen végezhetőek el, de nem is megoldhatatlanok, hiszen a sikerélmény fontos. Természetesen figyelem, ki hol tart, és annak tükrében nehezíték vagy könnyíték a kihívásokon. Van, aki egy év alatt nagyon sokat fejlődik, aztán megáll, és akad, aki lassabban indul, aztán hirtelen megugrik.

Nemcsak sportlövőket akarok nevelni, hanem értékes embereket is, akik aztán az életben tisztességgel és becsülettel állják meg a helyüket.

A szülőnek is tudnia látnia kell, hogy az edző jót akar. Megkerülhetetlen szereplő a sportban, hiszen ő hozza-viszi a gyereket, felszereléseket, kellékeket vesz neki. Az anyukákkal és az apukákkal azt kell megértetnünk, hogy a gyerek ne nekik akarjon megfelelni, hanem kizárólag saját magának. Ha ez sikerül, akkor biztosan felszabadultabb és eredményesebb is lesz.

Kissné Oroszi Edit az UTE sportlövőedzője

utanpotlasport.hu

Mesterfogások

Laufer Béla: A szigor és az empátia megfér egymás mellett

A saját edzői filozófiámat annak alapján alakítottam ki, amit egykoron az elődeimtől, a saját tanáraimtól én is tapasztaltam. Amikor az 1960-as és 1970-es években aktívan tornáztam, még sok helyen az úgynevezett poroszos módszerek, a vasszigorral végeztetett gyakorlatok voltak jellemzőek az edzőkre, de az én mestereim – Csányi Rajmund és Leopold József, a KSI szakosztályának alapítói – más felfogást vallottak.

Sokkal inkább hittek a meggyőzés erejében, az együttműködésben, és inkább finomabb, pedagógiai „fogásokat” alkalmazva nevelték a tanítványokat.

Emellett a mennyiségi edzőmunkán kívül a technikai részletek tökéletesítésére is nagy hangsúlyt fektettek. Ez az alapvetően embersegesebb hangulat nekem a kezdetektől rokonszenves volt, úgyhogy ebben a közegben felnőve számomra nem volt kérdés: edzőként én is ezt a filozófiát viszem tovább.

Abban hiszek, hogy a gyerekek belső motivációjának felkeltése az elsődleges feladat.

Ez sokkal hatékonyabb eszköz – különösen hosszú távon –, mint bármiféle külső kényszerítőerő, például a büntetéstől való félelem.

A legkisebbek esetében magától értetődően az a legfontosabb, hogy megszerettessük velük a tornasportot. Ha ezt sikerült elérni, és idővel már egyre több mindenre képesek, akkor a későbbiekben bevonom őket akár az edzősterv kialakításába is.

Fontos, hogy edzőként ne mindenáron a saját elképzeléseimet kövessem, hanem hagyjam magam meggyőzni a versenyző által is, hiszen ő érzi, milyen belülről a gyakorlat, ő dolgozik a szeren. Amennyiben, mondjuk, a tornász kigondol magának egy elemet, könnyedén előfordulhat, hogy többet segítek azzal, ha nem én akarom mindenáron megmondani a „tutit”, hanem az ő nyomvonalára mentén haladunk. Ilyenkor igazából elegendő csak kívülről terelgetnem a versenyzőt. A megálmodott terveket később persze a valóságba is át kell ültetni, az adott sportoló fizikai adottságait és a szabályokat figyelembe véve.

A közös gondolkodás elengedhetetlen ah-

hoz, hogy gördülékenyen legyen az új elemek megtanulása, begyakorlása. Értelmeszerűen ez a megközelítés elsősorban az idősebbeknél, az ifjúsági és felnőttversenyzőknél működik, a gyerekeknek még határozottan ki kell jelölni az irányt, és az edző írja elő a pontos feladatokat.

Tehát szükség van a fegyelemre és a következetességre, de nem lehet mindig csak követelni.

A legkisebbek edzéseit muszáj játékos-sággal vegyíteni, hogy ne csak a szigorú mestert lássák bennem, hanem jól érezzék magukat. Vagyis a kemény munka elvégzése mellett lehetőség szerint vidám hangulatban teljenek az edzések.

A mi sportágunkban az edző-tanítvány viszony meglehetősen speciális, mivel a trénernek többnyire a kezdetektől, az utánpótláséveiktől egészen a felnőttkarrierjük végéig elkísérik a tornászokat.

Ezért nagyon fontos, hogy az edző jól ismerje a versenyzője személyiségét, hiszen csak akkor tudhatja, milyen módszerrel segíthet rajta, ha probléma adódik egy-egy új és nehéz elem begyakorlásakor. Akad olyan sportoló, akinél ezekben az esetekben a szigor

hatásos eszköz lehet, mert tisztában vagyok vele: képes elvégezni a feladatot, és egy kis noszogatás elegendő a cél eléréséhez. Azonban előfordul, hogy ennél többre van szükség, és egy alapos beszélgetéssel tárhatjuk csak fel a probléma gyökerét, mert a tornász tart egy gyakorlattól, vagy nem érzi azt a sajátjának.

Éppen ezért elvárom minden versenyzőtől, hogy ha elakad, őszintén mondja el a gondját, mert kizárólag akkor tudunk közösen megoldásra jutni – legyen szó technikai problémáról vagy pszichés gátról. Ilyen esetben edzőként rugalmas hozzáállásra van szükség, és általában megpróbálom máshonnan közelítve rávezetni a versenyzőt a helyes útra.

Mindennek az alapja a kölcsönös bizalom, az odafigyelés. Meggyőződésem, hogy edző és tanítvány közös munkája hosszú távon csak akkor lesz sikeres, ha a két fél egyfajta szimbiózisban létezik, és mindig meghallgatja a másikat.

Laufer Béla az FTC tornászedzője

utanpotlasport.hu

Mesterfogások

Erdősi Zoltán: Ne erőltessünk semmit a gyerekekre!

Az úgynevezett kis sportágakban soha nem egyszerű megfelelő tömegbázist építeni, hiszen azok kevésbé ismertek, az eseményeket nem közvetíti hétről hétre a televízió, ezért már a toborzásra is nagy hangsúlyt kell fektetni. Sokan a „hagyományos” utat választják, azaz bemennek az iskolákba, bemutatják az adott játékot, és megpróbálnak minél több ügyes gyereket meggyőzni arról, hogy látogassanak el hozzájuk edzésre. Bár ez gyakran működőképes módszer, a mi sportágunkban, a frizbiben azonban más vált be: nem egyből a gyerekekhez megyünk, hanem a testnevelőknek tartunk továbbképzéseket, és ők lesznek azok, akik megmutatják a játékot az óráikon.

Persze eleinte ez nagy áldozattal jár a részünkről, mivel sok időt és energiát kell szánni a tanárok oktatására, ám jóval több a pozitív hozadéka van. Egyrészt nem negyvenöt perc alatt kell meggyőznünk a gyerekeket egy-egy bemutató alkalmával arról, hogy a mi sportágunkat válassza, hanem a testnevelésórákon ismerkedhet meg a sportággal. Idővel egyre ügyesebb lesz benne, és jó esetben megjön a kedve ahhoz, hogy komolyabban foglalkozzon vele. Másrészt nincs rákényszerítve a diák arra, hogy elköteleződjön, beiratkozzon egy klubba, és edzésre járjon, majd versenyezzon. Egyszerűen csak játszik az osztálytársaival, és jól érzi magát. Mindennek az az alapja, hogy ne erőltessünk semmit a gyerekekre – talán ez a legvonzóbb a frizbihez hasonló sportágakban.

Problémásnak tartom azt, hogy a látvány-sportágakban a rendszer rákényszeríti a fiatalokat az élsportra, miközben nem mindenki szeretne versenyszerűen futballozni vagy kézilabdázni, de utánpótláskorban erre nincs lehetősége. Sokan éppen azért morzsolódnak le tizenhárom-tizennégy évesen a népszerű labdajátékokban, mert csak játszani szeretnének, versenyezni nem.

Nemrégiben megjelent egy tanulmány arról, hogy az alfageneráció tagjai között már jóval kevesebben vannak azok, akik szeretik a versengést. Vagyis kevésbé kompetitívek, ami szerintem nagyon lényeges szempont, és a

sporttal foglalkozó szakembereknek érdemes figyelembe venniük. Nagyon nagy hiba ugyanis „elüldözni” a gyerekeket, hiszen előfordulhat, hogy soha többé nem lesz kedvük visszatérni a mindennapos mozgáshoz.

Azt gondolom, hogy nálunk éppen azért minimális a lemorzsolódás, mert mindenki megtalálja a számítását. Aki versenyezni szeretne – ők jellemzően azok, akiknek a frizbi az első sportáguk és nyolc-tíz éves koruk óta űzik –, annak van rá lehetősége, hiszen mind utánpótlás-korosztályoknak, mind felnőtteknek rendezünk bajnokságokat rendezünk, viszont azokat sem küldjük el, akik csak a játék örömeért jönnek hozzánk.

Természetesen azzal is tisztában vagyok: sok gyereket azzal csábítanak a sikersportágakhoz, hogy olimpiai bajnok lehet belőlük, ám ennek az esélye – lássuk be – minimális. A kis sportágakban az ötkarikás remények nem léteznek, de szerintem nem is azok a legfontosabbak. Hanem az, hogy a fiatalok megszeressék a mozgást, váljon az életük részévé, tulajdonképpen mindegy, melyik sporton keresztül.

Azt gondolom, igenis lehet motiválni a mai gyerekeket azzal, hogy jó közösségbe járnak, rengeteget mozognak és persze – ha az akarataik meg a tehetségük is megvan – akár sokra is vihetik az adott sportágban.

Erdősi Zoltán ultimate frizbiedző, a Magyar Repülő Korong Szövetség elnöke

utanpotlasport.hu

Fő támogatónk

HONVÉDELMI
MINISZTERIUM

Kiemelt partner szervezetek

Magyar Olimpiai Bizottság

Magyar Testnevelési és
Sporttudományi Egyetem

Partner szervezetek

Nemzeti Versenysport
Szövetség

Magyar Sporttudományi
Társaság

Magyar Antidopping Csoport

Magyar Egyetemi-Főiskolai
Sportszövetség

Magyar Testnevelőtanárok
Országos Egyesülete

Magyar Diáksport Szövetség

Magyar Paralimpiai
Bizottság

Magyar Szabadidősport
Szövetség

Magyar Sportújságírók
Szövetsége

Fogyatékosok Országos
Diák-, Verseny- és Szabadidő
Sport Szövetsége

További partnereink

Magyar Asztalitenisz
Szövetség

Magyar Atlétikai
Szövetség

Magyar Birkózó
Szövetség

Magyar Judo
Szövetség

Magyar Kajak-Kenu
Sport Szövetség

Magyar Országos
Korfolya Szövetség

Magyar Ökölvívó
Szövetség

Magyar Öttusa
Szövetség

Magyar Úszó
Szövetség

Magyar Tenisz
Szövetség

Ez a folyóirat a szakmai együttműködő partnereink és támogatóink segítségével jött létre.
Köszönjük a támogatást és kérjük, a jövőben is segítsék céljaink megvalósítását.

Gratulálunk a Hónap Utánpótlás Edzője díjazottjainak

Március: Árkovics Bálint jégkorong
Újpesti Jégkorong Akadémia

Április: Kocsis Márta úszás
Tatabányai Vízmű SE

Május: Áts Bertalan vízilabda
UVSE Vízilabda SE

Gratulálunk a Gerevich György nevelőedző díjasoknak

Borosné Eitner Kinga vívás Balaton Vívó Club
Jakobetz László sakk Barcza Gedeon SC
Szedlmayer Ildikó vízilabda Vasas Sport Club

Bakosi Béláné Szenczi Erika atlétika Nyíregyházi Sportcentrum
Pap Ferenc birkózás Ceglédi VSE
Puskás Jenő torna FTC